

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Diplomová práce

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Specifika práce preventisty obecní policie

Diplomová práce

Autor:	Bc. Lucie Klementová
Studijní program:	Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Tereza Raszková
Oponent práce:	Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.

Zadání diplomové práce

Autor:	Lucie Klementová
Studium:	P19K0309
Studijní program:	N7507 Specializace v pedagogice
Studijní obor:	Sociální pedagogika
Název diplomové práce:	Specifika práce preventisty obecní policie
Název diplomové práce AJ:	Specifics of the work of the community police preventionist

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomová práce se zabývá specifickou činností preventisty obecní policie. Teoretická část práce se věnuje obecní policii, zejména s ohledem na prevenci kriminality v obci. Zvláštní pozornost je věnována náplni práce preventisty, aktuálními požadavky škol na realizaci preventivních aktivit i samotným výskytem rizikového chování v dané lokalitě. Výzkumné šetření je realizováno především pomocí kvalitativní výzkumné strategie a zaměřuje se na náplň jednotlivých preventivních aktivit a programů zaměřených zejména na rizikové a patologické chování.

Laca, Slavomír. *Sociální pedagogika*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2019. 515 s. ISBN 978-80-906237-3-6.

RACGP. *Guidelines for preventive activities in general practice*. Victoria: The Royal Australian College of General Practitioners, 2018. 173 s. ISBN 978-0-86906-452-8. Dostupné z: <https://www.racgp.org.au/FSDEDEV/media/documents/Clinical%20Resources/Guidelines/Red%20Book/Guidelines-for-preventive-activities-in-general-practice.pdf>.

Titmanová, Michaela. *Prevence rizikového chování: praktická příručka pro práci se třídou*. Praha: Univerzita Karlova, 2019. 232 s. ISBN 978-80-7603-034-3.

Vendžúr, Jaroslav. *Sociálně-patologické javy v společnosti s důrazem na kriminalitu: vědecká monografie*. Brno: Tribun s.r.o., 2018. 82 s. ISBN 978-80-263-1412-7.

Garantující pracoviště:	Katedra sociální pedagogiky, Pedagogická fakulta
Vedoucí práce:	Mgr. et Mgr. Tereza Raszková
Oponent:	Mgr. et Mgr. Petra Ambrožová, Ph.D.
Datum zadání závěrečné práce:	1.2.2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Pardubicích dne 8. dubna 2021

Poděkování

Děkuji Mgr. et Mgr. Tereze Raszkové za odborné vedení práce, poskytování rad a motivaci při zpracování diplomové práce. Zároveň děkuji respondentům výzkumného šetření za jejich spolupráci, poskytnuté informace a ochotu.

Anotace

KLEMENTOVÁ, Lucie. *Specifika práce preventisty obecní policie*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2021. 80 s. Diplomová práce.

Diplomová práce se zabývá specifickou činností preventisty obecní policie. Teoretická část práce se věnuje obecní policii, zejména s ohledem na prevenci kriminality v obci. Zvláštní pozornost je věnována náplni práce preventisty, aktuálními požadavky škol na realizaci preventivních aktivit i samotným výskytem rizikového chování v dané lokalitě. Výzkumné šetření je realizováno především pomocí kvalitativní výzkumné strategie a zaměřuje se na náplň jednotlivých preventivních aktivit a programů zaměřených zejména na rizikové a patologické chování.

Klíčová slova: obecní policie – preventista – náplň práce – rizikové chování – preventivní programy – další vzdělávání

Annotation

KLEMENTOVÁ, Lucie. *Specifics of the work of the community police preventionist*. Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2021. 80 pp. Diploma Dissertation Degree Thesis.

The diploma thesis deals with specific activities of a municipal police preventer. The theoretical part of the work is devoted to the municipal police, especially with regard to previous crimes in the municipality. Special attention is paid to the content of the work of the preventist, the current requirements of schools for the implementation of preventive activities and the occurrence of risky behavior in the locality. The research is carried out mainly with the help of qualitative research strategies and focusing on the implementation of individual preventive activities and programs focused mainly on risky and pathological behavior.

Keywords: community police – preventionist – content of the work – risk behavior – prevention programs – adult education

Obsah

ÚVOD	10
1 Obecní policie a její význam v oblasti prevence	12
1.1 Činnost obecní policie	16
1.2 Aktivity obecní policie se složkami IZS	21
1.3 Dílčí shrnutí	24
2 Preventivní programy nabízené obecní policií	26
2.1 Preventivní programy obecní policie pro základní školy	28
2.2 Rizikové chování u dětí	33
2.3 Prostředí školy jako důležitý činitel v oblasti prevence	38
2.3 Prezentační akce mimo školy	40
2.4 Dílčí shrnutí	42
3 Vzdělávání preventistů	44
3.1 Nabídka školení	45
3.2 Příklady dobré praxe	46
3.3 Dílčí shrnutí	47
4 Činnost preventistů v praxi	49
4.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky	49
4.2 Výzkumný soubor	49
4.3 Vstup do terénu	50
4.4 Získání dat a jejich analýza	51
4.5 Výsledky výzkumného šetření	51
4.6 Požadavky na preventistu	53
4.7 Rozsah preventivní činnosti	58
4.8 Dílčí shrnutí	71
5 Diskuse	74
6 Doporučení pro praxi	78
ZÁVĚR	79
Použitá literatura	81
Příloha	86

ÚVOD

Náplň práce obecní policie můžeme charakterizovat jako činnost veřejně prospěšnou, která směřuje k zajištění veřejného pořádku a klidného soužití v obci. Dohled v ulicích, kontrola dodržování městských vyhlášek a oprávnění zasahovat na dobu nezbytně nutnou do práv a svobod člověka jsou důvody, proč profese strážníka nebývá příliš oslavována, jak tomu je například u záchranných složek. V diplomové práci nabídneme pohled na práci strážníka z trochu jiného úhlu. Snahou bude přiblížení práce a specifík preventivistů obecních policíí. Strážníci z oddělení prevence věnují velké úsilí, aby nejen v dětech, ale i v dospělých, napříč věkovými kategoriemi, podporovali pozitivní chování a tím přispívali ke zvyšování prevence kriminality v obci.

S činností obecní policie se seznámíme v první kapitole, kde velmi krátce připomeneme vznik tohoto orgánu obce, popíšeme legislativní ukotvení a též zákonné požadavky na strážníka. Zaměříme se především na aktivity spadající do prevence, představíme si projekty Ministerstva vnitra realizované obecními policiemi s cílem zvýšit bezpečnost v problémových lokalitách. Obecní policie patří mezi ostatní složky integrovaného záchranného systému, nicméně ji s těmi hlavními pojí úzká spolupráce, a to nejen v terénu při společných zásazích, ale rovněž se setkávají v rámci preventivních akcí, což prohlubuje jejich vzájemnou spolupráci. Některé formy zmiňované kooperace si společně uvedeme.

Specifika práce preventisty obecní policie jsou rozmanitá, což plyne z nabízeného obsahu preventivních programů. Jejich složení, nabídka i realizace se liší podle možností samotné obecní policie. Preventisté reagují na podněty škol a se zavedenými tématy pracují podle potřeby, aby dokázali zajistit včasnou prevenci a tím eliminovat další rizika, jež mohou z nebezpečného či neuváženého jednání vyplynout. Vedle preventivních programů pro školy cílí strážníci i na širokou veřejnost a též seniory i osoby s handicapem spadající do zranitelné skupiny, kdy se mohou stát oběťmi různého protiprávního jednání. Preventisté v terénu působí i jako poradci, nejen pro pedagogy, ale především pro širokou veřejnost, která je neváhá oslovit právě při akcích prezentujících činnost obecní policie. Strážník – preventista by měl být vybaven všeobecným přehledem, musí se umět orientovat v aktuálních tématech primární prevence a nezbytné je i čerpání nových poznatků z oblasti rizikového chování.

S tímto výčtem se pojí důležitost vzdělávání preventivistů. Tomuto tématu se budeme věnovat ve třetí kapitole, kde uvedeme vzdělávání strážníků vyplývající ze zákona č. 261/2020 Sb., o obecní policii ve znění pozdějších předpisů a dále se seznámíme s dalšími možnostmi vzdělávání dostupného pro preventisty. Této problematice se budeme věnovat i v

kapitole 4 Činnost preventistů v praxi. Zde se seznámíme již s konkrétními případy dalšího vzdělávání, a s požadavky na preventisty ze strany jejich nadřízených. Činnost preventistů se velmi často prolíná i dalšími pracovními pozicemi, které zajišťují a jež se pojí i s jejich dlouholetou policejní praxí. Vedle služeb v běžném výkonu jmenujme i komunikaci s médií a veřejností, správu webu i sociálních sítí nebo zástup velitele či přímo velitelská činnost.

Cílem diplomové práce je poukázat na rozmanitou aktivitu preventistů, která je spojena především s dalším vzděláváním, proto se zaměříme i na informační zdroje, které strážníci z těchto oddělení využívají. Seznámíme se s rozsáhlou činností v oblasti prevence, bezpečného chování i dopravní výchovy, kterou strážníci zajišťují. Blíže představíme nabízené preventivní programy pro školy, veřejnost i seniory a handicapované osoby. Podporu pozitivního chování, ale i zdravého životního stylu formou různých soutěží určených především pro děti a mládež. Ke zjištění těchto otázek bude využito kvalitativní strategie, expertního rozhovoru s deseti preventisty z různě velkých obecních či městských policí v České republice. Pro analýzu dat bude použita metoda otevřeného kódování. Výstupem realizovaného výzkumu bude doporučení pro praxi, které může být přínosem zejména pro vedoucí pracovníky obecních policí, do jejichž kompetence spadá i výběr preventistů a zároveň mohou výsledky posloužit jako zpětná vazba pro strážníky oddělení prevence.

1 Obecní policie a její význam v oblasti prevence

Kořeny obecní policie na našem území sahají do počátku 19. století. V období první republiky lze hovořit o komunální policii, která patřila do československých bezpečnostních sborů a její řízení nespadlo pouze pod obce, ale také pod státní orgány (Macek, Uhlíř, 1997, s. 15–30). Již tehdy vykonávanou činností, byl dohled na pořádek v ulicích, dohled na tržnicích, rovněž i asistence při přepravě vězňů. Právě přítomnost příslušníků komunální policie v ulicích lze považovat za počátek prevence, neboť lidé se v přítomnosti bezpečnostních sborů cítili více bezpečně.

Doba po druhé světové válce a silící vliv komunistického režimu znamenalo pro obecní policii centralizaci všech bezpečnostních sborů do jednoho Sboru národní bezpečnosti. V roce 1945 obecní policie zaniká a její činnost je obnovena po roce 1989. V tomto roce Česká republika mohla začít svobodně a demokraticky dýchat. Lidem se otevřely nové možnosti, avšak někteří jedinci ve společnosti je uchopily za špatný konec. Došlo k nárůstu kriminality a před obce byla postavena výzva, jakým způsobem zabezpečí veřejný pořádek. A jelikož je bezpečnost občanů důležitým úkolem, využily obce novou možnost, jak zajistit veřejný pořádek. V roce 1991 byl v České národní radě (ČNR) projednán a schválen materiál „Zásady zákona České národní rady o obecní policii“ (parlamentní tisk 254). „Tehdy se na jeho tvorbě spolu s Ministerstvem vnitra podílela i větší česká města, která již pracovala na zřízení obecní (městské) policie. O rok později na základě výchozího zákona ČNR č. 553/1991 Sb. se na zajištění veřejného pořádku a prevenci mohla podílet i obecní policie.“ (Chardubský, 2003, online)

Samozřejmě, že v prvních letech činnosti obecních policií lze hovořit o drobných krůčcích v oblasti prevence. Jednalo se především o práci v okrscích a zřizování obvodních služeben. Občané tak měli své strážníky na dosah, častěji je vídali ve své lokalitě. Lísteček za stěračem ještě nutně nemusel znamenat pokutu, ale „mohlo se jednat například o leták s textem a informacemi, kolik takových kontrol je za určitý časový úsek provedeno, jak a proč jsou tyto kontroly prováděny a kdo je provádí. Zavedenou formou se majitelé aut mohli více dozvědět o činnosti obecní policie.“ (Veselá, Pospíšilová, 2009, s. 32)

Dalšími postupnými vylepšeními v oblasti prevence kriminality bylo zřízení pultů centralizované ochrany, které elektronicky chrání objekty v majetku města (např: úřady, základní či mateřské školy). Dalším krokem chránící majetek občanů byla evidence kol. Zájemcům bylo jízdní kolo označeno štítkem o provedené evidenci u obecní policie. Označené kolo mělo potencionální pachatele odradit od krádeže. V současnosti je tento

způsob značení nahrazen modernějším způsobem, kterým je značení syntetickou DNA. Mezi zcela významný prvek v oblasti prevence patřilo zřízení kamerového systému, na který obce a města dosáhla na základě dotačního programu z Ministerstva vnitra. Kamerový systém v městech monitoruje veřejná prostranství a slouží především k ochraně majetku, osob, veřejného pořádku a svou nezastupitelnost má též jako prvek prevence proti vandalismu. Mezi další přínosy kamerového systému patří prevence a postih trestné činnosti a získávání důkazů pro orgány činné v trestním řízení. Ministerstvo vnitra dále doplňuje, že kamery na veřejném prostranství slouží i jako prevence v boji proti terorismu. Veřejným prostorem pak rozumíme „místo, které může kdokoliv, kdykoliv, bez rozdílu a za víceméně jakýchkoliv okolností, navštívit. Tyto oblasti jsou pod správou veřejných autorit. Patří sem například veřejné parky, obytné ulice a ulice v centru města, parkoviště, stanice metra, sportovní prostranství.“ (MVČR, Kamerové sledování veřejných prostranství a institucí, 2009, online) Kamerový systém v obcích smí být provozován pouze prostřednictvím obecní policie nebo Policie ČR. Další velmi oceňovanou preventivní aktivitou je ranní dohled u přechodů pro chodce. Hlídky zajišťují bezpečné přecházení dětí na frekventovaných přechodech pro chodce v blízkosti škol.

Jestliže jsme v úvodu zmiňovali, že pouhá přítomnost uniforem na veřejných prostranstvích budí větší pocit bezpečnosti, pak obecní policie je právě ukázkovým zástupcem pěších hlídek. Jejich činnost v ulicích je každodenně viditelná, i když ne pokaždé v pozitivním světle. Nesmíme zapomínat, že se v první řadě jedná o represivní orgán, který vymáhá dodržování zákona a obecně závazných vyhlášek obce. Zákon však strážníky opravňuje i k podílení se na prevenci kriminality v obci, což lze uchopit z více stran.

„Může se například jednat o přesun od represe k prevenci a od pachatelů delikventní činnosti k místům, kde k ní dochází – preventivní zásah proti místům má řadu výhod, mezi jinými zejména fakt, že jeho dopad je trvalý, je společensky přijatelnější a procesně méně náročný než stíhání jednotlivých pachatelů.“ (MVČR, Analýza možného zefektivnění systému ochrany veřejného pořádku, 2011, online). Do tohoto preventivního prvku spadá i projekt Asistent prevence kriminality (dále APK), který je zaměřen na problémové části obce nebo přímo, pokud v obci jsou, tak na vyloučené lokality a jejich obyvatele. „Asistent prevence kriminality je zaměstnancem samosprávy zařazeným v obecní policii ve smyslu zákona č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. Asistent není strážníkem ani čekatelem, ale plní úkoly, které nejsou dle zákona o obecní policii svěřeny výhradně strážníku nebo čekateli.“ (MVČR, Informace o projektu APK, 2011, online) Tito pracovníci většinou spadají pod velitele jednotlivých obvodů, oddělení prevence nebo přímo pod vedení obecní

policie, které řídí jejich činnost dle potřeby. Asistenty prevence mohou vykonávat i osoby, které mají k vyloučeným lokalitám blíže nebo z nich dokonce pochází. Cílem projektu bylo do problémových míst dosadit takové osoby, ke kterým budou mít tamější obyvatelé větší důvěru než k uniformovaným strážníkům. Podmínky pro uchazeče byly velmi mírné, bez nároku na středoškolské vzdělání, aby byly tyto pozice dosažitelné i pro hůře zaměstnatelné obyvatele. Každému asistentovi byl přidělen mentor, který je podporoval v pracovním úsilí, poskytoval motivaci a zároveň pomohl svému svěřenci přidělovat týdenní či měsíční úkoly, jež posléze kontroloval. Projekt APK vznikl v roce 2009 a trvá dodnes. V empirické části se seznámíme s jeho využitím v praxi u vybraných obecních (městských) policií. V souvislosti s tímto projektem spustilo Ministerstvo vnitra ještě navazující počin Domovník preventista. Projekt je opět určen osobám, které pochází z problémových lokalit a žijí v městských nebo sociálních bytech. Jejich činností je dohlížet na pořádek v domě i jeho přilehlém okolí a být kontaktní osobou při jednání s městským bytovým fondem, sociálním odborem i policií.

Do výčtu preventivních počinů u obecních policií dále spadá dopravní výchova na základních školách, preventivní programy pokrývající potřeby mateřských, základních a středních škol či odborných učilišť. Dále to jsou akce zaměřené na bezpečnost v silničním provozu, zejména na chodce a cyklisty. Pozornost v oblasti prevence je soustředěna i na další ohroženou kategorii, která je tvořena seniory. Cílem jakékoli preventivní činnosti je pozitivní vliv na společnost a předcházení rizikovému chování či situací.

V odborné literatuře se setkáváme s následujícím obecným dělením prevence, a to na primární, sekundární a terciální. Dle Švarcové (in Velikovská, 2016, s. 161) spočívá primární prevence v předcházení problémům ještě před jejich vznikem. Sekundární prevence začíná až po vzniku problémů, ale ještě před tím, že způsobily nějaké vážné poškození. Terciální prevence se pak snaží zmírnit již vzniklé následky a předejít tak dalším škodám.

Štefunková (2012, s. 15-16) k primární prevenci kriminality doplňuje, že se týká obecné populace a míst nezatížených kriminalitou a jako příklad uvádí obecnou výchovu zaměřenou na osvojování si společenských norem a vzorců chování, zabezpečení aut (mechanické zabezpečení proti odjezdu vozidel, vhodné parkovací zóny, osvětlená a hlídaná parkoviště) nebo domů proti krádeži a vloupání (bezpečnostní zámky vyšší třídy, mříže na oknech v přízemích, důsledné zamykání vstupních dveří), sousedské hlídky, pěší či motorizované hlídky policie/městské/obecní policie, mediální kampaně o prevenci kriminality a další.

Sekundární prevence se již zabývá „rizikovými jedinci a skupinami osob, u nichž je zvýšená pravděpodobnost, že se stanou pachateli, nebo oběťmi trestné činnosti

(specializovaná sociální péče), na sociálně patologické jevy (např. drogové a alkoholové závislosti, záškoláctví, gamblerství, povalečství, vandalismus, interetnické konflikty, dlouhodobou nezaměstnanost) a příčiny kriminogenních situací.“ (Prevence kriminality, 2021, online)

Třetím stupněm je terciární prevence kriminality, které se již zaměřuje na místa, kde se odehrává. Cílí na pachatele i oběti a jejím cílem je zabránit další trestné činnosti. Příkladem takové prevence jsou „resocializační, rehabilitační a léčebné programy pro pachatele a bývalé pachatele, případně využívání alternativních trestů.“ (Štefunková a kol., 2012, s. 16) Z oprávnění, které strážníkům ukládá legislativní rámec, vyplývá, že tato forma prevence již není v jejich kompetenci. Realizátory popsané prevence jsou především resorty Ministerstva práce a sociálních věcí, dále v některých souvislostech i Ministerstva spravedlnosti a Ministerstva zdravotnictví.

Kromě úrovně preventivních aktivit rozlišujeme prevenci z hlediska jejího obsahu – zde hovoříme o prevenci sociální, která je součástí sociální politiky. Sociální prevence kriminality dle Bendla (2015) „zahrnuje dlouhodobé projekty, které se zabývají prvotními příčinami, které vedou ke kriminálnímu chování. V rámci procesu socializace, tj. v rámci faktorů, které člověka ovlivňují (rodina, škola, volný čas a jeho trávení), se tyto preventivní strategie snaží identifikovat různé rizikové faktory, přičemž se zároveň zaměřují na vytváření ochranných faktorů, které snižují potenciální riziko budoucího delikventního chování.“ (Bendl, 2015, s. 32)

Dále rozlišujeme prevenci situační, zaměřující se na snižování podnětů kriminogenních podmínek. Zabývá se příčinami, které vedou k delikventnímu chování a snaží se takovému jednání předcházet. Zástupcem situační prevence je například městský kamerový systém či opatření, které efektivně omezuje majetkovou trestnou činnost (osvětlení, technické vybavení apod.). Munková tvrdí, že situační prevence kriminality „je efektivnější v případě příležitostné kriminality než v případě vysoce organizované kriminality. Jako úspěšné vidí vazby mezi konstrukcí objektů (kiosků) a vandalismem, či typem zámku a krádeží aut.“ (Munková, 2001, s. 64)

Dalším hlediskem je prevence viktimitnosti, která je založena na konceptech bezpečného chování a předcházení rizikových situací. „V praxi se jedná o skupinové i individuální zdravotní, psychologické a právní poradenství, trénink v obranných strategiích a propagaci technických možností ochrany před trestnou činností. Užívá metody sociální i situační prevence, a to podle míry ohrožení na primární, sekundární i terciární úrovni.“ (Prevence kriminality, 2021, online) Důležitým prvkem je i informativní prevence, která má

široký záběr a mnoho způsobů, jakou formou se dostat k široké veřejnosti. Pod informativní projekty mohou spadat různé kampaně v médiích či informace v tiskovinách.

V širším pojetí můžeme o prevenci hovořit jako o souboru opatření majících ochránit člověka před něčím nebo před někým. „Veškeré aktivity vyvíjené státními, veřejnými i soukromoprávními subjekty směřující k předcházení páchaní kriminality a snížení strachu z ní.“ (Klimeš, 2005, s. 829) Bez ohledu na členění prevence dle struktury či úrovně, je u realizovaných programů vždy důležité, jaký mají konečný efekt.

1.1 Činnost obecní policie

Jednou z povinností obce je péče o ochranu veřejného pořádku dle místních zvyklostí a předpokladů. Ministerstvo vnitra uvádí, že obce mohou obecně závaznou vyhláškou ukládat povinnosti k zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku. „Zejména může stanovit, které činnosti, jež by mohly veřejný pořádek v obci narušit, nebo být v rozporu s dobrými mravy, ochranou bezpečnosti zdraví a majetku, lze je vykonávat pouze na místech a v čase obecně závaznou vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejných prostranstvích v obci jsou takové činnosti zakázány. Aby pak obec měla reálnou možnost následně kontrolovat dodržování stanovených pravidel chování, patří do její samostatné působnosti i zřizování (zrušování) obecní policie jako orgánu obce.“ (Hejč, 2019, s. 742–743) Obecní policie je orgánem obce, který zřizuje a zrušuje zastupitelstvo obecně závaznou vyhláškou. Mluvíme-li o obecní policii, máme tím na mysli i policii městskou. Její označení určuje, zda je zřizovatelem obec, která je městem nebo statutárním městem či hlavní město Praha. Pravomoci jsou u všech typů zcela stejné. V souladu s právním řádem České republiky má každá obec právo si sama určit, zda si obecní policii zřídí.

Náplň práce obecní policie můžeme charakterizovat jako práci veřejně prospěšnou, která směřuje k zajištění pořádku a klidného soužití v obci. Činnost je definována zákonem č. 261/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. Novela zákona je účinná od 1. ledna 2021 a upravuje například oblast pracovního poměru strážníka nejen v obecné rovině, ale zaměřuje se i na nároky a upřesňuje vymezení jeho kompetencí. Pozměněna byla některá ustanovení například o bezúhonnosti, spolehlivosti a nově je zavedena i problematika odchodného aj. Rozsah činnosti obecní policie zůstal nepozměněn a je definován v ustanovení §2. Obecní policie dohlíží na zabezpečování místních záležitostí veřejného pořádku v těchto bodech:

- a) přispívá k ochraně a bezpečnosti osob a majetku,

- b) dohlíží na dodržování pravidel občanského soužití,
- c) dohlíží na dodržování obecně závazných vyhlášek a nařízení obce,
- d) podílí se v rozsahu stanoveném tímto nebo zvláštním zákonem na dohledu na bezpečnost a plynulost provozu na pozemních komunikacích,
- e) podílí se na dodržování právních předpisů o ochraně veřejného pořádku a v rozsahu svých povinností a oprávnění stanovených tímto nebo zvláštním zákonem činí opatření k jeho obnovení,
- f) podílí se na prevenci kriminality v obci,
- g) provádí dohled nad dodržováním čistoty na veřejných prostranstvích v obci,
- h) odhaluje přestupky, jejichž projednávání je v působnosti obce,
- i) poskytuje za účelem zpracování statistických údajů Ministerstvu vnitra (dále jen „ministerstvo“) na požádání údaje o obecní policii.

Z tohoto výčtu vyplývá, že strážníci obecní policie jsou vybaveni poměrně rozsáhlými oprávněními a prostředky, jenž jim umožňují zasahovat do svobody a práv občanů a konají tak v souladu se zákonem, zejména pak v souladu s povinnostmi a oprávněními, které strážník má. Strážníkům náleží status veřejného činitele a svou činnost mohou vykonávat pouze s platným osvědčením odborné způsobilosti, které se vystavuje na dobu 5 let. Osvědčení je vydáváno Ministerstvem vnitra. Strážník je zaměstnancem obce. Obecní policii řídí starosta nebo jiný člen zastupitelstva obce pověřený zastupitelstvem obce. Zastupitelstvo obce může pověřit plněním některých úkolů při řízení obecní policie určeného strážníka.

Obecní policie, tak jako jiné bezpečnostní složky patří především k represivním orgánům. Už jen samotné dohlížení na dodržování zákona, obecně závazných vyhlášek obce či jiných právních předpisů se netěší veřejné oblibě. Strážník ve službě je často vystaven negativním reakcím ze strany osob, které se dopustily jednání majícího znaky přestupkového jednání. Přesto si však musí zachovat profesionální přístup a disponovat odbornými předpoklady, které v terénu využije.

1.1.1 Požadavky na strážníka obecní policie

Strážník je úřední osobou, který vykonává své povolání jako zaměstnanec obce. Z toho plyne, že „svou činnost nevykonává ve služebním poměru, jako např. příslušníci Policie České republiky nebo příslušníci Hasičského záchranného sboru apod. Na druhé straně je ovšem třeba uvést, že strážník je oprávněn zasahovat do práv a svobod třetích osob. S ohledem na jeho postavení a náplň činnosti práce musí tato osoba, na rozdíl od ostatních

zaměstnanců orgánů veřejné moci, splňovat určitá nadstandardní kritéria.“ (Úvod do problematiky OP, 2020, online)

Strážníkem může být občan České republiky, který splňuje podmínky bezúhonnosti a spolehlivosti. Právě zmíněné dva body prošly úpravou. „Nová formulace bezúhonnosti v ustanovení § 4a vychází z obdoby modelu zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů“ (Sklenička, 2020, online). Dalšími podmínkami vyplývající ze zákonných požadavků je věk 18 let, dosažené středoškolské vzdělání s maturitou a zdravotní způsobilost.

Věková hranice uchazečů byla v roce 2018 při novelizaci snížena z jedenadvaceti let na současných osmnáct. Zákonodárci si od tohoto kroku slibovali, že se zvýší zájem o práci strážníka obecní policie. Očekávaný efekt se však nedostavil. Pro obce jakožto zřizovatele nemá snížení věkové hranice využití. Na problémy se naráží již při samotném výkonu služby. Osoba mladší jedenadvaceti let nemůže být držitelem zbrojního průkazu skupiny D, která je určena pro výkon zaměstnání nebo povolání. Dalším problémem je řízení služebního vozidla s právem přednostní jízdy. Takové vozidlo smí řídit pouze osoba starší 21 let. Pokud k tomuto výčtu přidáme i značnou ztrátovost při psychologických testech, je spíše vzácnou výjimkou, pokud se v policejním sboru obce nachází uchazeč ve věku osmnáct či devatenáct let. Například u Městské policie Pardubice proběhlo během roku 2018 „celkem 8 výběrových řízení na pozici strážník, kdy z 25 zájemců bylo vybráno 11 vhodných uchazečů“ (Výroční zpráva, 2018, s. 2). Dle údajů poskytnutých personálním oddělením se v tomto roce přihlásilo 53 uchazečů, z toho 12 ve věku mladších jedenadvaceti let. Výběrovým řízením neprošel ani jeden z nich.

Pokud uchazeči zvládnou projít výše zmíněné testy a pohovory, zbývá před nimi poslední krok, a to odborné zaškolení. Tato povinnost spadá na obce, které jsou zřizovatelem obecní policie. Školení odborné způsobilosti a výcviku je zajišťováno ve vzdělávacích zařízeních s akreditací Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy nebo obdobném zařízení obecní policie. U strážníků čekatelů – tedy nově přijatých, je nutné školení zajistit do šesti měsíců od vzniku pracovního poměru. V případě strážníků, kterým končí platnost osvědčení je lhůta stanovena na nejpozději tři měsíce před koncem platnosti osvědčení. Školící střediska odpovídají za kvalitu i správnost školení. Kromě soukromých komerčních zařízení si některé obecní policie, zajišťují školení čekatelů i strážníků ve svých vlastních střediscích. Osvědčení získá čekatel nebo strážník na základě úspěšného absolvování zkoušky před komisí Ministerstva vnitra. Zkoušku musí podstoupit na začátku svého působení u obecní policie a poté ji musí opakovat každých pět let. Přezkoušení je možné učinit i v kratší době, pokud

k tomu bude mít Ministerstvo vnitra zákonný důvod. Strážník je povinen takové výzvě vyhovět.

Při zajišťování veřejného pořádku a klidu v obci náleží strážníkům podobné povinnosti jako příslušníkům státní policie. Z toho plyne, že je velmi nutná jejich odborná způsobilost, což je reflektováno i v požadavcích na odborné předpoklady, které jsou celkem rozsáhlé. Součástí soustavné přípravy je neustálé opakování znalostí a také jejich rozšiřování.

Odbornost je po strážnících a čekatelích požadována v těchto právních úpravách:

- Zákon o obecní policii – zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.
- Obecní a krajské zřízení – zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů a Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích (krajské zřízení), ve znění pozdějších předpisů.
- Shromažďování – zákon ČNR č. 84/1990 Sb., o právu shromažďovacím, ve znění pozdějších předpisů.
- Policie České republiky – zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Trestní právo – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění zákona č. 306/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, a některé další zákony; zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Živnostenské podnikání – zákon č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění pozdějších předpisů.
- Zbraně a střeliva – zákon č. 119/2002 Sb., o střelných zbraních a střelivu (zákon o střelných zbraních), ve znění pozdějších předpisů.
- Přestupky – zákon č. 250/2016 Sb., o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich, zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích a další zákony, zákon č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech, ve znění pozdějších předpisů.
- Správní řízení – zákon č. 500/2004 Sb., o správním řízení (správní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Bezpečnost a plynulost na pozemních komunikacích – zákon č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o

silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů.

- Ochrana zdraví před škodlivými účinky návykových látek – zákon č. 65/2017 Sb., o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek.

Práce strážníků spočívá zejména v kontrolní pochůzkové činnosti, jinak by šlo jen těžko přispívat k ochraně veřejného pořádku. Právě jejich přítomnost, získané znalosti a dovednosti jim umožňují adekvátně reagovat a zajišťovat klid na veřejných prostranstvích, což má zároveň i preventivní účinky proti možnému páchání protiprávního jednání.

1.1.2 Legislativní vymezení

V roce 1991 přijala Česká národní rada zákon o obecní policii č. 553/1991 Sb., který umožňoval zřizovat obecní policie obcím v samostatné působnosti. Tento orgán obce se zřizuje a zrušuje obecně závaznou vyhláškou. Od 1. ledna 2021 vstoupil v platnost zákon č. 261/2020 Sb., kterým se mění prvně zmiňovaný zákon č. 553/1991 Sb. Touto novelou dochází ke změnám v podmínkách pro vznik pracovního poměru strážníků a způsobu jejich ověřování – zejména pak spolehlivosti a bezúhonnosti (§ 4a a § 4b). Nově smí být strážník v základním pracovněprávním vztahu strážníka pouze k jedné obci, s čímž souvisí i nový § 8a, který stanovuje podmínky na dosažení odchodného a jeho výši. Dle právních komentářů (Sklenička, 2020; Vetešník 2020) je novela dotčené legislativy žádoucím posunem, protože upravuje nejen oblast pracovního poměru strážníka v obecné rovině, ale upravuje i jeho nové nároky a precizuje vymezení jeho kompetencí. Vede k lepší srozumitelnosti a určité modernizaci této právní normy a jejímu efektivnímu využití v každodenní náročné a záslužné práci samospráv obcí i strážníků obecních policií a pomůže zlepšit bezpečnost v obcích České republiky. Ve vztahu k obecní policii je velmi důležitá vyhláška Ministerstva vnitra České republiky č. 418/2008 Sb., kterou se provádí zákon o obecní policii. Vyhláška stanovuje nutné požadavky na odbornou způsobilost, průběh zkoušek a veškeré náležitosti s tím související. Dále stanovuje jednotící prvky označení obecní policie, strážníků a jejich stejnokroje. A pro účely statistického zpracování ukládá vyhláška obcím povinnost poskytovat Ministerstvu vnitra požadované údaje týkající se výkonu obecní policie.

„Obce disponují vedle samotné možnosti zřídit obecní policii též řadou dalších možností, jak úroveň zabezpečování veřejného pořádku a bezpečnosti v obci zintenzivňovat a zkvalitňovat. Jde o různé vesměs staronové metody jako například komplexní přístup community policing, činnost v rámci komisí a výborů zřizovaných orgány obce, méně

formální pravidelné schůzky a vzájemná informovanost představitelů obcí, obecních policií, Policie ČR a případně dalších zástupců veřejné správy, spolupráce s občanským sektorem a neziskovými organizacemi a v neposlední řadě možnost upravit uvedené vztahy, pokud je jednou ze stran Policie ČR formou koordinační dohody dle § 16 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů“ (Analýza veřejného pořádku na místní úrovni, 2011, s 7).

Jestliže zde zmiňujeme obce v roli zřizovatele obecní policie, pak dalším důležitým legislativním dokumentem je zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, který je opravňuje ke zřízení tohoto orgánu obce. Právo samosprávným celkům na samosprávu pak umožňuje ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Strážníci při výkonu svých pravomocí musí dbát na dodržování lidských práv a svobod, které vychází z ústavního pořádku České republiky a jsou vyhlášeny v Listině základních práv a svobod (Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.).

Obecní policie coby ostatní bezpečnostní sbor má své postavení i v integrovaném záchranném systému, kde plní funkci vedlejší složky. Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému vymezuje postavení obecní policie a její povinnosti a oprávnění při poskytování pomoci při výskytu mimořádné události.

1.2 Aktivity obecní policie se složkami IZS

Obecní policie patří mezi ostatní složky integrovaného záchranného systému. V rámci běžného výkonu se s hlavními složkami setkává při různých událostech. Pokud bychom se zaměřili čistě na oblast prevence, konkrétně preventivních programů budeme spíše hovořit o neformálním toku informací, neboť cílené semináře s programem pokrývajícím a vyhovujícím tématice více složek jsou velmi sporadické. Pochopitelně je na místě argumentace o odlišnosti práce, kterou jednotlivé složky vykonávají. I přesto ale společné aktivity existují, tak jako vzájemná spolupráce.

1.2.1 Obecní policie ve spolupráci s Policií České republiky

Vzájemná spolupráce je v tomto případě nejbližší. Vychází z právních ustanovení, konkrétně ze zákona č. 261/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. Obce, obecní policie a Policie ČR vzájemně spolupracují při zajišťování místních záležitostí

veřejného pořádku a dále při plnění dalších úkolů, které jsou stanoveny jiným zákonem. Vhodným nástrojem pro vymezení rozsahu spolupráce jsou koordinační dohody uzavřené mezi místně příslušným útvarem Policie ČR a obcemi, tedy i obecní policií. V minulosti se objevovaly i úvahy o možnosti propojení hlídek obou složek, avšak i přes nepochybně možná pozitiva by docházelo k řadě rizik, která vyplývají z odlišného postavení i oprávnění policistů a strážníků. Ministerstvo vnitra ve svém stanovisku (2010) ke smíšeným hlídkám Policie ČR a obecní policie například poukazuje na mnoho překážek, která vychází z místní působnosti obecní policie a pokrytí celého území státu Policií ČR. Nebylo by jasné, kdo by ve smíšených hlídkách nesl například odpovědnost za škodu. Problémy by nastaly i v oblasti správního/trestního řízení. Úkon zahájený policistou by totiž nemusel být strážník obecní policie oprávněn či schopen dokončit. A v neposlední řadě by vznikla řada složitostí v oblasti ekonomické. Zde můžeme demonstrovat ryze preventivní akci, kterou je měření rychlosti. V případě smíšených hlídek by nebylo zcela jasné, kdo by byl příjemcem pokut, zda obec coby zřizovatel obecní policie či příslušný státní rozpočet v případě Policie ČR. Naopak z praxe se velmi pozitivně osvědčila vzájemná spolupráce obecní policie a Policie ČR při zajišťování vymezených úkolů například při velkých sportovních či společenských akcích. V takovém případě je předem jasně stanoven rozsah úkolů i způsob koordinace. Vedle zajišťování veřejného pořádku pak spolu tyto dvě složky spolupracují i při výcviku. Obec může požadovat zajištění praktického výcviku strážníků po Policii ČR. Další vzájemná kooperace platí i při ověřování odborné způsobilosti služebního psa, kdy přezkoušení služebního psa obecní policie provádí kynolog z Policie ČR, a to podle stanovených kritérií. Ověřování způsobilosti služebního psa se opakuje každé dva roky.

Spolupráce však nemusí vyplývat pouze z legislativních předpisů či koordinační dohody. V rámci školicích a výcvikových dnů, které jsou prováděny v pravidelných intervalech pro zlepšení odborné způsobilosti strážníků a policistů se mohou tyto dvě složky potkávat při různých školeních. Společnými tématy mohou například být: postupy při výjezdu k sebevrahům či problematika návykových látek a jejich rozpoznání, dále pak praktický výcvik, například společný zásah několika jednotek najednou.

1.2.2 Obecní policie ve spolupráci se Zdravotnickou záchrannou službou

Rozsah spolupráce nebude tak obsáhlý, jako v případě policie, avšak vzájemná součinnost je velmi častá. Obecní policie ve vztahu ke Zdravotnické záchranné službě nejvíce vykazuje činnost při asistenci a pomoci s agresivním pacientem či osobou, která je pod vlivem alkoholu nebo jiných návykových látek. V případě intoxikovaných osob zajišťuje převoz na

protialkoholní záchytnou stanicí obecní policie, resp. strážník, který o převozu osoby rozhodne. Prioritu obecní policie je práce v terénu, proto jsou zejména strážníci většinou první u událostí odehrávajících se na veřejných prostranstvích. Nezbytností jsou základy první pomoci a zajištění životních funkcí zraněné osoby do příjezdu zdravotníků. Právě za tímto účelem podporují někteří velitelé či ředitelé obecních policií stáže u posádky záchranky, kde si strážníci prohloubí své znalosti a zároveň získají cenou praxi.

Další společnou aktivitou je lepší vybavenost strážníků při poskytování první pomoci při srdeční zástavě. Ačkoliv jsou strážníci schopni poskytnout první pomoc a znají základy zásadní kardiopulmonální resuscitace, pokaždé se nepodaří zachránit lidský život. Právě na základě těchto poznatků začaly být služebny v centru města a vybraná služební vozidla vybavována automatizovanými externími defibrilátory (AED). Přístroje jsou vybírány tak, aby byly kompatibilní s přístroji záchranářů i hasičů v rámci obce, případně kraje – tedy v rámci nejbližší spolupráce. Složky IZS a obecní policie byly proškoleny, jak defibrilátor používat. V současnosti těmito přístroji disponují strážníci ve větších městech a v místech, kde je zvýšený turistický ruch.

1.2.3 Obecní policie ve spolupráci se Záchraným hasičským sborem

I v tomto případě vyplývá vzájemná kooperace z událostí odehrávajících se na území obce, kde strážníci vykonávají dohled. Zpravidla se činnost obou složek prolíná u přírodních kalamit, ať už se jedná například o pomoc s odklizením popadaných stromů, zajištění místa nehody či místa, kam je vstup zakázán. Další formou spolupráce je vzájemná součinnost při otevření bytu, například z důvodu že se v místě nachází zraněná osoba.

Ze společných akcí zaměřených čistě na prevenci je ukázkovým příkladem spolupráce těchto profesí osvěta veřejnosti o zachování průjezdnosti v zastavěných oblastech obcí. Tento problém se týká především velkých měst a sídlišť, kde je velká koncentrace vozidel a většinou nedostatečný počet parkovacích ploch. Preventivní akce jsou spíše informativního charakteru, kdy jsou například prostřednictvím letáků občané nabádáni k větší zodpovědnosti a ohleduplnosti vůči těm, kteří by potřebovali včasný zásah hasičů. A je na ně apelováno, aby svá vozidla parkovali tak, aby byl umožněn hladký průjezd rozměrných zásahových vozů s odkazem na možné sankce, které mohou strážníci uplatňovat při zjištění porušení příslušných předpisů. To samé platí i v případě kontrol na dodržování zákazu zastavení na nástupních požárních plochách. Osvětové akce tohoto typu bývají i často medializovány, a to formou televize tisku a v neposlední řadě bývá využíván i široký zásah sociálních sítí.

Společné pro jednotlivé základní i vedlejší složky IZS je vzájemná inspirace, která pramení například ze společných akcí zaměřených na prevenci. Tak například vznikl nápad, jak snížit strach a stres u dětí, které jsou svědky nepříjemné události, nehody či zranění. Plyšové hračky, vyrobené na míru konkrétní složce či pocházející z veřejné sbírky mají dětem v těžké chvíli pomoci a odvádět pozornost od obtíží, kterých jsou svědkem. Vedle zdravotnické záchranné služby začali pomoci těmto roztomilých pomůcek využívat i hasiči a také policisté a strážníci.

1.3 Dílčí shrnutí

V první kapitole jsme se seznámili s nejvýznamnějším oprávněním obce v oblasti zajišťování veřejného pořádku, tedy možností zřídit si obecní policii. Jedná se o orgán obce, který zřizuje a zrušuje zastupitelstvo obce obecně závaznou vyhláškou. Náplň práce obecní policie můžeme charakterizovat jako práci veřejně prospěšnou, která směřuje k zajištění pořádku a klidného soužití v obci. Činnost je definována zákonem č. 261/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů. Novela zákona je účinná od 1. ledna 2021. Rozsah činnosti obecní policie je vymezen v ustanovení § 2.

Práce strážníků spočívá zejména v kontrolní pochůzkové činnosti, čímž výrazně přispívají k ochraně veřejného pořádku. Mezi preventivní opatření, která spadají pod jejich činnost je například obsluha a správa městského kamerového systému, hlídání obecních objektů napojených na pult centrální ochrany (PCO) či pomoc pro osamocené seniory – tlačítko Signál v tísni.

Asistent prevence kriminality působí prioritně v místech, která jsou vytipována jako problematická. Asistent není strážníkem ani čekatelem, ale plní úkoly, které nejsou dle zákona o obecní policii svěřeny výhradně strážníku nebo čekateli. Obecní policie se podílí na prevenci kriminality v obci a je oprávněna zajišťovat preventivní programy pro školy a školky. Dohlíží na bezpečnost v silničním provozu akcemi zaměřené na chodce a cyklisty. Pozornost v oblasti prevence je zaměřena i na seniory.

Vyhláška Ministerstva vnitra č. 418/2008 Sb., kterou se provádí zákon o obecní policii, strážníkům stanoví požadavky na odborné předpoklady. Čekatel i strážník jsou povinni podrobit se zkoušce odborné způsobilosti, která se koná před komisí Ministerstva vnitra. Tato zkouška se opakuje každých 5 let. Ministerstvo vnitra může na základě zákonného důvodu vyzvat k přezkoušení i v kratší lhůtě a strážník je povinen takové výzvě vyhovět.

Právní ukotvení činnosti obecní policie nalezneme, vedle již zmiňovaného zákona o obecní policii a vyhlášce, kterou se provádí zákon o obecní policii i v zákoně č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky. V ustanovení § 16 je vymezena forma spolupráce s obecní policií a obcí v rámci koordinační dohody. Dalším důležitým legislativním dokumentem je zákon č. 128/2000 Sb., o obcích, který je opravňuje ke zřízení tohoto orgánu obce. Obecní policie je vedlejší složkou IZS, jehož činnost stanovuje zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému.

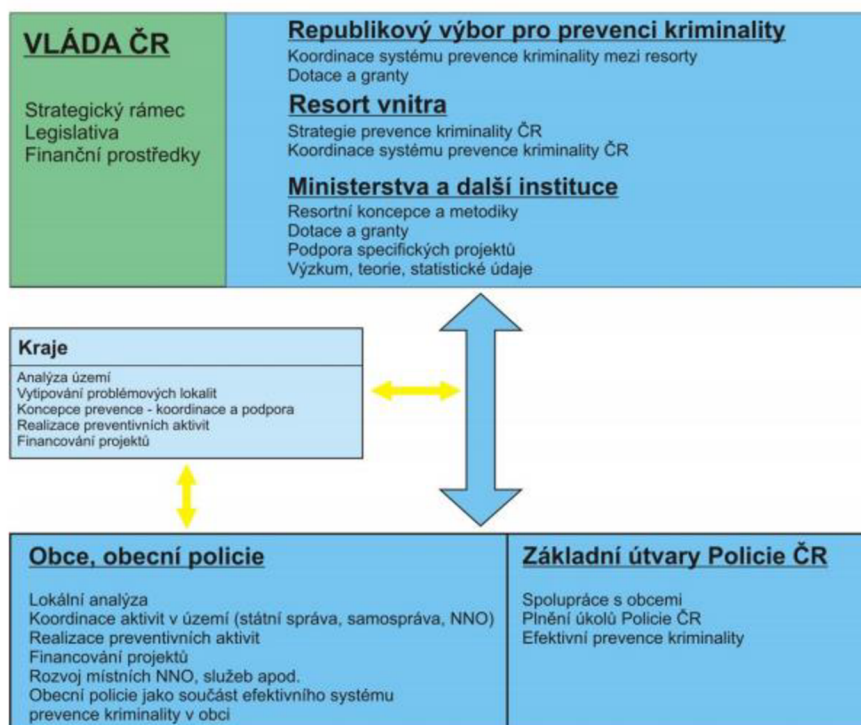
2 Preventivní programy nabízené obecní policií

Primární, tedy nejrozšířenější prevence, je zaměřena na širokou populaci, od dětí až po seniory. Miovský (2012, s. 21) cílovou skupinu preventivního programu definuje jako „skupinu populace, na kterou se daný primárně preventivní program orientuje, tedy pro kterou je vzhledem ke svým cílům a metodám nejvíce vhodný/určený.“ Jde o programy zahrnující především vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity zaměřené na nejširší veřejnost. MŠMT ve Strategii prevence (2020, s. 38) doplňuje, že zvláštní pozornost je věnována pozitivnímu ovlivňování příslušných hodnotových měřítek zejména dětí a mládeže. Realizace primární prevence je zejména rolí rodiny a škol, v praxi se jí často věnuje také Policie ČR i jednotlivé obecní policie (nejčastěji právě v prostředí škol).

Snaha o komplexnost a koordinaci preventivních aktivit a vytvoření jednotného dokumentu, sloužící pro lepší orientaci v problematice na celorepublikové úrovni se datuje do roku 1996, kdy vznikla první Strategie prevence kriminality. Tento systém se stále vyvíjí a rozšiřují se přístupy jednotlivých subjektů k prevenci kriminality rizikových jevů.

Systém prevence kriminality probíhá na celorepublikové, krajské a obecní (místní) úrovni. Role jednotlivých subjektů v něm znázorňuje následující schéma:

Schéma č. 1: Systém prevence kriminality v ČR

Zdroj: Strategie prevence 2016–2020, online

V základní úrovni se nachází obce, které jsou realizátorem preventivních aktivit na svém území a zároveň vytváří podmínky pro rozvoj prevence kriminality. Mezi tyto činnosti patří například i zřízení obecní policie, která se mimo jiné podílí na prevenci kriminality obci. Ze schématu je patrné, že s obcemi spolupracují i základní útvary Policie ČR, které se rovněž zapojují do efektivní prevence kriminality.

Specifická primární prevence má tři úrovně, které bychom mohli velmi obecně odstupňovat podle jejich hloubky a obtížnosti. Čím více je program intenzivní, tím vyšší jsou požadavky na jeho realizátora. S ohledem na postavení obecní policie i požadavky na strážníka je zřejmé, že v tomto případě zůstáváme na první úrovni, tedy u všeobecné primární prevence. MŠMT uvádí, že „je zaměřena na běžnou populaci dětí a mládeže bez rozdělování na méně či více rizikové skupiny. Zohledňuje se pouze věkové složení, případně specifika daná např. sociálními nebo jinými faktory. Patří sem programy pro větší počet osob (třída či menší sociální skupina). V praxi ve většině případů dostačuje na realizaci programu všeobecné primární prevence středoškolské vzdělání, základní lektorský výcvik, úplné vzdělání školního metodika prevence, realizují ho i lidé se specifickými dovednostmi – např. záchranáři, policisté. Cílem je např. zamezit nebo oddálit užívání návykových látek, či zamezení nebo oddálení výskytu dalších forem rizikového chování. Jedná se o tematické programy se zpracovanou metodikou.“ (Národní strategie 2019–2027, s. 10) Výhodou takového programu je bezesporu široký záběr a osvěta většího počtu účastníků. Preventisté realizují různé přednášky či akce, které jsou zaměřeny na následující skupiny:

- Děti a mládež (podrobněji se tématu budeme věnovat v kapitole 2.1. Preventivní programy pro školy)
- Dospělí
- Senioři
- Osoby s handicapem

Preventivní akce pro dospělé

- Akce zaměřené na bezpečnost cyklistů
- Kurzy sebeobrany
- Sociální síť a kyberšikana (pro rodiče školáků)
- Materiály pro lepší viditelnost
- Mobilní poradenské centrum

Preventivní akce pro seniory

- Jak ochránit sebe a svůj majetek
- Signál v tísni
- Bezpečnostní prvky pro domácí použití
- Domácí násilí (mezigenerační) – odkaz na intervenční centra
- Materiály pro lepší viditelnost
- Programy v rámci Univerzity 3. věku nebo pohybové hry seniorů

Preventivní programy pro neslyšící

- Zřízení tísňové linky 156 pro neslyšící a pro příjem faxových zpráv v případě ohrožení. Dále možnost využití mobilního telefonu pro tyto případy – možnost odeslání textové zprávy
- Indukční smyčka

Preventivní programy pro nevidomé

- Letáky s důležitými informacemi a kontakty v Braillově písmu
- Namluvené informační rady na ochranu osobního bezpečí
- Informační hlasové majáčky pro nevidomé

Jestliže jsme už několikrát zmiňovali, že obecní policie reaguje na potřeby obce, pak to platí i při realizaci preventivních programů. Strážníci zajišťují osvětlu tam, kde je to z hlediska bezpečnosti nutné, či se objevil nějaký nový problém, kdy je nutné konkrétní skupinu seznámit s riziky a včas informovat. Cílem jakéhokoliv preventivního programu je smysluplnost a musí odpovídat cílové skupině.

2.1 Preventivní programy obecní policie pro základní školy

V oblasti prevence hraje velmi významnou roli školní vzdělávání. Jedná se o životní fázi, v které lze formovat osobnost i názory dětí. Navíc u preventivních programů platí, že jejich včasná aplikace je úspěšná. „Efektivita preventivní práce (ve smyslu účinného pozitivního ovlivnění změny chování) je navíc u dětí a mladistvých vyšší než v případě dospělých jedinců. Při realizaci účinných primárně preventivních programů je vhodné oslovovat cílovou skupinu v jejím přirozeném prostředí či v její komunitě. Proto je velmi důležité věnovat oblasti prevence rizikových projevů chování ve školním prostředí

mimořádnou pozornost, a to nejen ze strany Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále MŠMT), ale i ze strany krajské a místní samosprávy podílející se na řízení oblasti školství, zvláště pak krajů a obcí“ (Národní strategie 2019–2027, 2019, s. 2).

Obecní policie, které mají preventivní zajišťující besedy pro školy, mají sestavenou nabídku témat pro mateřské, základní, střední školy a odborná učiliště. Vzhledem k legislativnímu rámci činnosti obecní policie a při analýze dokumentů se potvrdilo, že témata jsou sestavena velmi obdobně.

Mateřské školy – určeno pro předškoláky

- Kontakt s cizí osobou
- Kontakt s cizím psem
- Co dělat, když se ztratím
- Základní pravidla silničního provozu – bezpečný pohyb městem
- Co dělat při nálezů infekčního materiálu

Základní školy – první stupeň

- Dopravní výchova
- Problematika bezpečného chování – např.: sám doma, bezpečné koupání v přírodě
- Jak si poradit při nehodách nebo když budu svědkem trestného činu
- Správné telefonování na tísňové linky

Základní školy – druhý stupeň

- 6. ročník – obecné zásady bezpečného chování, pravidla, morálka
- 7. ročník – šikana, kyberšikana, sociální sítě a rizika s nimi spojená
- 8. a 9. ročník – sociálně-patologické jevy (závislosti, kyberšikana), trestně-právní odpovědnost

Střední školy a odborná učiliště

- Trestně-právní odpovědnost, seznámení s činností obecní policie, rozdíl mezi obecní policií a Policií ČR
- Závislosti (látkové, nelátkové)
- Domácí násilí
- Práce v zahraničí – možná rizika, kazuistika spojená s podvody či novodobým otrokářstvím, praktické rady, kde v zahraničí vyhledat pomoc

Preventivní programy pro neslyšící

➤ Setkávání s dětmi ve školských zařízeních pro sluchově postižené

Pro práci s třídním kolektivem platí, že jsou žádoucí menší skupiny okolo počtu 30 dětí. Oproti tomu velmi nežádoucí jsou velké skupiny, například spojené třídy. Žáci se před sebou stydí a bojí se zeptat na otázky či problematiku, kterou by na domácí půdě, ve své třídě jinak bez obav otevřeli.

Při tvorbě preventivních programů, okruhů témat vychází obecní policie z Metodického doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních vydaného MŠMT a také reagují na aktuální požadavky škol, z čehož vyplývá, že výše uvedené okruhy jsou orientační a preventisté prioritně zajišťují vzdělávací či zážitkový program dle potřeb škol a školských zařízení. V samotném závěru této podkapitoly je potřeba zmínit, že „nezbytným předpokladem efektivní primární prevence je realizace v úzké spolupráci věcně dotčených subjektů – např. škol, školských poradenských zařízení, zákonných zástupců, nestátních neziskových organizací pracujících s dětmi a mládeží, Orgánů sociálně právní ochrany dítěte (dále OSPOD), Policie ČR, vysokých škol a dalších“ (Strategie prevence, 2013, s. 12)

2.1.2 Aktuální požadovaná témata v rámci školního vzdělávání

Preventivní programy pro školy, na všech úrovních – od těch mateřských až po střední, mají bezesporu svůj velký význam. Jedná se o předávání a poskytování takových informací, které mají vést k předcházení případným problémům. Cílem přednášek „šitých na míru“ dle aktuálních potřeb škol je vybavit jedince či sociální skupinu takovými kompetencemi, aby byli natolik odolní vnějším vlivům, že jim budou schopni aktivně čelit.

Témata pro děti předškolního věku se během let nemění. Zde budeme hovořit spíše o prožitkovém učení, kdy si dítě formou hry osvojí schopnost umět se rozhodnout, uvědomit si, že za své jednání ponese následky (například, když bude hladit neznámého psa, vystavuje se riziku, že může být pokousán). MŠMT k prevenci pro MŠ doplňuje, že cílem je vytvoření odpovědného jednání, jakožto základního obranného mechanismu. V tomto případě „není třeba vytvářet specifický program, který by předal dětem předškolního věku větší objem konkrétních informací o drogách, alkoholu, jiných škodlivých látkách a jevech. Ani u starších věkových kategorií dětí nebyly takovéto nekomplexní postupy účinné.“ (Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení, 2020 s. 14–15) Součástí preventivních programů pro mateřské školy jsou i základy dopravní výchovy.

Prevence rizikového chování na základních školách je zahrnuta do platných Standardů základního vzdělávání a je v souladu s učebními osnovami. Obecní policie vstupuje do procesu preventivního působení v roli vnějšího zdroje školy, s kterým škola spolupracuje na místní úrovni a má možnost se na tento orgán obracet v indikovaných případech. Do sociální sítě vnějších zdrojů škol patří například i kurátoři pro děti a mládež, Policie ČR, OSPOD, manažer prevence kriminality a další. Základem kvalitní prevence je provázanost preventivních programů či poskytnuté pomoci.

MŠMT stanoví kompetence žáků¹, kterými by měli disponovat v průběhu plnění školní docházky, a právě na tuto vybavenost mají navazovat i preventivní programy.

Žáci 1. – 3. ročníků si uvědomují rozdíly mezi dobrým a špatným životním stylem, dokážou pojmenovat základní rizika spojená s užíváním alkoholu, s kouřením či zneužíváním léků. Nechybí ani základní vybavenost v oblasti sociálně patologických jevů.

Žáci 3. – 5. ročníků si osvojují zdravý životní styl, mají pojem o zdraví jako o důležité lidské hodnotě, umí pojmenovat základní mezilidské vztah, rozpoznají nesnášenlivost a vědí, kam se obrátit v případě, že dochází k ohrožení či poškození jejich práv. Znají způsoby, kterými lze odmítat návykové látky.

V období mezi 6. – 9. ročníkem umí respektovat odlišné zájmy, názory či myšlení druhých osob, zvládají komunikaci v různých životních situacích, umí řešit neshody se spolužáky a vědí, jak je řešit nenásilným způsobem, umí spolupracovat ve skupině. Mají povědomí o lidských právech a dokumentech, které je upravují. Uvědomují si podstatu protiprávního jednání a právní odpovědnost za případné činy v rozporu se zákonem.

Současné trendy v požadavcích škol reagují na digitalizovanou dobu. Dnes již není výjimkou, pokud školní metodik prevence, požaduje po obecní policii přednášku na téma sociální sítě a kyberšikana, klidně i pro pátý ročník. Jelikož je pouhé předávání informací o rizikovém chování neefektivní, bývají informace propojeny s prací ve skupinách, kdy jsou žáci zapojeni do vyřešení problému souvisejícím s problematikou online prostředí. A jestliže existují školy, kde již na prvním stupni řeší problematiku nevhodné komunikace či ostrakizace některých spolužáků, pak ve vyšších ročnících mohou řešit i problémy jako sexting – tedy zasílání erotického obsahu. Ačkoliv se jedná o komunikaci, která je spíše charakteristická pro milostné vztahy, je velmi riziková. Po ukončení jakékoliv bližší náklonosti může být citlivý materiál zneužit. Přitom z průzkumu portálu e-bezpečí vyplývá,

¹ MŠMT, Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení. Publikace řeší otázky související s politikou a programy prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, státní vzdělávací politikou a jejími dokumenty a s novým územně správním členěním a postavením škol. Mimo jiné se zaměřuje na základní kompetence prevence v rámci podpory zdraví a zdravého životního, s. 19–21.

že téměř každé šesté dítě mladší 14 ti let sdílí své intimní fotografie². Rizikovému chování dětí se budeme více věnovat v následující kapitole 2.2 Rizikové chování dětí a mládeže.

Vedle problematiky sociálních sítí stále stojí velký zájem škol o právní odpovědnost, která se zvyšuje s věkem dítěte, respektive mladistvého. Z provedených rozhovorů s preventisty obecních policíí vyplynulo, že školy se nejčastěji potýkají s drobnými krádežemi či ničením školního majetku žáky.

Pomineme-li rizikové chování v jeho negativních stránkách, tedy problémy, které školy musí řešit, velkou část preventivních programů pokrývá dopravní výchova realizovaná od 3. – 5. třídy. Dopravní výchova a její témata jsou zahrnuta v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání, přičemž cílem je zvýšení ochrany dětí a žáků na pozemních komunikacích. „Vybraná zjištění ukazují, že dopravní výchova je realizována především na prvním stupni základních škol (méně často na druhém stupni základních škol), a to především formou zařazení dopravní výchovy do obsahu jiných vzdělávacích oborů (více než 90 % základních škol). Za nejvhodnější způsob realizace dopravní výchovy však označil nejvyšší počet učitelů návštěvy žáků na dopravním hřišti a projektové dny realizované ve spolupráci s externím subjektem, přičemž takovou formu realizace dopravní výchovy by přivítali také žáci, a to především žáci 6. ročníku základních škol. Lepší metodická podpora a lepší výukové materiály jsou pak nejčastější oblasti, které by školy uvítaly pro zkvalitnění realizace dopravní výchovy.“ (Výroční zpráva ČŠI, 2019, s. 79)

Dopravní výchovu zajišťují kromě pedagogů a soukromých subjektů i obecní policie. Pravidlům bezpečného pohybu na silnicích učí preventisté s akreditací školitele BESIP. Výuka je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teorie probíhá v zimních měsících v prostorách škol, které se do programu přihlásí. Praktická část, v níž žáci absolvují jízdy na dopravním hřišti, se odehrává od dubna do října. Po absolvování dopravní výchovy a výcviku ze strany strážníků, obdrží žáci průkaz cyklisty, který je jakousi pochvalou za odvedenou práci a zároveň neformálním potvrzením, že žák ovládá pravidla silničního provozu a jízdu na kole.

² V roce 2017 proběhl výzkum „Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru“ realizovaný Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a společností O2 Czech Republic. Do výzkumu se zapojilo 4878 dětí z celého území ČR s průměrným věkem 14 let. Z výzkumu vyplynulo, že 15 % dětí má s erotickými zprávami nebo sdílením intimních fotek a videí přímou zkušenost. Až třetina dětí by se při zneužití takových materiálů zdráhala komukoliv svěřit. Každé druhé dítě chatuje s cizími lidmi, pětina by neodmítla osobní schůzku. Dostupné na <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/veda-a-vyzkum/sexting-vyzkum-2017>

2.2 Rizikové chování u dětí

V předchozí části jsme nastínili některé aktuální problémy základních škol, mezi nimiž jsou drobné krádeže, vandalismus a nevhodné chování v online prostředí. Může se jednat o problémy, které se na škole dějí jednorázově, zejména ve spojitosti s problémovými jedinci, anebo dochází k takovým projevům v návaznosti na špatné třídní klima. Dříve se užíval termín sociálně-patologické jevy, které Ondrejko (2000, s. 45) označuje „za souhrnný pojem pro označení nemocných, nenormálních, všeobecně nežádoucích společenských jevů.“ Dnes se od tohoto pojmu odkládáme, již jen z prostého důvodu, že ne všechny aktivity, které zapadají do rizikového chování, jsou patologické. Budeme tedy vycházet z pojetí od Miovského, který rizikové chování vykládá jako „chování, v jehož důsledku dochází k prokazatelnému nárůstu zdravotních, sociálních, výchovných a dalších rizik pro jedince nebo společnost“ (Mioviský, 2015, s. 28-29). Rizikové chování lze dle Moravcové a kol. (2015, s. 46) označit za „nekonformní jednání, které se vyznačuje negativním vybočováním z norem a porušováním zavedených společenských, školních a jiných pravidel. Určitá míra výskytu takového jednání v průběhu dospívání je však zároveň považována za svým způsobem normální a poukazuje spíše na složitost tohoto období pro každého jedince v rámci jeho vývoje.“

MŠMT označuje rizikové jevy jako „rozmanité formy chování, které mají negativní dopady na zdraví, sociální nebo psychologické fungování jedince a/nebo ohrožují jeho sociální okolí. Rizikové chování představuje různé typy chování, které se pohybují na škále od extrémních projevů chování „běžného“ (např. provozování adrenalinových sportů) až po projevy chování na hranici patologie (např. nadměrné užívání alkoholu, cigaret, kofeinu či nelegálních drog, násilí).“ (MŠMT, 2013, s. 9) Základní formy rizikového chování jsou uvedeny v Metodickém doporučení k primární prevenci realizované ve školách a školských zařízeních. Vedle již tradičních okruhů: agrese, šikany, kyberšikany, záškoláctví, rizikových sportů, vandalismu, krádeží, závislostí, rasismu a sexuálního rizikového chování jsou tato témata podpořena přílohami rozšiřujícími metodickou pomoc školám. Zároveň jsou v nich popsány další projevy rizikového chování jako například syndrom CAN, sebepoškozování, domácí násilí či hazardní hraní. Školy tak mají k dispozici materiály i metodické pokyny, jak při takových problémech postupovat, s kým spolupracovat a jak do řešení problému zapojit rodiče. Partnerství a participace rodičů je nezbytnou součástí, která zvyšuje úspěšnost celého preventivního působení.

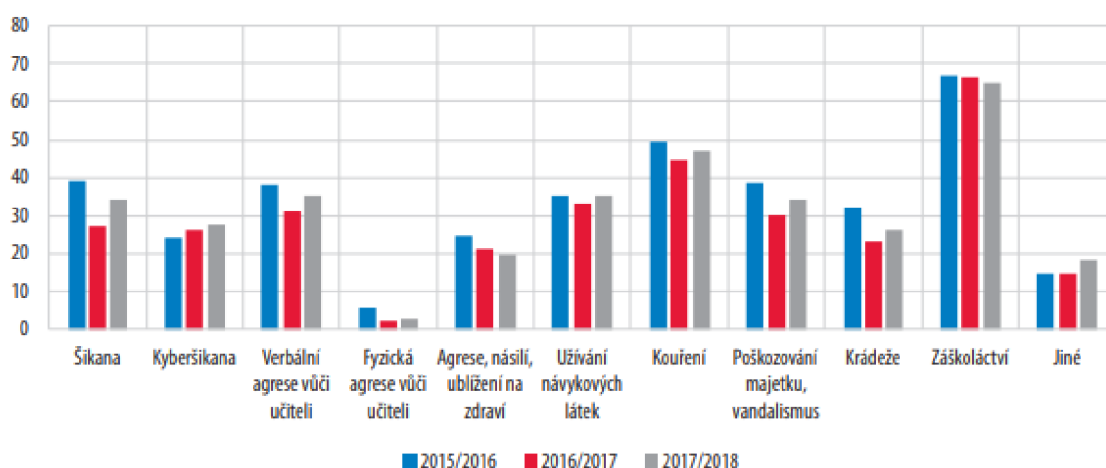
Výzkumy provedené v českých školách ukazují na následující rizikové jevy. Použijeme výsledky průzkumu Dolejše a Orla (2018, s. 83), kteří se zaměřili na adolescenty

v Moravskoslezském a Zlínském kraji: „za posledních 30 dnů pilo alkohol 24,57 % adolescentů Moravskoslezského kraje, o 3 % více adolescentů v rámci Zlínského kraje, přičemž pro oba národní vzorky je naměřeno 31,19 %. Každodenních kuřáků je v populaci adolescentů ze Zlínského kraje 2,26 % a v populaci adolescentů Moravskoslezského kraje jich je 3,94 % (překračují oba národní soubory).“ Výzkum dále ukázal, že „ve věku mezi 13. a 14. rokem dochází k výraznému nárůstu zkušeností s rizikovými aktivitami. U dívek je trend trochu odlišný, nárůst celkové rizikivosti lze pozorovat již mezi 12. a 13. rokem“ (tamtéž). V impulzivitě mají převahu chlapci, stejně jako u nich lze pozorovat větší sklon k agresivitě. „Do cca 14 -15 let míra impulzivity relativně roste, následně dochází k postupnému poklesu tohoto rysu u adolescentů, přičemž ale daný rys v dospělosti zcela nezmizí. Existují však jedinci, u kterých není pokles natolik výrazný a zvýšená míra impulzivity přetrvává.“ (tamtéž)

Výroční zpráva České školní inspekce v školním roce 2018/2019 udává, že „nejčtenějšími školami identifikovanými formami rizikového chování žáků je dlouhodobě záškoláctví, šikana, verbální agrese vůči učiteli; následuje poškozování majetku, vandalismus a agrese, násilí, ublížení na zdraví. Podíl škol, které řešily alespoň jeden z výše uvedených případů rizikového chování, kolísá dlouhodobě v meziročním srovnání kolem stabilních hodnot, k výraznější změně došlo jen v případě kyberšikany. Ve srovnání se školním rokem 2016/2017 vzrostl ve školním roce 2018/2019 podíl škol, které toto rizikové chování řešily, z 20,5 % na 29,9 %. Tento stav může souviset s rostoucími zkušenostmi pedagogů s identifikací této formy rizikového chování žáků a skutečností, že téměř každý žák vlastní nějaký informační a komunikační prostředek nebo má k němu přístup.“ (Výroční zpráva, 2019, s. 72)

V případě středních škol ze zprávy vyplývá, že mezi rizikovým chováním žáků jednoznačně převládá záškoláctví. Zejména v nematuritních oborech bývá absence dlouhodobá, opakovaná a má velmi negativní dopad na vzdělávání. Dalšími problematickými oblastmi jsou kouření, užívání návykových látek, verbální agrese vůči učiteli a dále majetkové prohřešky jako vandalismus, poškozování majetku či krádeže. I na středních školách dochází k projevům šikany a kyberšikany. Následující graf nabízí meziroční srovnání projevů rizikového chování u žáků středních škol a učilišť.

Graf č. 1: Meziroční srovnání - výskyt rizikového chování žáků (v %)

Zdroj: Výroční zpráva ČŠI, 2019, s. 121

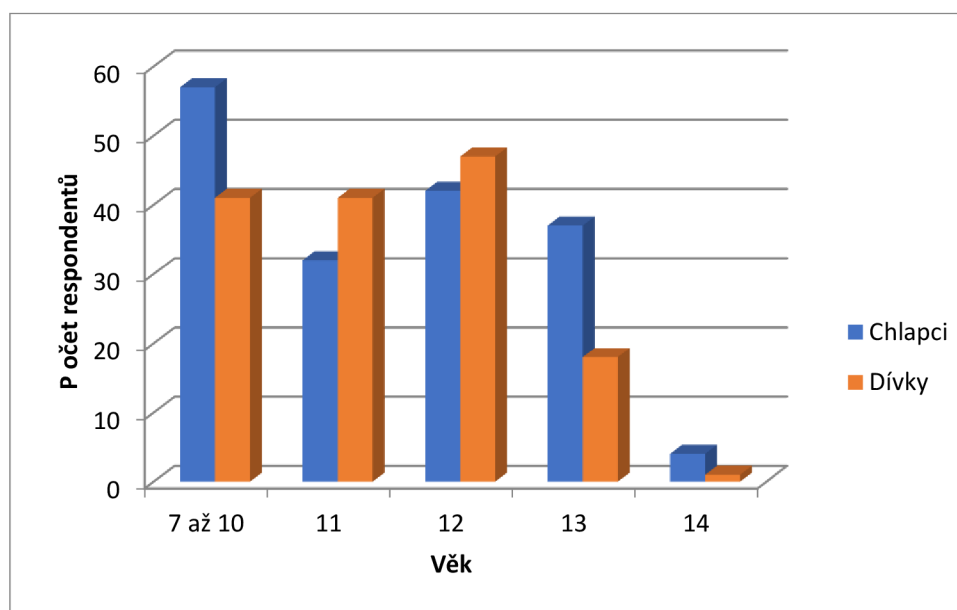
Další oblastí, kde se vyskytuje značné riziko je online prostředí, zejména pak sociální sítě. Zde budeme vycházet z dat výzkumu autorů Kopeckého a Szotkowského z roku 2019³. Výzkum probíhal celorepublikově a respondenty byly děti ve věku 7–17 let. Očekávaným výstupem byla velká aktivita v online prostředí a dále používání sociálních sítí. Stanovená věková hranice 13 let není pro děti překážkou v tom, aby sociální sítě využívaly. „K rizikům, která výzkum zachytil, patří využívání sociálních sítí malými dětmi - 23 % dětí z celého výzkumného souboru (51,75 % dětí mladších 13 let) využívá sociální sítě, přestože nesplňují minimální věkový limit pro jejich používání. Alarmující je využívání online videochatů typu Omegle dětmi mladšími 13 let (7,5 % dětí mladších 13 let Omegle a podobné videochaty aktivně používá)“ (Kopecký, Szotkowsky, 2019, s. 8) Aktivitu dětí mladších 13 let mohou potvrdit i z vlastní praxe, přičemž v rámci preventivních programů zjišťujeme od dětí věk, kdy vstoupily do světa sociálních sítí. Dále tento výsledek vyplynul z dotazníkového šetření v rámci své bakalářské práce v roce 2019⁴. Z celkového počtu 364 respondentů ve věku 13–15 let uvedla celá třetina chlapců, tedy 57 respondentů, že sociální sítě začali používat již ve věku 7-10 let. Zde dominovali především chlapci, a to na základě oblíbenosti portálu pro sdílení

³ Výzkum České děti v kybersvětě byl realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a společností O2 Czech Republic. Navazuje na výzkumy rizikového chování dětí a dospělých v online prostředí realizované stejným týmem v letech 2015–2018, souvisí především se studii Nebezpečí internetové komunikace IV (2014) a Sexting a rizikové seznamování dětí v kyberprostoru (2017), které rozšiřuje o nová – v ČR zcela unikátní zjištění. Poslední průzkum se konal na jaře roku 2019.

⁴ Vlastní výzkum v rámci bakalářské práce v roce 2019 byl zaměřen na popularitu sociálních sítí a jejich používání, dále zjištění věkové hranice a propojenost adrenalinových a rizikových sportů se sociálními sítěmi. Respondenty byli žáci 8. a 9. tříd základních škol v krajském městě ve VČ.

videí YouTube. Oproti tomu děvčata dříve, než chlapci začala využívat aplikace určené především pro komunikaci jako Facebook, Facebook messenger nebo Whatsapp. Výsledky výzkumu jsou prezentovány v grafu č. 2.

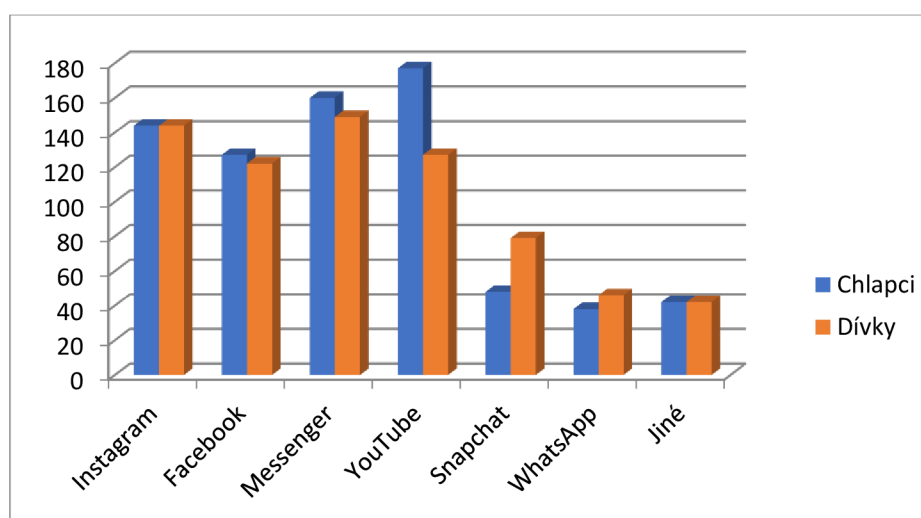
Graf č. 2: Věk používání sociální sítě

Zdroj: Klementová (2019)

Jestliže jsme zde zmiňovali druhy sociálních sítí a jejich popularitu, pak si v grafu č. 3 představíme nejpoužívanější aplikace.

Graf č. 3: Nejoblíbenější sociální sítě

Zdroj: Klementová (2019)

„Nejoblíbenější sociální sítí mezi chlapci je platforma pro sdílení videí YouTube. Z celkového počtu 196 chlapců uvedlo 177 z nich, že tuto aplikaci používají pravidelně. Dívky tuto síť používají v menším měřítku. Celkový počet uživatelů činí 127 ze 168 dotazovaných. Kanál YouTube je u dívek třetí nepoužívanější aplikací. Oblíbenou platformou pro komunikaci je shodně u obou pohlaví Messenger. Z celkového počtu 364 respondentů jej využívá 160 chlapců a 149 dívek, u kterých se stal nejoblíbenější aplikací vůbec. V těsném kontaktu s rozdílem pěti respondentek skončil Instagram. Tuto sociální síť používá shodně 144 dívek a 144 chlapců. Pokud tato data převedeme na procenta, která se budou vztahovat pouze k této aplikaci, pak Instagram používá 85,7 % dívek a 73,5 % dotazovaných chlapců. Na čtvrté pozici nepoužívanějších sociálních sítí je shodně u obou skupin Facebook. Dle získaných dat jej používá 127 chlapců a 122 dívek. Získané výsledky výzkumu potvrzují celosvětový trend, že Instagram přebírá prvenství v sociálních sítích.“ (Klementová, 2019, s. 33–34)

Popularitu výše zmíněných sociálních sítí potvrzuje i výzkumná zpráva Univerzity Palackého v Olomouci (2019, s. 8–9) „U dětských respondentů jednoznačně dominuje server YouTube, který využívá drtivá většina českých dětí (89,51 %). Za ním pak nalezneme Facebook, Facebook Messenger, Instagram a také tradiční e-mail či SMS. K používání sociálních sítí dochází u dětí postupně, již ve věku 11 let používá některou ze sociálních sítí více než polovina respondentů. V 16-17 letech pak aktivně využívá sociální sítě 80 procent dětských respondentů.“ Tento výzkum také poukazuje na stále narůstající oblibu služby TikTok (dříve Musical.ly), která uživatelům nabízí krátká hudební videa. Tímto zaměřením láká zmiňovaná aplikace již děti ve věku 10-11 let a aktivně ji využívá více než čtvrtina českých dětí.

V souvislosti s používáním sociálních sítí se objevuje další rizikové chování dětí, a to sexting. Jde o šíření vlastních intimních fotografií či videí. V roce 2017 byl zrealizován výzkum⁵, který odhalil, že 15 % českých dětí má přímou zkušenost se sdílením intimního obsahu či psaní erotických zpráv. Přestože v 74 % děti vědí, že je sexting rizikový, každé druhé dítě chatuje s cizími lidmi a pětina by neodmítla osobní schůzku. Pokud by došlo ke zneužití intimních materiálů, až třetina dětí by tento problém nechtěla nikomu svěřit. Kopecký k této problematice dodává „své intimní materiály po internetu s cizími lidmi sdílí až 16 procent českých dětí, dominují především fotografie nad videem. Za pět let se toto číslo

⁵ Výzkum z roku 2017 „Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru“ realizovaný Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci a společností O2 Czech Republic. Do výzkumu se zapojilo 4878 dětí z celého území ČR s průměrným věkem 14 let.

zvýšilo téměř o polovinu, což samozřejmě vede i k rostoucímu počtu případů úniků nebo zneužití takových materiálů.“ (Kopecký, 2017, online)

Online prostředí zcela mění chování dětí. Komunikaci s cizím člověkem v běžném životě nevyhledávají, ale v prostředí sociálních sítí s takovým způsobem kontaktu problém nemají. I proto je nutné děti vybavit takovými kompetencemi, aby byly schopny včas rozpoznat riziko a aby věděly na koho se s případnou pomocí obrátit. Kromě rodičů a pedagogů mohou důležité informace vedoucích k uvědomění si dané problematiky poskytnout i policisté, strážníci a další organizace zabývající se bezpečným pohybem v online světě.

2.3 Prostředí školy jako důležitý činitel v oblasti prevence

Vedle rodinného prostředí je školní prostředí hned druhým nejvýznamnějším, které ovlivňuje jedince. Přispívá k rozvoji osobnosti, vzdělání, dovednostem a nabízí prostor pro interakci se svými vrstevníky. Jedinec tráví ve školním prostředí mnoho času, na což poukazuje i Gump (1976, s. 163) s tím, že tento čas není věnovaný výhradně k učení. „Školní prostředí je prostor, kde je důležité klást důraz na kvalitu života, vztahů a prostředí jako takového.“ Škola je společenskou institucí, která aktivně rozvíjí jedince. Průcha, Walterová, Mareš (2003, s. 238) k pojetí školy dodávají, že „tradiční funkcí je poskytovat vzdělávání žákům příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů. Pojetí a funkce školy se mění se změnami společenských potřeb. Stala se místem socializace žáků, podporujícím jejich osobností a sociální rozvoj a připravujícím je pro život osobní, pracovní a občanský.“

Škola tedy plní úkoly jak směrem k jednotlivci, tak i společnosti a je součástí širšího sociálního prostředí. Prokop vyvozuje tyto funkce školy:

- „Personalizační (je formováním jedince k samostatně jednající osobnosti);
- Kvalifikační (je orientací na výkon, znalosti a kvalifikaci);
- Socializační (je záměrným i nezáměrným působením na začlenění jedince do vztahů společenských a interpersonálních)
- Integrační (je propojením přípravy pro povolání, pro život v rodině, pro veřejnou sféru).“ (Prokop in Gillernová, 2012, s. 10)

Škola nabízí prostor, kde se setkávají žáci, učitelé, rodiče i zástupci spolupracujících organizací, kteří se podílí na procesu vzdělávání a výchovy. Interakce jsou velmi pestré a časté jak uvnitř skupin (mezi žáky, učiteli apod.), tak k nim dochází mezi skupinami (mezi

učiteli a vedením, učiteli a rodiči, žáky a učiteli atd.). Jestliže zde zmiňujeme skupiny, respektive sociální skupiny, nesmíme opomenout jejich zásadní vliv na jedince. Lidé v sociálních skupinách komunikují, spolupracují, akceptují skupinové normy chování a dostává se jim pocitu sounáležitosti. "

Sociální skupinu definuje Hvozdík jako „sociální celek, systém integrujících a vzájemně závislých jednotlivců, spojených na určitý čas společným cílem a emocionální jednotou.“ (Hvozdík 1986, s. 158). O školní třídě lze hovořit jako o malé sociální skupině, kterou Nakonečný (1970) a Kolominskij (1984) in Hvozdík zařazují „mezi formální skupiny, tj. mezi ty, které vznikly záměrně organizovaným způsobem, mají pevnou organizaci a jsou dlouhodobé.“ (Hvozdík, 1986 s. 163) Školní třída se zejména v období dospívání stává kompaktním celkem s vnitřně strukturovaným systémem mezilidských vztahů. A přestože, ji řada autorů zcela pochopitelně považuje ze formální, neboť takovým mechanismem vznikla, postupně se na základě poznávání či sympatií mění ve skupiny neformální a vytváří se party, tedy neformální struktury. „Školní třída jako sociální skupina postupně vyžívá, mění se její vnitřní normy a pravidla, vnitřní struktura. Mívá obsazeny všechny sociální pozice, vznikají různé „podskupinky“ – například dle schopností a prospěchu („šprti“), dle socio-ekonomické vrstvy („socky“) aj. “ (Stříbrská, 2000, online)

Chování i postoje dětí bývají nejdříve ovlivňovány nejbližšími, tedy rodinou. Zahájením povinné školní docházky vliv rodičů postupně slábne, přičemž v období staršího školního věku a dospívání jedinec začíná prosazovat svou osobnost a přiklání se k vrstevnickým partám. Tento proces je zcela přirozenou a běžnou součástí dospívání. Je třeba si uvědomit, že v současné době, kdy se rodiče snaží zajistit dětem řadu mimoškolních aktivit na zájmových kroužcích, tráví jedinci daleko více času mezi svými vrstevníky, ať už v rámci formálních či neformálních skupin. Zcela přirozeně budou vrstevníky ovlivňovány, pozitivně i negativně. Školní prostředí se vedle zásadního činitele ve výchově a vzdělání stává zároveň rizikovým činitelem. Matoušek a Kroftová poukazují na ztrátu výlučného postavení dítěte při příchodu do školy. Dítě je nuceno si zvykat novému rytmu i požadavkům a „škola se k němu staví jako k jednomu z mnoha dětí, a především si žádá, aby se přizpůsobilo, „ukáznilo“, aby bylo jako ostatní děti.“ (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 124) Význam učitele postupně slábne a jedince ovlivňuje i samotné přijímání jeho vrstevníky. Zmiňovaní autoři uvádí, že „význam spolužáků jako zrcadla a zdroje pocitu vlastní hodnoty stále stoupá s blížícím se dospíváním.“ (tamtéž) Na základě tohoto vlivu si děti začnou později vytvářet svou subkulturu, jednou typickou je dělení na skupiny děvčat a chlapců. „V některých případech mohou být tyto podskupinky zárodkem asociálních part, a to už u dětí na prvním stupni základní školy. Jejich

vzniku napomáhá neangažovanost učitele, resp. jeho zřetelné preferování či zatracování některých dětí.“ (Matoušek, Kroftová, 1998, s. 124) Z uvedených poznatků je zřejmé, že kromě profesionálního přístupu pedagogů je nezbytné vést děti, již od útlého věku k takovým aktivitám, dovednostem a znalostem vedoucích podpoře zdraví a pozitivního postoje k životu. Jedním z cílů preventivních školních programů je „vytvoření takového sociálního klimatu ve škole, které nepřispívá šíření rizikového chování. Cílem je zvýšit morálku, účast na řešení problémů.“ (Miovský in Titmanová, 2019, s. 9)

V předchozí kapitole byl uveden výčet činností v oblasti prevence ze strany obecní policie. S preventivními programy se začíná již v mateřských školách, ideálně u předškoláků. Dle potřeby či zájmu škol jsou poskytovány programy dětem na prvním stupni základních škol. Rozšířené programy včetně skupinových her umožňujících lepší pochopení osvojení tématu jsou určeny pro žáky druhého stupně. Zde strážníci vychází ze skutečnosti, že adolescence s sebou přináší období týkajícího se rizikového chování. „Jedná se o etapu, ve které probíhají přípravy na roli dospělého člověka a nastávají změny téměř ve všech oblastech lidské osobnosti. K výraznému nárůstu zkušeností s rizikovým chováním dochází právě mezi 12. a 14. rokem (u chlapců něco později).“ (Titmanová, 2019, s. 15) Cílem preventivních programů obecních policíí není žáky v této bouřlivé a náročné životní etapě zastrašovat, ale naopak je seznámit s tím, že takové jednání je možné, jedinec může na své cestě uklouznout a primárním cílem je poskytnout vhodné poradenství a nabídnout možnosti řešení. Pokud je v rámci takového programu objeven problém u školáka, strážník zpravidla vyrozumí i třídního učitele z důvodu zajištění další potřebné péče či pomoci, neboť takovou návazností je zajištěna efektivita.

2.3 Prezentační akce mimo školy

Preventivní programy obecní policie se v rámci mateřských, základních a středních škol či odborných učilišť realizují pouze tam, kde o to školy projeví zájem. Ve velkém městě navíc vyvstává problém s vyšším zájmem škol a menšího počtu preventivistů. Samozřejmě, že školská zařízení mohou využívat i služby dalších složek integrovaného záchranného systému či jiných organizací, které se na oblast prevence specializují. Aby došlo k pokrytí širokého publika, zejména rodin s dětmi, účastní se preventisté i vybraných akcí pro veřejnost. Jedná se například o různé sportovní či kulturní akce již tradičně pořádané na území města, či se zapojují do nových projektů zaměřených na bezpečnost obyvatel. Akcí zmiňovaného typu je široká nabídka a dle informací poskytnutých preventivisty jich absolvují ročně až několik

desítek. Menší obecní policie jako například Vyšší Brod, Přelouč či Opava realizují takových akcí kolem pěti za rok. Větší městské policie krajských měst mají více možností, a to i personálních, jelikož preventistů mají vždy více. Dle jejich vyjádření je takových akcí během roku okolo patnácti až dvaceti. Pro příklad jmenujme za městské policie Pardubice a Hradec Králové: Aviatická pouť, Letecký den, Evropský týden mobility, Dny medu, Slavnosti královny Elišky a široká paleta dětských dnů či akce městských organizací. Městská policie Brno navíc jmenuje i veletrhy IDET, OSET, PYROS a dále v rámci Jihomoravského kraje jezdí na prezentační akce s Mobidikem, což je speciálně upravený autobus, prostřednictvím kterého mohou strážníci zprostředkovávat prevenci v různých částech města i přilehlého okolí.

Základním prvkem takových akcí je atraktivita. Stanoviště strážníků bývají opatřena nejrůznější technikou či vybavením užívaným ve službě, čímž dochází k prezentaci práce obecní policie. Kromě vizuálního efektu je důležitá též osvěta, proto mají strážníci připraveny nejrůznější úkoly, doplňovačky či pomůcky simulující různé situace. Výběr témat vždy koresponduje s typem akce, na kterém strážníci zajišťující prevenci působí. Nejpočetnější skupinou, na kterou je cíleno jsou rodiny s dětmi, kde dochází k potřebné edukaci v širokém věkovém rozmezí. Zatímco děti plní zábavné úkoly prohlubující jejich znalosti o bezpečném pohybu doma či na ulici, strážníci nabízí i rodičům možnost vyzkoušet si aktivitu v rámci preventivního programu. Mezi ně patří například simulace únavy či podnapilého stavu. K tomu jsou využívány například brýle speciálně upravené na zkreslení vidění jedince při vysoké únavě či v různých stupních opilosti.

Témata pro děti jsou rozdělena dle věkové kategorie od nejjednodušších zadání až po obtížnější, která jsou určena zejména pro starší žáky. Zároveň preventisté reagují na zvědavost jednotlivců či jejich komunikativnost a dle toho vybírají vhodná témata, která mohou děti obohatit. Z vlastní několikaleté zkušenosti mohu potvrdit, že se děti i s rodiči během akce opakovaně vrací s požadavkem na další úkol spojený s dialogem na konkrétní téma z oblasti prevence. Pro umocnění zážitku dostávají všichni návštěvníci, kteří se zapojí do preventivního programu dárek. Jedná se o reklamní předměty mající zpravidla preventivní charakter. Jmenujme například různé reflexní předměty jako pásky, přívěsky, batohy, nákrčníky, čepice. Dále identifikační náramky pro menší děti, naučné tiskoviny jako omalovánky, zápisníky s úkoly či pexesa, kvarteta a jiné.

Mezi další skupinu, které je zapotřebí věnovat pozornost z důvodu jejich zranitelnosti jsou senioři. Zde je prevence cílena na témata jako senioři v dopravě, podvodné prodeje a domácí násilí páchané na seniorech. Programy se konají v domovech důchodců, v různých

seniorských klubech či přímo na akcích, které jsou zacíleny na aktivitu seniorů. I v tomto případě je osvěta podpořena vhodnými reklamními předměty, které mají především sloužit k bezpečnosti – reflexní prvky, řetízky na dveře, osobní alarm. Dále předměty podporující trénování paměti a připomínku důležitých telefonních čísel a kontaktů s odkazem na tísňové linky či spojení na organizace zajišťující intervenci.

Velká pozornost v oblasti prevence je také zaměřena na cyklisty širokého věkového rozpětí. Důležitost prevence v této oblasti si uvědomují odborníci napříč zainteresovanými profesemi. Zpráva Národní strategie bezpečnosti silničního provozu 2011-2020 udává, že za rok 2020 přišlo o život na silnicích 40 cyklistů a dalších 276 bylo těžce zraněno. Bilance v počtu usmrcených nesplnila pro rok 2020 stanovený strategický cíl, který stanovil maximálně 37 usmrcených osob. Pro srovnání, v roce 2019 zemřelo na silnicích 36 cyklistů a v roce 2018 o dva více čili 38 cyklistů. Nejhorší bilance v úmrtí cyklistů na našich silnicích byla v mezi lety 2012–2015, kdy se počet usmrcených pohyboval kolem 60 ročně.⁶ Aby se dařilo naplňovat strategické cíle, je nutné dbát zvýšené pozornosti na prevenci. V České republice existuje několik projektů, které se zabývají primární prevencí účastníků silničního provozu. Vedle organizace BESIP, která mimo jiné školí i strážníky pro dopravní výchovu, je dalším známým a tradičním projektem Na kole jen s přilbou. Každoročně se Tým silniční bezpečnosti, který projekt pořádá, účastní s policisty i se strážníky preventivních akcí, jež jsou zaměřeny na bezpečnost cyklistů. Kromě kontroly povinné výbavy kol je stěžejním cílem této akce osvěta o potřebnosti nošení cyklistické přilby napříč všemi věkovými kategoriemi a dále připomenutí ohleduplnosti vůči ostatním účastníkům silničního provozu. Akce jsou nejčastěji realizovány během cyklistické sezóny, tedy od jara do podzimu.

2.4 Dílčí shrnutí

Preventivní programy zahrnují především vzdělávací, osvětové a poradenské aktivity zaměřené na nejširší veřejnost. Pozornost je věnována pozitivnímu ovlivňování příslušných hodnotových měřítek zejména dětí a mládeže. Primární prevenci nejčastěji realizují školy a obce, věnuje se jí také Policie ČR i jednotlivé obecní policie (nejčastěji právě v prostředí škol). „Základním principem prevence rizikového chování u dětí a mládeže je výchova ke

⁶ Národní strategie bezpečnosti silničního provozu 2011-2020. Dokument má za cíl vytvořit operativní materiál oddělení BESIP týkající Národní strategie bezpečnosti silničního provozu 2011-2020 (dále jen NSBSP). Jedná se o měsíční informaci o průběžném plnění základních strategických a dílčích cílů. Zranitelní účastníci silničního provozu (chodci, cyklisté a motocyklisté) se na všech usmrcených podíleli 40 %, na těžce zraněných pak 57 % (pozn. v roce 2019 činil tento podíl 37, resp. 55 %).

zdravému životnímu stylu, podpora osvojování si pozitivního sociálního chování a rozvoje sociálních kompetencí, jež vedou k harmonickému rozvoji osobnosti (Dolejš, Orel, 2016, s. 42). Školy zajišťují a jsou realizátorem primární prevence. Výchozími pro tyto programy jsou: Preventivní program v součinnosti se Školním vzdělávacím programem v osnovách a učebních plánech Školního vzdělávacího programu a dalších dokumentů škol.

Seznámili jsme se s aktivitami obecní policie v preventivních programech. Požadavky mateřských škol jsou zejména na témata kontakt s cizí osobou a bezpečné chování doma i na ulici. Nejžádanějšími tématy na základních a středních školách jsou trestně-právní odpovědnost, šikana a kyberšikana, bezpečnost v online prostoru a návykové látky.

Z výzkumů provedených na školách základní a střední úrovně vyplynulo, že mezi nejčastější rizikové chování patří záškoláctví, šikana, verbální agrese vůči učiteli; následuje poškozování majetku, vandalismus a agrese, násilí, ublížení na zdraví. Školy se dále potýkají s problémy v klimatu třídních kolektivů a se zvýšeným užíváním návykových látek. „Byť není tato problematika doposud vyřešena, již se jí zabývá materiál MŠMT Národní strategie primární prevence rizikového chování u dětí a mládeže na období 2019–2027. Metodické doporučení k primární prevenci rizikového chování u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních je průběžně aktualizováno. Jeho přílohy řeší jednotlivé druhy rizikového chování jako je šikana, netolismus, poruchy příjmu potravy apod.“ (Koncepte BOZ, 2021, s. 17)

Preventivní akce mimo školskou soustavu pokrývají širokou veřejnost napříč všemi věkovými kategoriemi. Konají se buď samostatně nebo v rámci městských slavností, akcí, oblíbených tradičních kulturních či sportovních událostí. Nejčastěji je cíleno na rodiny s dětmi, na zranitelné účastníky silničního provozu chodce a cyklisty a dále na seniory a jejich bezpečí doma či na ulici. Cílem primární prevence mimo školu je předcházení rizik a také bližší seznámení s činností obecní policie.

3 Vzdělávání preventistů

Z ustanovení § 4 zákona o obecní policii vyplývá, že minimálním dosaženým vzděláním strážníka je střední s maturitou zakončené zkouškou. Na pozici preventisty nejsou kladeny další požadavky v dosaženém vzdělání, nicméně, je nutné, aby strážník vykonávající prevenci měl dovednosti korespondující s pedagogickou profesí. V rámci realizace preventivních programů často předstupuje před třídu, kterou musí zaujmout a předat jí potřebné informace. I z tohoto důvodu je žádoucí, pokud strážníci na pozici preventistů mají vysokoškolské či vyšší odborné vzdělání například v oborech pedagogika, vychovatelství, sociální pedagogika či sociologie. Vzdělávání je nezbytné pro poskytování kvalitních a efektivních služeb. Jedná se o nástroj, kterým lze pozitivně ovlivnit osoby poskytující primární prevenci, pedagogy, a nakonec i samotné žáky, čímž lze snížit prevalenci rizikového chování. „Přestože aktuálně existuje řada technik a metod, jak efektivně primární prevenci realizovat, v praxi stále neexistuje dostatek subjektů, o nichž lze říci, že realizují efektivní primární prevenci, která přináší požadované a očekávané výsledky. Příčinou této situace je pravděpodobně nekoordinované a nejednotné vzdělávání pracovníků v oblasti primární prevence.“ (Strategie prevence, 2013, s. 23) S uvedeným poznatkem lze jen souhlasit. Ačkoliv strážníci musí třikrát po pěti letech absolvovat školení v zařízení s akreditací MŠMT, nejedná se o vzdělání, které by je obohatilo nad rámec jejich zákonných povinností. V kapitole 1.1.1 Požadavky na strážníka obecní policie jsme si představili oblasti práva, které musí strážník ovládat a prokázat jejich znalost před zkušební komisí.

Nejen strážníci z řad preventistů, ale další specialisté například z oddělení psvodů, jízdního oddělení či skupin speciálního výcviku by měli disponovat znalostmi a dovednostmi potřebných pro kvalitní zajištění výkonu své práce. Při současném počtu 331 obecních a městských policií neexistuje instituce, která by zajišťovala potřebné rozšiřující vzdělávání strážníkům. Obecní či městské policie využívají nabídky školících zařízení z řad soukromých subjektů nebo si zřídí své vlastní středisko profesní přípravy (MP Praha, Brno, Ostrava). U Policie ČR je systém vzdělávání nastaven jinak. „Policie ČR poskytuje nástupní odbornou přípravu na začátku kariéry policisty, ale také další vzdělávání pro prohloubení a udržení odbornosti. Tento typ vzdělávání reaguje na aktuální potřeby bezpečnostní problematiky. Vzdělávání je v tomto úzce provázáno s policejní praxí, kdy jsou nové poznatky z výkonu policejní činnosti přenášeny do vzdělávacích programů policejních škol Ministerstva vnitra.“ (Analýza OVD, 2010, s. 33) Samozřejmě, že Policie ČR plně spadá pod MVČR, kdežto obecní policie pod jednotlivé obce, statutární města, či hlavní město Praha, což značně

komplikuje myšlenku na vytvoření jedné specializované instituce, která by poskytovala a plně pokrývala vzdělávací potřeby strážníků i ze specializovaných oddělení.

3.1 Nabídka školení

Preventisté reagují na potřeby škol či školských zařízení a podle jejich potřeby vybírají témata preventivních programů. Předkládané náměty musí být stále aktualizované a doplněné o nové poznatky z praxe. Základem kvalitního preventivního programu je neustálé získávání vědomostí a nových zkušeností, které jsou předávány v rámci primární prevence. Jak již bylo několikrát zmíněno, důležité je, aby byl celý program komplexní tedy, aby na sebe navazoval a podporoval pozitivní chování. Tento krok je však na straně škol, obcí a dotčených resortů, neboť „prevence rizikového chování má z povahy věci mezioborový a meziresortní charakter.“ (Miovský, 2012, s. 9) Obecní policie jsou součástí celého systému prevence kriminality v ČR na úrovni obcí a základních útvarů Policie ČR. V dokumentu Strategie prevence (2013, s. 19) je uvedeno, že obce tvoří základní úroveň, na které jsou opatření prevence kriminality v praxi nakonec naplňována. Na obcích leží váha praktického výkonu projektů, aktivit a opatření prevence kriminality.

Pro získávání nových poznatků je nezbytné, aby se strážníci účastnili různých školení. Jejich nabídka je pestrá, ale bohužel často naráží i na finanční limity, které jsou obecní policie ochotny investovat do dalšího vzdělávání strážníků. Kromě tématu jsou rozhodující i vstupní náklady na školení.

Programy primární prevence rizikového chování nabízí například Národní ústav pro vzdělávání, resorty ministerstva školství či vnitra a dále neziskové organizace a soukromé subjekty. Vzdělávací střediska s akreditací MŠMT, která jsou oprávněna školit strážníky, mohou navíc nabízet kurzy či jednorázové denní přednášky a školení zaměřených na témata prevence rizikového chování. V současné pandemické době, jež zcela omezila možnost účasti na školeních, je pro jejich realizaci využíváno online prostředí.

Mezi tradiční školící střediska, která zajišťují přípravu strážníkům ke zkouškám z odborné způsobilosti a k prolongačním školení patří: Vzdělávací institut Polis, Jan Roneš – obecnipolicie.cz, Školící středisko Neratovice, Jihočeská vzdělávací společnost Amos, s.r.o. Mezi dalšími takovými soukromými subjekty jmenujme například SOŠ ochrany osob a majetku Zlín a Trivis, a.s. – zde je nabídka rozšířena o kurz pro operátory městských dohlížecích kamerových dohlížecích systémů či vzdělávání asistentů prevence kriminality (dále APK) a jejich mentorů. Jelikož jsou APK civilní zaměstnanci, kteří nemají oprávnění

strážníka je na jejich profesní způsobilost kladen důraz. Městské i obecní policie mohou využívat řadu projektů či programů podporujících jejich kvalifikaci. Například MP Ostrava využívá projekt realizovaný Ministerstvem vnitra ČR a statutárním městem Ostrava „Posílení prevence kriminality v Ostravě prostřednictvím asistentů prevence kriminality a multidisciplinárního přístupu“, reg. č. CZ.03.2.60/0.0/0.0/15_026/0002789. APK jsou seznámeni s problematikou míst s vyšším výskytem negativních jevů. „Jsou postupně proškoleni v oblasti právního vědomí, komunikace, psychologie, poskytování první pomoci, sebeobrany, drogové problematiky, finanční gramotnosti, organizace sociální prevence. I toto napomáhá ve zkvalitňování jejich práce, schopnosti řešit i krizové situace a zprostředkovávat pomoc lidem v tísní, kteří se na ně obracejí.“ (Ostrava APK, 2020, online)

Naše největší městské policie jako Praha, Ostrava a Brno mají svá vlastní střediska profesní přípravy. Zde strážníky připravují na zkoušky z odborné způsobilosti, zajišťují fyzickou i střeleckou přípravu, taktiku na donucovací prostředky a dále si školí asistenty prevence kriminality. Školení strážníků z oddělení prevence na aktuální témata či požadované okruhy ovšem zajišťují erudovaní externisté, kteří své programy, přednášky či kurzy nabízí odborné veřejnosti. Mezi nejžádanější témata patří bezpečný online prostor a sociální síť. Zde je velmi přínosným zdrojem široké škály informací projekt E-Bezpečí – Centrum prevence rizikové virtuální komunikace spadající pod Pedagogickou fakultu Univerzity Palackého v Olomouci. Dalšími žádanými okruhy jsou bezpečná škola, netolismus, látkové i nelátkové závislosti, domácí násilí, pomoc obětem trestných činů a výkon trestu odnětí svobody. Výběr témat si preventisté zajišťují sami dle svých možností a potřeb. Kromě školení či předávání zkušeností mezi strážníky využívají preventisté k profesnímu růstu a získání většího přehledu hojně i samostudium v oblasti sociálně patologických jevů či delikvence mládeže. Využívají ale i nabídky na online kurzy na téma systémové podpory rozvoje adiktologických služeb v rámci integrované protidrogové politiky, systém veřejnoprávní ochrany dítěte a krizové intervence.

3.2 Příklady dobré praxe

Každý obor či profese, tedy i povolání strážníka – preventisty, se neustále rozvíjí o nové poznatky. Dynamika je citelná například v oblastech sociálních sítí a s nimi spojeného nebezpečí, neboť policie již několik let upozorňuje na přesun kriminality z ulic do virtuálního prostředí. V této sféře je každý rok znatelný a je nutné, chceme-li zajistit předávání kvalitních,

užitečných a aktuálních informací, neustálé získávání nových poznatků. K tomu slouží i celorepubliková setkávání preventistů či odborné konference zaměřené na rizikové chování či sociálně patologické jevy ve společnosti. Z expertních rozhovorů, s nimiž se seznámíme v následující kapitole vyplynulo, že je tento zdroj informací žádaný a preventisté jej považují za velmi užitečný.

Jestliže se preventivní programy realizují nejčastěji na půdě škol, opřeme se o příklady dobré praxe, které podle MŠMT „Obsahují tipy na netradiční metody práce, které vám pomohou rozvíjet klíčové kompetence žáků, a návody, jak dovednosti a kompetence žáků hodnotit.“ (Příklady dobré praxe, 2021) Národní ústav odborného vzdělávání (dnes již sloučen do organizace Národní ústav pro vzdělávání, školské poradenské zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků) definuje příklady dobré praxe jako „účinnější (méně úsilí) a efektivnější (dobré výsledky) cesty k vytčenému cíli, založené na opakovatelných postupech, které se mohou osvědčit i jinde a které může aplikovat větší počet lidí.“ (NÚOV, 2012, online) Sdílení zkušeností a předávání nových postupů v realizaci preventivních programů zajišťovaných obecními policiemi funguje i v této profesi. Celorepubliková setkání preventistů jsou vhodným místem pro představení nových či již zaběhnutých a dobře fungujících projektů, tiskovin, pracovních listů, tipů a nápadů na nové reklamní předměty, které budou v první řadě plnit ochrannou funkci ve smyslu bezpečnostních prvků. Zmiňovaná setkání se konají 1–2krát ročně a vždy jsou závislá na finanční podpoře města (obce), jejíž obecní policie je v úloze pořadatele. Mezi tradiční organizátory patří největší městské policie u nás Praha, Brno a Ostrava. Z oslovených obecních policií takové setkání například pořádala vedle MP Pardubice i Přelouč a Hodonín.

3.3 Dílčí shrnutí

Vzdělávání je nezbytné při poskytování kvalitních a efektivních služeb. Toto pravidlo platí napříč všemi profesemi. Minimální vzdělání strážníků je dané zákonem, přičemž je požadováno středoškolské s maturitou. S výkonem práce preventisty se v praxi pojí požadavek minimálně na lektorské kurzy. Další vzdělávání je plně v motivaci a chuti strážníků, avšak pokud chtějí podávat kvalitní a aktuální informace v preventivních programech je nezbytné stále čerpat nové poznatky v rámci odborných školení.

V České republice neexistuje jeden institut, který by zajišťoval vzdělávání strážníkům různých specializací ze všech obecních či městských policií. Svá vzdělávací střediska mají městské policie v Praze, Brně a Ostravě, kde zajišťují přípravu teoretickou a praktickou,

zejména pro své strážníky. V případě preventistů však nedochází k žádnému pravidelnému a systematickému školení, které by rozvíjelo jejich znalosti a kompetence. Strážníci zajišťující preventivní programy využívají nabídky přednášek, kurzů a školení nejčastěji od soukromých subjektů a vzdělávacích agentur.

Předávání zkušeností, nápadů a také nových poznatků neodmyslitelně patří do profese strážníka – preventisty. Za tímto účelem jsou pořádána celorepubliková setkání preventistů, kde dochází ke sdílení znalostí, osvědčených postupů či nových projektů. Inspirativní jsou též ukázky tiskovin, hracích listů či archů, které jsou užívány v rámci prevence na základních školách.

4 Činnost preventistů v praxi

V následující části se budeme věnovat konkrétním příkladům z praxe. Blíže se seznámíme s náplní práce preventistů obecních policí, s jejich zkušenostmi, délkou praxe a volenými tématy v oblasti primární prevence. Prokážeme si, že často bývá jejich práce spojena i s jinou činností spadající do výkonu služby a že průběžné zdělávání a rozšiřování si vědomostí je pro tuto profesi nezbytné.

Zvoleným prostředkem pro získání potřebných dat bude kvalitativní výzkum, konkrétně expertní rozhovor s preventisty oslovených obecních či městských policí.

4.1 Výzkumný cíl a výzkumné otázky

Hlavním cílem diplomové práce je zjistit, jaké požadavky jsou kladeny na preventisty obecních policí, zda se věnují pouze prevenci či musí plnit i jiné pracovní úkoly. Zda o způsobu prevence rozhoduje velikost obce (města) pod kterou obecní (městská) policie spadá a jak spolupracují se školami, kterým poskytují programy primární prevence.

Výzkumné otázky:

VO1: Jaké požadavky jsou kladeny na strážníky zajišťující prevenci?

VO2: Jaký je rozsah preventivní činnosti v obcích dle velikosti?

VO3: Jakým způsobem zajišťují preventisté programy pro širokou vybrané skupiny?

VO4: Realizují preventisté evaluaci poskytovaných programů?

4.2 Výzkumný soubor

Pro realizovaný výzkum jsem oslovila preventisty z vybraných obecních (městských) policí v rámci celé České republiky. Výběr byl záměrně proveden velmi rozmanitě – od největších městských policí (Brno) až po ty nejmenší (Vyšší Brod) z důvodu mnohotvárnosti rozsahu prevence. Expertních rozhovorů se zúčastnilo všech deset oslovených odborníků. Průměrná délka jejich praxe u obecní policie činila 22 let, z toho 12 let na pozici preventisty. Průměrný věk respondentů činil 50 let. Výběr expertů byl takový, aby byla zhruba stejně zastoupena obě pohlaví a dotyční měli rozdílné zkušenosti v oblasti prevence. Při výběru jsem

se též soustředila na počet preventistů k celkovému počtu strážníků. Pro lepší přehlednost jsou základní údaje o respondentech uvedeny v následující tabulce.

Tabulka č. 1 Údaje o respondentech

místo	věk	pohlaví	délka praxe u MP	délka praxe na pozici preventisty	počet strážníků/z toho preventistů
Brno	56	žena	26	4	480 / 5 + 2
Hradec Králové	46	žena	18	18	100 / 4 + 1
Pardubice	47	žena	23	14	100 / 4
Kolín	50	žena	24	10	40 / 1
Přelouč	52	muž	29	20	13 / 1
Opava	47	muž	21	2	50 / 1
Břeclav	48	žena	6	4	32 / 1
Hodonín	54	muž	23	17	28 / 2
Kroměříž	50	muž	29	20	38 / 1
Vyšší brod	54	muž	25	10	4 / 1

Zdroj: vlastní (2021)

4.3 Vstup do terénu

Oslovení jednotlivých expertů proběhlo prostřednictvím mailu nebo telefonu. V této přípravné fázi byli účastníci seznámeni s výzkumným záměrem i postupem samotného výzkumu. Vzhledem k nepříznivé epidemiologické situaci a zároveň s ohledem na skutečnost, že oslovení informanti byli z různých částí republiky, byla zvolena forma expertního rozhovoru prostřednictvím telefonu na hlasitý odposlech, přičemž docházelo k nahrávání celého rozhovoru na záznamové zařízení. Dle Flicka (2006, s. 166) je „etickým standardem výzkumů v současnosti informovaný souhlas participantů ve výzkumu.“ Před začátkem rozhovoru byli informanti seznámeni se skutečností, že hovor bude nahráván, s čímž souhlasili. Zároveň všichni účastníci obdrželi na své emailové adresy k vyplnění a podepsání informovaný souhlas o tom, že hovor bude nahráván a bude sloužit pouze pro potřeby diplomové práce.

Součástí výzkumného projektu je vstup do prostředí, kde lze pozorovat zkoumané jevy. Oslovení byli kolegové z řad obecních (městských) policií, s kterými jsem hovořila ve dvou rolích. S některými v pozici cizince, tedy neznámého člověka, který jednorázově vstupuje za účelem získat potřebná data. Ovšem ve většině případů jsem byla v roli návštěvníka. Švaříček s Šedřovou (2007, s. 76) tuto roli charakterizují jako „badatele, kterého

respondenti znají jménem a ledacos vědí o jeho povaze a práci.“ S kolegy nás pojí stejná profese, zaměření, občasné konzultace či setkávání v rámci odborných seminářů či celorepublikových setkání preventistů.

4.4 Získání dat a jejich analýza

Zvolenou výzkumnou metodou byl rozhovor s experty. Dle Hendla (2016) se tento postup uplatňuje při studiu znalostí profesionálů. V tomto případě se jednalo o preventisty obecních policí, kdy většina z nich má bohatou policejní praxi a dlouhodobě se prevenci věnují. Úkolem vybrané metody expertního rozhovoru je „zachytit a analyzovat obsah a organizaci znalostí člověka, který je v dané oblasti expertem, a využít tyto poznatky pro jiné cíle.“ (Hendl, 2016, s. 193)

Průměrná délka rozhovoru činila 58 minut. Hovor byl realizován pomocí telefonu na hlasitý odposlech a zároveň byl nahráván na záznamové zařízení. Sběr dat probíhal formou polostrukturovaného rozhovoru s preventisty obecních policí, kdy byla předem připravena témata k dotazování. Rozhovory byly poté doslovně transkribovány z důvodu vizualizace dat. Švaříček s Šed'ovou (2007, s. 181) toto rozšiřují o poznatek, že „při analýze je možné zvýrazňovat, kódovat, komentovat analytickými či jinými poznámkami.“ Při přepisu jsem si všimla spojitostí a podobností, které jsem následně pro lepší orientaci vložila do tabulky. Následovalo navržení klíčových slov a vytvoření kódů. Tento proces analýzy údajů se označuje jako otevřené kódování. Strauss a Corbinová (1999, s. 43) jej definují jako „část analýzy, která se zabývá označováním a kategorizací pojmů pomocí pečlivého studia údajů.“ V průběhu otevřeného kódování jsou údaje postupně analyzovány na samotné části, jsou zjištěny podobnosti a zároveň i rozdíly. Kromě pozorování je dalším základním rozebírajícím postupem kladení otázek o jevech, které jsou prezentovány.

4.5 Výsledky výzkumného šetření

Na základě provedených expertních rozhovorů byla získána data, jež mají přiblížit specifika práce preventisty obecní policie. Jedná se o téma velmi široké a rozmanité, jelikož určujícím faktorem pro rozsah prevence zajišťovanou obecní (městskou) policií je velikost obce a s tím spojené i personální možnosti. Dle získaných výpovědí byly sestaveny dvě kategorie, v kterých byly identifikovány určité jevy. Prvním byly požadavky na preventistu

obecní policie a druhá kategorie nabízí komplexní pohled na rozsah preventivní činnosti. Následně byly tyto kategorie určitého pojmového obsahu rozděleny na subkategorie, v kterých byly požadavky blíže specifikovány a následně byly vytvořeny kódy, jež příslušely ke každé subkategorii. Přehledné zobrazení dat nabízí následující tabulka č. 2.

Tabulka č. 2: Kategorizace

Kategorie	subkategorie	kódy
Požadavky na preventisty	kvalifikační požadavky	pedagogické vzdělání, komunikační schopnosti, lektorský kurz, obsazení pozice, práce s dětmi, praxe
	nejvyšší dosažené vzdělání	veřejná správa, sociální pedagogika, speciální pedagogika, vychovatelství, prevence kriminality
	další vzdělání	lektorský kurz, školení, semináře, vzdělávací instituce
	informační zdroje pro práci	školení, semináře, sdílená praxe, zkušenosti, odborná literatura, studium, web, tisk, setkání preventistů, odbor školství, týmy pro krajský úřad prevence, samostudium
	pracovní náplň (další činnost)	preventista, tiskový mluvčí, běžný výkon, výpomoc, zástupce ředitele, velitel, mentor, APK
Rozsah preventivní činnosti	výběr témat	aktuálnost, požadavky, výskyt problému, online prostředí, provázanost témat
	programy pro školy	MŠ, ZŠ, SŠ a SOU, dopravní výchova, bezpečné chování, malý kriminalista, průkaz cyklisty, kontakt s cizí osobou, infekční materiál, tísňové linky, trestněprávní odpovědnost, domácí násilí, závislosti, práce v zahraničí, hry, společná práce, zážitky, filmy, sebeobrana, bezpečná třída, týmy pro mládež
	soutěže pro školy	dopravní soutěže, právo pro každý den, dny s IZS, sportovní, hry, horolezci, Empíci
	programy pro veřejnost	Den dětí, akce s IZS, městské slavnosti, den otevřených dveří, prezentační akce, akce městských organizací, významné městské akce, sportovní akce, Na kole jen s přilbou, přednášky pro rodiče, Mobidik, pomoc obětem TČ
	Programy pro seniory a handicapované osoby	Signál v tísni, U3V, přednášky, akademie seniorů, kukátka, řetízky, podomní prodej, stárnout bezpečně, senior v dopravě, bezpečná adresa

Zdroj: vlastní (2021)

4.6 Požadavky na preventistu

Preventista je v první řadě strážník a zákon o obecní policii č. 553/1991 Sb., včetně novely tohoto zákona č. 261/2020 Sb. platné od ledna 2021 jasně stanoví požadavky, které musí uchazeč splňovat. Vedle středního vzdělání s maturitou, je to dále české občanství, spolehlivost, bezúhonnost a zdravotní způsobilost. V rámci přijímacího řízení musí prokázat i psychickou odolnost, vyzrálou a fyzickou zdatnost. Práce preventisty ale vyžaduje více. Je třeba si uvědomit, že strážník preventista předstupuje před třídní kolektivy ve vzdělávání mateřském, základním i středním, prezentuje činnost obecní policie na nejrůznějších akcích, ať už pro odbornou nebo širokou veřejnost a pracuje se seniory. Z tohoto výčtu je zřejmé, že se požadavky rozšiřují. Jaké jsou kvalifikační požadavky na preventisty, jakou mají motivaci, zda jim je nařízeno další vzdělávání a jaké jsou jejich informační zdroje, to vše si představíme v následujícím textu.

4.6.1 Kvalifikační požadavky

Experti se v drtivé většině shodují, že jednoznačným požadavkem pro práci preventisty jsou komunikační a organizační dovednosti. V některých případech kladli nadřazení ještě vyšší nároky, například absolvování lektorských kurzů či doplnění dalšího vzdělání pedagogického směru nebo v oblasti prevence kriminality. Vhodnou zkušeností byla i práce s dětmi například při vedení zájmových kroužků či praxe instruktora na dětských letních táborech. Post preventisty lze získat i spoluprací s tímto oddělením, jak potvrdila informantka z Brna: *„Prevenci jsem vypomáhala na různých akcích, takže jsem byla tak nějak prověřená z terénu. Když se před čtyřmi lety místo na prevenci uvolnilo, nabídli mi ho. Ostatně, zkušeností mám dost, za těch 26 let se to nastrojilo.“* Z našich respondentů nejmenší obecní policie ve Vyšším Brodě neměla speciální požadavky, bylo nutné určit zástupce: *„My jsme opravdu malá městská policie, prevence se tu dělá jen před sezónou a po jejím konci, teda pokud je čas. Já jsem k práci přišel jednoduše, byl potřeba zástupce pro předávání různých informací i prevence.“* Tak jako u předchozí respondentky, i v tomto případě platí, že se jedná o zkušeného strážníka s pětadvacetiletou praxí. Vedle komunikativnosti je zkušenost velmi ceněná. Nejen děti, ale i dospělí se v rámci preventivních akcí či programů zajímají o práci ve výkonu a chtějí znát odpovědi na široké spektrum otázek zahrnující přestupky, trestné činy i problematiku provozu na pozemních komunikacích.

Navíc, jak si ve výzkumné části ještě ukážeme, náplň práce preventistů bývá často obsáhlejší a nese s sebou i styk s médii.

4.6.2 Nejvyšší dosažené vzdělání

Středoškolské vzdělání s maturitou je minimum, kterým musí disponovat každý strážník. V předchozí podkapitole jsme se seznámili s požadavky, které jsou na preventisty kladeny. Z deseti oslovených expertů má vysokoškolské vzdělání polovina z nich. Vystudovanými obory jsou sociální pedagogika, speciální pedagogika, sociální patologie a prevence a veřejná správa. Dalším stupněm dosaženého vzdělání je vyšší odborné, které získali například informanti z Kolína a Přelouče: „*Dostal jsem nabídku na studium prevence kriminality na Trivisu, tak jsem do toho šel. Ostatně tehdejší velitel mi říkal, že pokud se budu prevenci i nadále věnovat, měl bych se dál vzdělávat a já to cítil taky tak.*“

Motivace je důležitým činitelem ve vzdělávání dospělých, tedy i strážníků. Všetečnost dětí i dospělých nutí preventisty k neustálému vstřebávání nových informací. A právě chuť vědět více a osobní růst stojí za dalším vzděláváním, jak nám potvrdily preventistky z Pardubic a Brna: „*Když jsem odcházela na mateřskou, byla jsem pochůzkář a chtěla jsem se dostat na prevenci. Abych zvýšila svoje šance, začala jsem poslední rok na mateřské studovat vysokou školu. Měla jsem velkou motivaci k osobnímu růstu a při výběrovém řízení na oddělení prevence se mi to hodilo.*“ V Brně byla motivace podobná: „*Vysokou jsem studovala ve Zlíně na Univerzitě Tomáše Bati, obor sociální pedagogika. Vzdělání jsem si chtěla doplnit sama s výhledem na možnost změny pracovní pozice.*“ Práce s třídním kolektivem vyžaduje zkušenosti, proto je u preventistů vítané vzdělání pedagogického zaměření, což potvrdila informantka z Hradce Králové: „*Po gymnáziu jsem ještě studovala dvouletou nástavbu na Střední pedagogické škole v Litomyšli, byl to obor vychovatelství, což se mi na prevenci hodí a pedagogické minimum bylo i jedním z požadavků.*“ Shodně experti uvádí, že neustálé čerpání nových informací je pro jejich práci nezbytností. Aby byla prevence účinná, musí být aktuální a srozumitelná.

4.6.3 Další vzdělávání

Vzdělávání v dospělosti tvoří důležitou hodnotu v profesním i společenském uplatnění člověka. Seznamování s novými poznatky je nezbytné napříč všemi profesemi, nejen těmi pomáhajícími, kam můžeme činnost městské policie také zařadit. Strážníci z řad preventistů

absolvují za rok několik školení, seminářů a přednášek, aby stále pracovali s novými a aktuálními informacemi, které zahrnují do svých preventivních programů.

Další vzdělávání si strážníci zajišťují sami podle svých potřeb a možností. Ačkoliv má městská policie Brno své vlastní školicí středisko, preventisté se v něm neučí. Informantka potvrzuje, že školení či semináře zajišťují externí firmy a odborníci: „*Naše středisko není určené pro nás preventisty, jako čistě na prevenci. V něm je zajišťována příprava všech strážníků ke zkouškám nebo se tam školí naši asistenti prevence. Pokud jde o aktuální trendy a témata, která nás zajímají, využíváme nabídek, které k nám přijdou a podle toho, co potřebujeme doplnit se na školení objednáme. Samozřejmě, že rozhodující je místo konání i cena.*“ Experti se shodují, že školení či semináře absolvují pravidelně, protože jsou pro jejich práci nezbytností. Mezi další aktivity patří i lektorský kurz nebo vzdělávací programy s akreditací MŠMT. Možná je i dlouhodobá spolupráce s různými vzdělávacími institucemi, jak uvádí preventistka z Kolína: „*V rámci spolupráce s VISK⁷ jsem absolvovala vzdělávací program „Studium pedagogiky pro pedagogy volného času“. To bylo v roce 2014 a od té doby jsem absolvovala asi dalších dvacet vzdělávacích kurzů s akreditací ministerstva školství. A v rámci vzdělávacích programů pro pedagogy a pedagogické pracovníky, to byly akreditační kurzy na téma šikana, kyberšikana, prevence syndromu vyhoření ve školním prostředí, osobnostně sociální rozvoj, konkrétně sebepoznání v praxi pedagoga, pak třeba sekty a jejich působení v Česku nebo i právní náležitosti v oblasti rizikového chování dětí a mládeže. A nedávno, tuším dva roky zpátky, jsem ještě na Palestře, což je Vysoká škola tělovýchovy a sportu, získala pedagogickou kvalifikaci ve vzdělávacím programu Vychovatelství – vychovatel a pedagog volného času.*“ Na základě těchto informací, je zřejmé, že další vzdělávání a lektorské či pedagogické kurzy jsou nezbytnou součástí práce preventisty. Ostatně i Miovský (2012, s. 13) poukazuje na nutnost kvalifikovaných osob na všech úrovních primární prevence.

4.6.4 Informační zdroje pro práci

Jak jsme již zaznamenali, práce preventisty obnáší neustálé čerpání nových poznatků, proto jsme se zaměřili i na průzkum informačních zdrojů využívaných strážníky ke své práci. Oslovení experti shodně uvádí, že mnoho informací čerpají z výše uvedených školení a seminářů. Dále z webu, kde dohledávají ukázkové případy k jednotlivým tématům, například závislosti, domácí násilí a v posledních letech stále se rozrůstající kriminalita v online

⁷ VISK – Vzdělávací institut Středočeského kraje, jedná se o příspěvkovou organizaci zřízenou Středočeským krajem za účelem poskytování veřejně prospěšné činnosti v oblasti vzdělávání dospělých.

prostoru, ať už se jedná o podvody, sexting či trestnou činnost páchanou na sociálních sítích. Na neustále se dynamicky rozvíjející kyberprostor a aktivitu na něm sledovanou poukazuje informantka z Pardubic: *„Nejen děti, ale ani dospělí si kolikrát neuvědomují, jaká rizika jsou v online světě schovaná. Případy, kdy za nevhodné komentáře či dokonce za podněcování k trestnému činu padly tresty, jsou právě velmi často zveřejněny na webu. A já je potom používám jako názornou ukázkou toho, že nemluvíme do větru, ale o skutečném problému.“* Vedle webu se experti shodují na dalších zdrojích jako je tisk, již zmiňovaná školení či samostudium. Velmi pozitivně je hodnocena i sdílená praxe mezi strážníky a předávání zkušeností i poznatků v rámci setkání preventistů. Tyto konference se konají zpravidla jednou ročně s cílem zaměřit se na aktuální témata v oblasti prevence. Zájemcům je nabídnut prostor pro prezentaci vlastních projektů. Poslední takto realizovanou akcí bylo celostátní setkání preventistů v Karlových Varech konanou v roce 2019. O náročnosti této akce vypovídá i fakt, že se na její organizaci podílely obecní policie Karlovarského kraje. Vedle již zmíněných Karlových Varů, to dále byly obecní policie Ostrov, Sokolov, Cheb, Chodov a Mariánské Lázně. Téma celostátních setkání preventistů bylo otevřeno i v expertním rozhovoru, kdy se preventisté shodují na informačním přínosu takových setkání. Tři z oslovených informantů mají osobní zkušenost s organizací a realizací takové akce. Kromě časové náročnosti poukázal preventista z Hodonína na další úskalí: *„Problém byl třeba najít dostatečnou kapacitu pro ubytování, vzdělávání a stravování většího počtu osob na jednom místě. Tehdy jsme měli kapacitu pro čtyřicet osob a celé nás to vyšlo asi na osmdesát tisíc korun. A bez finanční pomoci města bychom nemohli takovou akci realizovat“.* Zcela shodné tvrzení s poukázáním na finanční náročnost potvrdili i experti z Pardubic a Přelouče, kteří při realizaci také spojili síly a finance. Další oslovení experti celostátní setkání znají a dle nabídnutého programu, témat i termínu rozhodují o své účasti, preventistka z Brna k tomu doplňuje: *„Některá setkání jsou velmi zajímavá, jiná už třeba méně, tady hodně záleží na tématech i prezentaci. Rozhodně je ale výměna informací a zkušeností nezbytná.“* Po jiné úrovni si přístup k informacím z oblasti prevence zajišťuje informantka z Kolína, která se spíše přiklání ke konferencím konaných na domácí půdě. *„Na setkání nejezdím. Dávám přednost konferencím prevence kriminality, které se konají na krajském úřadě. Pokud potřebuji konzultovat, využívám úzké spolupráce s VISKem či kontaktuji kolegy z jiných městských policii.“* Díky neustálému čerpání nových poznatků, byla dalším často uváděným zdrojem, odborná literatura zaměřená na sociálně patologické jevy, adiktologii, ale i vývojovou psychologii. V neposlední řadě jsou experty uváděny i odbor školství a dále týmy pro mládež, kde se kromě zástupců měst, obcí a školských zařízení, setkávají i pracovníci Probační a mediační služby, soudci, státní zástupci,

policisté a strážníci. Diskuse v plénu pak může zlepšit vzájemnou informovanost, která vyústí mimo jiné v lepší plánování a zacílení preventivních aktivit.

4.6.5 Pracovní náplň

Být preventistou obecní policie znamená plnit i jiné pracovní úkoly, které určí nadřízený. Mezi oslovenými experty není nikdo, kdo by se nemusel věnovat i jiným pracovním úkolům. S ohledem na nutnost umění komunikace zastupují často preventisté i pozici tiskové/ho mluvčí/ho. Tuto skutečnost potvrdila polovina z oslovených expertů, například zástupce z Opavy: *„Mám na starosti prevenci a dělám i tiskového mluvčího, což obnáší i správu webu a sociálních sítí. Jenže neustále je kontrolovat a reagovat na příspěvky či dotazy je časově dost náročné. Vedle toho funguji i jako zástup na ranní přechody. Pokud je někdo nemocný a chybí lidi, musím ráno ještě dozorovat určený přechod pro chodce.“* Jestliže jsme zmínili dlouholetou praxi a zkušenosti preventistů, lze správně usuzovat, že mnohdy budou tito strážníci vykonávat vedoucí činnost jako velitel z Přelouče: *„Jsme malá městská policie, takže preventista musí vykonávat i běžný výkon. Tak jsem to měl dřív i já. Teď jsem velitelem, takže vedle nutné administrativy, plánování i výkonu služby v terénu se věnuju taky prevenci.“* Podobná odpověď zazněla i od experta z Kroměříže, kterému kromě preventivní činnosti náleží povinnost vykonávat pozici zástupce ředitele.

V diplomové práci byl několikrát zmíněn pojem asistent prevence kriminality (APK), který není strážníkem. Jedná se o civilní osobu, která je nápomocna hlídkám v problémových lokalitách a zároveň může spolupracovat s oddělením prevence a předávat poznatky z terénu. O projektu APK jsme informovali v první kapitole Obecní policie a její význam v oblasti prevence. Jedná se o projekt Ministerstva vnitra, který cílí na zvýšení bezpečnosti a pořádku v místech, kde tito asistenti působí. Nejčastěji to jsou vyloučené lokality nebo taková místa, kde jsou evidovány časté problémy. Podmínkou tohoto projektu je zavedení pozice mentora, „který je nejen garantem projektu, podporou pro Asistenty, ale především jejich neformálním „partákem,“ který z profesního, osobního, a především lidského hlediska je současně i neformálním rádcem a motivátorem.“ (Projekt APK, 2021, online)

Právě i pozice mentora byla experty jmenována, například v Hodoníně: *„S naším asistentem máme pravidelné schůzky, kde hodnotíme, jestli se mu podařilo splnit týdenní cíle. Pokud si s něčím neví rady, tak mu jsme nápomocni. Zároveň ho motivujeme k další činnosti. Taky vedeme potřebnou agendu a evidenci, kterou předkládáme řediteli k dalšímu zpracování kvůli dotacím.“* Ne všechny obecní policie využívají projekt APK, na některých byl po

pilotním projektu nebo po pár letech ukončen. Z deseti oslovených zástupců městských policí, tuto skutečnost potvrdili čtyři experti, jedním z nich byla například i preventistka z Kolína: „Projekt jsme ukončili k 31. 12. 2020. U nás vyloučené lokality nejsou, ale tak jako v jiných městech i v Kolíně máme místa, kde jsou ubytovny a vyskytují se tam více problémy, zejména co se veřejného pořádku týče. Tam si ale vystačíme sami s běžným výkonem, a tak asistenta nepotřebujeme.“ Opačnou zkušenost potvrzuje expertka z Hradce Králové, kde z oslovených městských policí využívají asistentů nejvíc: „Máme jich celkem dvanáct a spadají pod obvody, ve kterých vykonávají činnost. Spolupracují přímo s veliteli a my jako preventisté také reagujeme na zjištěné podněty. Služeb asistentů využíváme i přesto, že v našem městě vyloučené lokality vyloženě nejsou.“ V Jihomoravské metropoli se ale riziková místa nachází, jak potvrzuje brněnská expertka: „V současné době máme dva APK a jsou zařazeni do výkonu revíru Sever, což je oblast tzv. „Brněnský Bronx“. V předešlém programu Ministerstva vnitra, který byl ukončen k 31. 12. 2020, jsme měli dokonce osm asistentů. Ti dva, co nám zůstali, jsou již kmenovými zaměstnanci Městské policie Brno.“

V projektu se osvědčil i asistent v Pardubicích, kde si jej též převedli na civilního zaměstnance městské policie. Další města jako Hodonín, Břeclav, Kroměříž, Hradec Králové využívají projektu APK a pracovníci jsou hrazeni buď z dotací Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí nebo z dotací Úřadu práce. Preventisté jsou s asistenty v kontaktu a reagují na jejich podněty, případně je využívají při organizování různých preventivních akcí pro veřejnost.

4.7 Rozsah preventivní činnosti

V následující části se zaměříme na aktivity v oblasti prevence, kterým se věnují městské policie. Představíme si poměrně široký záběr preventivní činnosti, který pokrývá všechny věkové skupiny. Samozřejmě, nejvíce programů i péče je poskytováno školám a dětem, jelikož základem primární prevence je její včasné zahájení, kdy se za vhodnou dobu považuje předškolní věk. Autoři zabývající se problematikou prevence na školách zdůrazňují, že „osobnostní orientace, názory a postoje se formují již v nejranějším dětském věku. Jednoznačně se ukazuje, že čím dříve prevence začíná, tím je ve výsledku efektivnější.“ (Klementová, Sychrová, 2017, s. 9) Preventivní programy nabízené strážníky jsou uzpůsobeny již pro děti předškolního věku, kdy jsou nejčastěji zaměřeny na poslední ročníky mateřinek. Dále je hojně zastoupena prevence na základních školách. Obce, které mají ve svém katastru i střední školy či odborná učiliště, mohou využít nabídky preventivních

programů své obecní (městské) policie. Nabízená témata budou blíže představena v kapitole 4.7.2 Programy pro školy. Vedle toho se též zaměříme na výběr témat. Experti nás seznámí s praxí, zda jsou okruhy pevně dané nebo jsou strážníci schopni pružně reagovat a potřeby škol. Následně si představíme i programy pro širokou veřejnost či seniory, které je též nutné vybavit takovými kompetencemi, aby se předcházelo rizikům pramenícím z jejich životního období.

4.7.1 Výběr témat

Aktuálnost, návaznost a srozumitelnost, to vše se pojí s preventivními programy poskytovanými obecními policiemi. Platí, že v městech, kde je vyšší poptávka a tím pádem i více preventistů je provázanost jednotlivých témat samozřejmostí. Se zvyšujícím se věkem cílové skupiny jsou témata koncipována tak, aby kromě srozumitelnosti byla atraktivní a zajímavá. Experti shodně uvádí, že prioritně náměty nemění, ale v případě, že si to situace vyžaduje, vychází vstříc aktuálním požadavkům, jako v Hradci Králové: *„Základní témata pro jednotlivé věkové kategorie máme pevně daný. Obsahově i tematicky na sebe navazují v průběhu celé školní docházky. Pokud je ale potřeba, témata upravujeme podle situace. Buď na žádost pedagogů, nebo organizátorů přednášek. Zkrátka, pokud řeší nějaký akutní problém, tak jim pomůžeme.“* Mezi nejžádanější témata patří dopravní výchova, bezpečné chování doma i na ulici, šikana a kyberšikana a také online prostředí a rizika v něm se vyskytující. Dalším žádoucím námětem, s kterým je nutné děti, zejména žáky druhého stupně a studenty středních škol seznámit je trestněprávní odpovědnost. Informantka z Kolína tento výčet ještě doplnila: *„Starší žáci se mnou často chtějí diskutovat o návykových látkách a o všem, co je s nimi spojeno, takže nějaké přestupky i trestné činy, taky průšvihy, které se už někomu pod vlivem staly. No a vedle toho taky chtějí slyšet veselé zážitky z policejní praxe, které umím velmi barvitě vyprávět.“* (smích) Některé obecní policie si pro oddělení prevence vybralo i maskota, který má být zejména nejmenším dětem blíž. V Pardubicích mají Pepíka Pozordej, v Brně vsadili na Foxíka a v Opavě je to plyšový pes Korálek, který vypráví příběh v mateřských školách.

Při výběru témat se preventisté v první řadě řídí svou nabídkou, tedy programy, které mají připravené a uzpůsobené pro jednotlivé věkové kategorie. Součástí realizace prevence je i konzultace se školou, zda řeší aktuálně nějaký problém, s kterým je potřeba pomoci. Expertka z Pardubic přidává ukázkou toho, co školy trápí: *„Problémy jsou různé. Na jedné základní škole si děti z prvního stupně krátily čekání na autobus tím, že jiným spolužákům*

házely aktovky do silnice před projíždějící auta. Vůbec nedokázaly domyslet, co všechno by se mohlo stát. Tak jsme si dětmi dali jednu vyučovací hodinu povídání a za pár dní zpětně ze školy děkovali, že teprve uniforma zabrala a děcka s tím přestaly. Jenže někdy to tak snadné není. Řešili jsme jeden problematický ročník a nevhodnou komunikaci na sociální síti v uzavřené skupině. Opravdu tam byly nechutné útoky na spolužáky i na učitele. Žáky jsme upozornili na důsledky jejich počínání a zároveň škole poskytli radu, jak dál postupovat. Víc jsme v tu chvíli dělat nemohli.“ Tuto praxi potvrzují i další preventisté. Nezbytnou součástí preventivních programů je i poradenství v rámci svého zaměření a také poskytnutí kontaktů na další kompetentní organizace či osoby.

4.7.2 Programy pro školy

Z poskytnutých dokumentů obecních policií a dostupných informací na jejich webových stránkách vyplývá, že prevence určená pro školy pokrývá většinu stupňů vzdělávacího systému. Tedy od preprimárního přes primární a nižší sekundární vzdělávání až po vyšší sekundární vzdělávání. V případě vysokých škol, spadajících do terciárního stupně spolupracují strážníci pouze v ojedinělých případech, a to na vyžádání konkrétní součinnosti. Podmínkou je výskyt vysoké školy v městě, kde obecní policie působí. Pojďme si představit jednotlivé stupně a programy, jenž strážníci nabízí a zajišťují.

- **Mateřské školy**

Programy jsou určeny především pro předškoláky. Jejich délka záleží na pozornosti dětí a pohybuje se v rozmezí 30–50 minut. Například ve stotisícovém Hradci Králové je počet odbavených mateřských škol 33 za rok. V sousedních Pardubicích činí počet školek, kde je zajištěna prevence okolo 15 za rok. V menších obcích jako je například Přelouč nebo Vyšší Brod jsou počty v rozmezí 1–4 školky. V tomto výzkumu největší dotazovaná městská policie v Brně momentálně zajišťuje prevenci v mateřských školách velmi nepravidelně: „*Do školek chodíme skutečně jen na vyžádání. V květnu spouštíme nový cyklus přednášek, výukový program „Koblížek“, kdy budeme děti učit bezpečnému pohybu v provozu a na ulici. Tato dopravní výchova bude obsahovat nejdůležitější a nejzákladnější pravidla, díky kterým vypěstujeme ty správné návyky.*“ Dopravní výchově se ve velkém věnují všechny dotazované městské policie. Zmiňované Brno a také Hradec Králové disponují objekty, které slouží k realizaci preventivních programů. Brněnské dopravní hřiště Riviéra a Královehradecké dětské dopravní hřiště Třebeš jsou zároveň vybaveny i služebnami preventistů. Nechybí

zázemí pro přednášky, besedy a také prostory pro praktickou výuku. Podpora správného chování v silničním provozu je nezbytná, přičemž účastníkem se stává každý, kdo opustí své obydlí a vydá se do ulic, ať už jako chodec nebo cyklista. Experti shodně uvádí, že mají k dopravní výchově k dispozici dětská dopravní hřiště, která jsou buď majetkem městské policie nebo města. Hřiště jsou přístupná nejen žákům a předškolákům, ale také veřejnosti. Dále jsou na nich pořádány cyklistické soutěže, o kterých se více zmíníme v následující kapitole. Preventisté zajišťující dopravní výchovu jsou vybaveni kromě své odborné způsobilosti též certifikátem školitele dopravní výchovy. Školení probíhá ve spolupráci s organizací BESIP pro konkrétní kraj, dále experti uvádí i spolupráci s Týmем silniční bezpečnosti.

Dalšími žádanými tématy v mateřských školách je bezpečné chování doma i na ulici. Zábavnou formou, nejčastěji hrou, jsou děti seznámeny s různými nebezpečnými situacemi, do kterých se mohou dostat. Pro lepší představu uvádíme například: míčové hry na ulici, hraní se zápalkami, co dělat, když se ztratím, kontakt s neznámým psem, kontakt s cizí osobou a jak se zachovat, pokud je někdo takový osloví. Protože se děti často pohybují venku a hledají všemožné schovávačky, je vhodné naučit děti, jak postupovat při nálezů infekčního materiálu, což potvrzuje i expert z Hodonína: *„Právě ze školek nám přišlo několik telefonátů, že při procházce našli použitou injekční stříkačku. Z toho důvodu učíme děti, jak postupovat, vše říct paní učitelce a hlavně, aby na tyto věci nesahaly.“* Požadavek, který přichází ze školek navíc je prosba o ukázkou služebního vozidla, které je pro děti atraktivním zpestřením celého programu. Mezi všemi uvedenými aktivitami jednoznačně převládá dopravní výchova, kterou zajišťují všichni oslovení experti.

- Základní školy

Preventivní programy na základních školách patří k nejčastější pracovní náplni. Preventisté mají své programy zpracovány pro první i druhý stupeň základního vzdělávání. Rozdíly v nabízených programech činí jejich obsah i délka, například v Pardubicích nutnost delšího programu vysvětluje preventistka takto: *„Dětem přinášíme spoustu nových informací a chceme, aby si jich co nejvíce zapamatovali, takže se nám osvědčilo, pokud si danou problematiku vyzkouší přímo při nějaké hře. Zapojí se do ní celá třída a pro všechny je velmi zajímavé, jak se na určité věci každý dívá jinak a po svém. Dochází tam k úžasnému aha efektu, kdy se dětem víc otevřou oči.“* Dle výpovědí expertů je program pro první stupně postaven většinou pro jednu vyučovací hodinu, v které se děti seznámí s činnostmi městských

strážníků. Zároveň si zopakují důležité informace jako čísla tísňových linek, jak na ně správně volat a navést záchranáře na místo události, orientace v neznámém místě podle čísel sloupů veřejného osvětlení, bezpečné chování doma i venku. I v tomto případě platí, že forma hry je žádoucí, jak uvádí preventistka z Hradce Králové *„u nás si třeba děti hrají na kriminalistu a svědka, touto formou hry rozvíjíme u dětí schopnost komunikace. Učíme děti, jak popsat slovy nebo písemně osobu, místo nebo události. Dáváme jim úkoly, které rozvíjejí jejich pozornost, přesnost, všestrannost, pečlivost i paměť. To všechno se jim může hodit, protože i děti mohou být svědkem protiprávního jednání.“* Stejně jako v mateřských školách, i na prvním stupni jsou děti seznámeni s postupem při nálezů infekčního materiálu. Opět pro lepší zapamatování volí strážníci formu hry, jako například v Přelouči: *„Dětem vysvětlím všechna rizika, která s použitou injekční stříkačkou souvisí. Potom si zahrajeme scénku, jak ji našli venku a co dělat, pokud budou samy, nebo když tam budou rodiče anebo paní učitelka. Děti si vyzkouší i fiktivní telefonát na tísňovou linku včetně komunikace, která je nesmírně důležitá.“* V Brně vedle výše jmenovaných témat nabízí i pro 4. a 5. ročníky program „Nenič mě“, jedná se o téma vandalismu, které je na základních školách častým jevem. To, že je téma žádoucí, potvrzuje i preventistka z Brna: *„Učitelé se na nás často obrací s požadavkem, abychom dětem vysvětlili důsledky toho, když zničí vybavení třídy, hřiště nebo tělocvičny. My téma samozřejmě rozšiřujeme i na životní prostor v širokém prostředí, jako jsou ulice, parky, veřejné i soukromé budovy.“*

Vedle těchto doporučených a zároveň i žádoucích témat se strážníci podílí na dopravní výchově. Od prvního ročníku jsou děti vedeny k bezpečnému pohybu na ulici a také ke znalosti důležitých dopravních pravidel. Vedle teoretických základů prochází děti i praktickou výukou právě na dopravních hřištích, kterými disponují všechny oslovené obecní policie. Zpětnou vazbou pro žáky základních škol jsou průkazy, které jsou odměnou za skvělé zvládnutí obou částí, teorie a praxe. Informantka z Hradce Králové tuto praxi potvrzuje: *„Pro žáky třetích ročníků máme průkazy chodce a žákům čtvrtých a pátých ročníků vystavujeme průkaz cyklisty. Dopravní výchově se intenzivně věnujeme od třetí do páté třídy, kdy realizujeme i dopolední výuku na dopravním hřišti.“* Dopravní výchova a její témata jsou zahrnuta v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní školy, přičemž cílem je zvýšení ochrany dětí a žáků na pozemních komunikacích. Dle zpětných vazeb od učitelů je právě výuka realizovaná na dopravních hřištích velmi přínosná.

Druhým stupněm základních škol jsou nabízená témata nejčastěji zaměřena na trestněprávní odpovědnost, právo a morálku, v neposlední řadě online prostředí a rizika s ním spojená, a také šikana a kyberšikana. Většina expertů se shoduje, že téma sociálních sítí je

žadoucí a často musí ve třídách řešit nevhodnou komunikaci na platformách využívaných mládeží. O těch nejpobulárnějších jsme hovořili v kapitole 2.2 Rizikové chování dětí. Seznámení s fenoménem kyberšikany považuje za velmi důležité preventistka z Brna: *„Věnujeme tomu velkou pozornost. Téma nabízíme napříč celým druhým stupněm. Žáky seznamujeme se skutečnými příběhy dětí. Celé povídání je doplněno prezentací, jak powerpiontovou, tak i audiovizuální. Kromě kyberšikany učíme děti i lepší orientaci v oblasti fake news a hoaxů, protože těch je internet plný. Zkrátka nemůžou věřit všemu, co si přečtou.“* Experti se shodují na tom, že na toto téma chybí komunikace mezi dětmi a rodiči, protože sami dospěli ani kolikrát o rizicích neví. A na nezám ze strany rodičů občas narazí i samotné školy, které měly snahu v této oblasti dospělé více poučit. Preventistka z Pardubic toto tvrzení doplňuje vlastní zkušeností: *„Byli jsme osloveni školou, zda bychom v pozdních odpoledních hodinách neudělali přednášku pro rodiče na téma sociální síť a komunikace na nich. Podle účasti i slov učitelů dopadla celá akce podle očekávání. Dostavilo se asi deset rodičů, a to těch žáků, kteří žádné problémy tohoto typu neřeší.“* Za skvělý počín v této oblasti považují oslovení experti dokument V síti, který odhaluje sexuální predátorství. V Pardubicích se například ještě snaží na sociálních sítích šířit další osvětové články a problematiku online prostředí prostřednictvím Facebooku, kde sdílejí zprávy z Projektu E-bezpečí.

Dalším žadaným tématem je trestněprávní odpovědnost, v kterém se žáci učí lépe rozpoznávat protiprávní jednání. Učí se porozumět rozdílům mezi přestupkem a trestným činem, rozlišují, jaká oprávnění mají strážníci a policisté. I tyto přednášky dle oslovených expertů doplňují různé prezentace, hry nebo zážitkový program. V Pardubicích volí hru *„Utvoříme pracovní skupiny, kdy záměrně uděláme jednu ryze dívčí, druhou chlapeckou a třetí smíšenou. Potom děti necháme rozhodovat ohledně trestných činů a přestupků, kdy je mají seřadit podle závažnosti, jak to samy cítí a své rozhodnutí je necháme odůvodnit. Každá skupina má, i na základě záměrného seskupení, na protiprávní jednání zcela jiný pohled, takže trestné činy kvalifikují po svém.“*

Tématu trestněprávní odpovědnosti se věnuje i sousední Hradec Králové. Téma je určeno pro žáky 8. a 9. ročníků, kdy jsou přijatelnou formou seznámení s přestupkovým zákonem a trestním řádem. Ani zde nechybí doplňková část, minikurz sebeobrany pro dívky, ke které preventistka doplňuje: *„Praktická výuka probíhá u nás v tělocvičně pod vedením zkušeného instruktora. Holky se učí základním způsobům sebeobrany a taky jim jsou předvedeny nejčastější formy útoku. Kurz je postaven hlavně z pohledu ženské sebeobrany.“* Dalším způsobem, jak děti seznámit s riziky, která je mohou potkat je promítání filmu. Tento způsob uvedla jako doplňkovou aktivitu expertka z Pardubic: *„Už několik let spolupracujeme*

s Domem dětí a mládeže Delta, kdy zveme všechny základní školy z Pardubic a okolí na promítání filmu. Pro šesté ročníky to je téma „Trestné činy páchané na dětech“, konkrétně únos, pedofilie, šikana, znásilnění a nález vojenské munice. Druhým filmem určeným pro devátáky je dokument od Heleny Třeštkové Katka a také krátký film o závislých ženách, přičemž další známou je Melory. Ve všech případech vždy po filmech probíhá s dětmi diskuse: *co bylo dobře, co špatně a jak by to šlo udělat jinak.*“ Problematice rizikového chování na základních školách se nad rámec preventivních programů věnují preventisté v Hradci Králové. Jejich oddělení se stalo plnohodnotným členem pracovní skupiny „Bezpečná třída“, která se zabývá problematikou šikany a přispívá k jejímu řešení. Zároveň jsou členy Týmu pro mládež a expertní případové komise OSPOD „Na základě těchto aktivit se napojíme na děti, které lumpačí. Na jejich problémové chování jsme například upozornění pedagogy nebo takového školáka zjistí kolegové při výkolu na ulici. My pak pracujeme s případy dál, vyvoláme jednání s rodiči, poskytneme informace o tom, jak lze situaci řešit, informujeme členy komise, kde dochází k navrhnutí dalšího řešení, ať už se jedná o dítě v roli agresora či oběti.“ Jedná se o velice komplexní přístup a propojení činnosti z výkonu s prací preventisty.

Z rozhovorů s experty vyplynulo, že na základních školách je programy vždy pokryt první stupeň, druhý už takovou samozřejmostí není. Například v Opavě nebo ve Vyšším Brodě zajišťují strážníci prevenci pouze pro první stupeň s důrazem na dopravní výchovu a bezpečné chování.

- Střední školy a střední odborná učiliště

V případě středních škol je pokrytí prevencí od strážníků zase o něco nižší. Kromě vytíženosti preventistů může být důvodem i absence střední školy či odborného učiliště v obci nebo po vzájemné dohodě tyto programy pokrývají preventisté patřící k Policii ČR. Studentům středních škol chodí pravidelně přednášet preventisté v Pardubicích, Hradci Králové, Přelouči a Hodoníně. I zde se témata soustředí nejvíce na trestněprávní odpovědnost, dále na závislosti, práci v zahraničí a domácí násilí. Seznámení s tématem probíhá formou skupinového dialogu, což potvrzuje expertka z Pardubic: „*Nám se tento způsob velmi osvědčil. Zkrátka otevřeně se studenty hovoříme na dané téma. V případě problematiky domácího násilí přidáváme i kazuistiku a také kontakty na intervenční centrum a další organizace, které mohou v případě problému, krize nebo trestného činu pomoci.*“

Ze jmenovaných obecních policií volí preventisté délku přednášky na jednu vyučovací hodinu, výjimkou je Hradec Králové, kde je program dvouhodinový. Teoretickou část

doplňuje už zmiňovaný kurz sebeobrany pro ženy a dívky. Z nabízených témat je zajímavá například „Svěddecká výpověď“, kdy se dle slov preventistky studenti seznamují s pojmy jako výpověď a výslech. *„Právní povědomí je důležité, stejně tak i pochopení důsledků protiprávního jednání. Studenty seznamujeme s důvody svědectví i s jeho významem. Taky jim blíže představujeme problematiku výslechu.“* Kromě přednášek může městská policie poskytnout i zázemí pro adaptační kurzy určené pro studenty prvních ročníků, tuto praxi potvrzuje například preventistka z Pardubic: *„Takových adaptačních kurzů máme okolo sedmi. Studenty bereme na dostihové závodiště, kde máme služební stáje. Seznamujeme je s prací jízdního oddílu a oddělení psůvodů. Nechybí samozřejmě ani ukázky výcviku.“* Rovněž v případě středních škol platí, že pokud škola řeší nějaký akutní problém, jsou strážníci z řad preventistů schopni zajistit potřebnou pomoc či poradenství.

V rámci rozhovorů bylo také zjišťováno, zda strážníci provádí evaluaci svých programů. Hendl s Remrem (2017, s. 271) uvádí, že „provedení evaluace tvoří součást uceleného procesu provádění konkrétních intervencí, jež jsou obecně chápány jako soubor opatření, jejichž cílem je změna či formování chování jedinců.“ Experti se převážně shodují, že jistou formou ověření, zda programy fungují, je zpětná vazba od dětí a pedagogů a zároveň vysoká poptávka po jejich programech. Nabízené programy mají svou návaznost a je dodrženo jedno ze základních pravidel účinné prevence, že obsah programu i předávaných informací je vytvořen tak, aby odpovídal konkrétní věkové kategorii. Expertka z Břeclavi tuto praxi potvrzuje: *„Zaměřila jsem se na systematickou výuku předškolních dětí a žáků od prvního až do šestého ročníku základní školy. Zde je zajištěna zpětná vazba žáků ve formě zjištění a procvičení stávajících znalostí, před jejich dalším navýšením. Stejně tak využívám i zpětnou vazbu od vedení mateřských a základních škol.“*

Některé realizované projekty mají dokonce evaluaci povinnou, například u projektu APK je nutné vytvářet plány, úkoly a v pravidelných intervalech hodnotit jejich plnění. Součástí tohoto hodnocení je i supervize s mentorem a dalším, většinou vedoucím pracovníkem. V neposlední řadě je každé takové hodnocení či setkání doplněno motivací. Preventisté, pokud provádí evaluaci, volí formativní typ, který má spíše interní povahu a slouží jako průběžná zpětná vazba, která může být dále využita například pro návrh nového opatření. Autoři zabývající se metodami výzkumu a evaluace uvádí, že „výsledky formativní evaluace poskytují evidenci směřující k vylepšení stávajících intervencí, přičemž otázka budoucí existence těchto intervencí je automaticky předpokládána a v kontextu formativní evaluace není nijak zpochybňována.“ (Hendl, Remr, 2017, s. 275) Zprostředkovaná zpětná vazba slouží pro další rozvoj, kdy se mohou preventisté zaměřit na vylepšení svých programů.

Někteří preventisté považují za zpětnou vazbu i samotný zvýšený zájem o nabízené programy, kdy poptávka převyšuje nabídku. Týká se to například oblíbené Senior akademie, kde na samém začátku kurzu i po jeho skončení probíhá hodnocení formou dotazníků.

4.7.3 Soutěže pro školy

Ve výčtu aktivit preventistů nemohou chybět ani soutěže, které jsou pořádány zejména pro základní školy. Převažuje zaměření na sportovní aktivity, jako jsou dopravní soutěže, sportovní hry, vědomostní s orientací na právní povědomí nebo takové, při kterých děti prokazují talent.

Nejpočetněji jsou zastoupeny cyklistické soutěže. Z deseti oslovených obecních policií je pořádá každá. Samozřejmě, že rozsah záleží na možnostech daného oddělení prevence. Jízdu zručnosti či cyklistickou soutěž pořádají v rámci dopravní výchovy preventisté z Vyššího Brodu, Přelouče, Břeclavi, Kroměříže a Opavy. Samostatné soutěže cyklistů se konají na dopravních hřištích v Hradci Králové, Brně, Pardubicích, Kolíně a Hodoníně. Zatímco v Pardubicích a Hodoníně se soutěž koná pod patronátem organizace BESIP pro konkrétní kraj, v Brně se jedná o celoroční dopravní soutěž, která je určena pro žáky čtvrtých ročníků. Soutěž se koná v rozsahu deseti vyučovacích hodin, v které děti prokazují adekvátní znalost dopravních předpisů a samozřejmě bezpečnou jízdu v provozu. Cyklistické soutěže jsou ideálním doplňkem k dopravní výchově, kdy si děti formou hry osvojí důležitá dopravní pravidla, a tím se sníží riziko úrazu při jízdě na kole.

Sportovní soutěže tvoří další kategorii, v níž dochází ke spojení pohybu a trénování nabytých vědomostí. Například v Brně vytvořili projekt Celoměstských soutěží pro děti a mládež různých věkových kategorií: Empík hledá Foxíka, Železný Empík a Empík naděluje. První jmenovaná soutěž je určena pro děti z mateřských škol, při které si užijí dopoledne plné zábavy a sportu. Železný Empík je určen pro strašidelnou kategorii a podle informantky z Brna jsou již na děti kladeny větší nároky: „*Je to vlastně takový branný závod, při kterém děti střílí ze vzduchovky, přesumují se na raftu, musí se přesunout pomocí kladky – nic jednoduchého, něco jako Gladiátor. U toho samozřejmě ještě plní i jiné úkoly jako kvízy nebo hádanky. Závod je určený pro žáky 4. – 9. ročníků.*“ Empík naděluje zase myslí na děti nadané malířským nebo literárním talentem. Do sportovních dnů a soutěží se dle rozhovorů zapojují i ostatní preventisté. Zpravidla se jedná o soutěže, které se konají v rámci nějakého projektu nebo ve spojení s jinou složkou IZS. Preventistka z Kolína uvedla, že jejich městská policie se podílí i na oblíbené akci pro mládež: „*Máme tu soutěž „Pod mostem cup“, je to soutěž pro mladé horolezce ve věku od šestnácti let.*“ Oblibu sportovních soutěží potvrzuje i preventistka

z Hradce Králové, kde pro 2. stupeň základních škol pořádají Sportovní den s MPHK „O pohár ředitele MPHK“: *„Jedná se o terénní branný závod s plněním různých úkolů, ať už postřeh, procvičení paměti, orientace na mapě, zdravotvěda a mnoho dalšího. Zájem je velký. Každoročně máme velké množství přihlášených týmů.“*

Mezi další aktivity, při kterých mohou děti změřit své vědomosti patří soutěž Právo pro každý den. Jak je obsaženo v samotném názvu, prověřuje se orientace žáků 8. a 9. tříd v oblasti právního povědomí. Soutěž tohoto typu pořádají v Pardubicích a Přelouči, kde je již tradiční záležitostí, jak potvrzuje preventista z Přelouče: *„Soutěž pořádáme snad patnáct let. Žáci se naučí pro život spoustu potřebných věcí, jako například, co má obsahovat pracovní smlouva, základy z rodinného práva, naučí se rozpoznat rozdíl mezi přestupkem a trestným činem a nastudují si Ústavu České republiky. Abychom celé soutěži dodali patřičný punc vážnosti, porotu tvoří většinou odborníci z řad soudců, státních zástupců nebo šéfové Krajských ředitelství Policie České republiky.“* Soutěž má dvě kola, okresní a krajské. Aktivity podněcující zvědavost i sportovní výkony patří do pracovní náplně preventistů. Jedná se o okamžiky, kdy jsou dětem blíž a mohou pozitivně ovlivňovat jejich myšlení a jednání.

4.7.4 Programy pro veřejnost

Součástí preventivních programů je i oslovení široké veřejnosti. Dospělá populace nemusí vnímat obecní policii v pozitivním světle. Jedná se o represivní složku dohlížející na veřejný pořádek ve městě, což nebývá tolik glorifikováno jako například práce záchranářů, byť i strážníci mívají nemalé zásluhy při poskytování pomoci. Úkolem preventistů je i zlepšovat obraz obecní policie, například v rámci akcí určených pro veřejnost. Zde nejčastěji cílí na rodiny s dětmi, protože jak bude z následujícího výčtu zřejmé, nejčastěji se jedná o dny dětí, různé městské slavnosti, významné městské či sportovní akce. Experti shodně uvádí, že pozvánky na tyto události dostávají pravidelně a jsou tradičními účastníky. Pro děti i dospělé je nachystaný zajímavý program, který přibližuje preventistka z Pardubic: *„Při velkých akcích je nás ve stánku více, to abychom se mohli věnovat zvláště dětem i dospělým. Pro malé máme nachystané různé úkoly na téma bezpečné chování nebo dopravní výchova. Dospělé se snažíme zaujmout zážitkem. Velmi oblíbené jsou brýle, které simulují opilost nebo únavu. Zájemce s nimi necháme projít trasu a zpravidla, málokdo dojde bez problémů.“* Preventista z Kroměříže zase potvrzuje, že mnohdy slouží jako poradce: *„Často se nás dospělí, které doprovází děti, ptají na praktické věci ze života. Týká se to třeba věci z oblasti dopravy, na některé informace vyplývající z vyhlášky města anebo na konkrétní situace, s kterými se*

setkali, třeba problém se sousedem nebo s jeho neustále štěkajícím psem a tak dál.“ V rámci akcí pro veřejnost lze strážníky z oddělení prevence také zastihnout na prezentačních akcích nebo veletrzích. Názorný výčet přidává i expertka z Brna: „Jestli se bude letos v říjnu konat veletrh IDET, OSET, PYROS, pak tam budeme práci městské policie Brno prezentovat.“ Kromě toho preventiska vyjmenovává další ojedinělou aktivitu, kterou se tamější městská policie může pochlubit: „Po Jihomoravském kraji jezdíme na akce i s naším Mobidikem. To je speciálně upravený autobus, který vyjíždí za občany, a v něm poskytujeme preventivní informace. Vybavení autobusu je určeno pro děti i dospělé a okruh informací je také široký, přes dopravní nehody a jak se u nich chovat, kyberšikanu, až po legální návykové látky.“

Seznam aktivit pro veřejnost též rozšiřují přednášky pro rodiče, které preventisté zajišťují na základě požadavku škol. Téma bývá stejné a je to fenomén současnosti – sociální sítě a online prostor. Expertka z Hradce Králové upozornila na velmi zajímavý počín, který zajišťuje oddělení prevence kriminality: „Desátým rokem jsme členem Multidisciplinárního týmu pro pomoc obětem trestných činů, který vede Probační a mediační služba. Spolu se státními zástupci, krizovými interventy a kriminalisty policie, pak taky sociálními pracovníky specializovanými na děti, teenagery, dospělé i seniory tvoříme skupinu, která hledá nejlepší možný způsob pomoci. Kromě jmenovaných tam jsou i psychologové a psychoterapeuti, poradci z odborných poradenských středisek specializovaných na řešení rodinných a vztahových, dluhových, pracovních, psychologických a právních problémů. Ti všichni tvoří tým, který dokáže jedinci vybrat vhodnou a účinnou pomoc. Naše práce spočívá ve vyhledávání. Například kolegové při výkonu narazí na člověka, který se potýká s nějakým problémem, a buď vyrozumí přímo nás, nebo předá kontakt na nás a my poskytneme další radu, pomoc, doprovod. Zkrátka vše, co je potřeba.“ Mezi další způsoby, jak být veřejnosti blíž a poskytnout potřebné informace, patří Dny otevřených dveří nebo Den s městskou policií. Experti tyto varianty zmínili čtyřikrát, přičemž zároveň potvrdili zájem ze strany veřejnosti.

Tak jako se dbá na dopravní výchovu u nejmenších, strážníci nezapomínají ani na dospělé cyklisty. Pravidelně na podzim pořádají dopravně-bezpečnostní akci zaměřenou na viditelnost cyklistů nebo chodců. Polovina expertů zmínila i projekt Na kole jen s přilbou, který má za cíl šířit osvětu v používání cyklistické přilby mezi dospělými. Tým silniční bezpečnosti, který tuto akci zajišťuje, též dodává reflexní pásy a spolu se strážníky vyráží na kontroly cyklistů, které vybaví informacemi a reflexními dárky podporující viditelnost, a tím i větší bezpečnost v silničním provozu.

4.7.5 Programy pro seniory a handicapované osoby

Zranitelnou skupinou obyvatel jsou senioři. I této věkové kategorii věnují preventisté pozornost a zajišťují pro ně přednášky v domovech pro seniory či v seniorských skupinách. Aktivity v této oblasti jsou velmi různorodé. Kromě vybavení seniorů kompetencemi dovednostních či vědomostních, umí strážníci zajistit i jejich kontrolu. Signál v tísni je služba, která funguje na principu napojení komunikačního zařízení a pohotovostního pageru na pult centrální ochrany. Klient, který tuto službu užívá, může v případě zdravotních potíží nebo upadnutí, stisknout tlačítko, kterým si přivolá hlídku strážníků. Výjezdová hlídka má k dispozici klíč od bytu seniora, tím odpadá starost o otevření bytu a po vstupu dovnitř zjistí, o jakou událost se jedná. V případě zranění si seniora přebírají zdravotníci. Pokud se nejedná o nic vážného, ale skutečně jen o ztrátu rovnováhy a upadnutí, pomohou klientovi vstát a o celé události vyrozumí rodinu či jinou blízkou osobu. Služba je poskytována zdarma, uživatel si hradí pouze náklady spojené s montáží. Některé obecní policie od tohoto projektu ustupují jako například v Hodoníně: *„Nám už zbývá pouze jedna paní na signálu, jakmile už nebude služby potřeba, tak od ní upustíme. Myslíme si, že tuto službu by měl zajišťovat sociální odbor.“* Opačný názor mají například v Pardubicích, kde je o tuto službu velký zájem a poptávka převyšuje nabídku *„Momentálně máme aktivních asi 43 signálů a v pořadníku jich čeká dalších deset. O službu je velký zájem, bohužel kapacitu máme pouze pro 50 zájemců a některé přístroje už přestaly sloužit. Vedení teď řeší s městem nákup dalších přístrojů, abychom zase pokryly plnou kapacitu.“*

Mezi další způsoby, jak zvýšit bezpečí seniorů patří montáže bezpečnostních řetízků na dveře a kukátek. Stárnout bezpečně či Bezpečná adresa jsou cykly besed pro seniory, které jsou též preventisty nabízeny. V rámci těchto setkání jsou senioři seznámeni například s problematikou podomního prodeje, různých podvodných jednání, domácího násilí zejména mezigeneračního a také jsou edukováni, jak si správně zabezpečit domácnost, chaty nebo zahradní domky. Strážníci z oddělení prevence se též účastní přednášek v rámci Univerzity třetího věku, která umožňuje další vzdělávání osobám v pozdějším věku. Témata jsou vždy podle zadání objednatele, což potvrzuje i expertka z Pardubic: *„Na nás byl požadavek o přednášku zaměřenou na takzvané šmejdy, kteří byli v té době v Pardubicích celkem aktivní. Senioři jsme seznámili s aktuálními případy a také je poučili, jak postupovat.“* Podobný formát jako U3V nabízí Senior akademie pořádaná městskou policií Brno, kde preventistka upřesňuje: *„Jedná se o speciální studijní program ve formátu celoživotního vzdělávání. V nabídce máme základní i pokročilý studijní program, který je zakončen absolventským listem. V pokročilém programu mohou navíc senioři absolvovat letní branně vzdělávací*

seminář, diskusní klubové večery a mohou odebrat i bezplatné periodikum Absolventské listy.“ Senioři se učí, jak se nestát obětí a součástí akademie je i kurz sebeobrany. V pokročilém programu je tématem role poškozeného, oznamovatele a svědka. Dle preventistky je o Senior akademii velký zájem, a protože se jedná o aktivní seniory, kteří zvládnou pracovat i s počítačem, tak během pandemického roku probíhaly přednášky online. *„Senioři byli najednou osamoceni a chyběl jim kontakt s okolím, proto jsme epidemiologické situaci přizpůsobili i náš program a zajišťovali setkání a přednášky online.“*

Při realizaci prevence je nezbytná i komunikace preventistů se strážníky z běžného výkonu. Lze tak zachytit řadu ohrožených seniorů, kteří jsou například zcela sami bez rodiny, přátel anebo je sužují zdravotní problémy. Nezbytnost aktivního přístupu potvrzuje i preventistka z Hradce Králové: *„Hlídku venku objeví toulajícího se nebo úplně zmateného seniora, my se postaráme o to, aby o něm věděl kurátor pro seniory, navštívili ho sociální pracovníci a vyřešili nějaký pravidelný dozor, například napojení na Život 90.“* Preventisté se rovněž účastní různých veřejných akcí, které jsou zaměřeny na seniory. Kromě drobných dáreků, které pro ně mají, slouží i jako rádci nebo jsou osobou, která si vyslechne jejich problémy, obavy či trápení.

Jelikož jsou i mezi seniory cyklisté a řidiči, nechybí prevence zaměřená tímto směrem. Projekt Senior v dopravě připomíná pravidla silničního provozu. Strážníci kromě dopravní výchovy věnují čas i informovanosti ohledně povinností, které řidiči v důchodovém věku mají. Jedná se zejména o povinnou zdravotní prohlídku u praktického lékaře. Vedle těchto informací též seniory vybaví brožurami s dopravní tematikou.

Městské policie nezapomínají ani na handicapované občany, kterým rovněž nabízí seznámení s pravidly silničního provozu a jak uvádí preventistka v Hradci Králové, přednáška je upravena pro potřeby handicapovaných. *„Kromě novinek v silničním provozu také občany seznamujeme s nebezpečnými místy u nás ve městě a mluvíme o výhodách používání reflexních materiálů.“* Pro handicapované osoby existuje i řada různých projektů, které jim usnadní komunikaci se strážníky a snižuje bariéry. Mezi tato zařízení patří hojně využívaná SMS pro neslyšící, která umožňuje komunikaci s operátorem obsluhující tísňovou linku 156.

V Brně pomáhá sluchově postiženým osobám při vyřizování přestupků indukční smyčka, díky které mohou komunikovat se strážníkem, což je objasněno informantkou: *„V naslouchátku si uživatel přepne tlačítko do určité polohy, kde indukční smyčka umožní obousměrnou konverzaci. Výhodou tohoto zařízení je kromě překonání bariéry i to, že je mobilní, tak ji lze v případě potřeby využít všude tam, kde je potřeba.“* Strážníka si může i

v případě nesnázi přivolat osoba se zrakovým postižením. Pro ně jsou na služebnách nainstalovány informační majáčky, jejichž prostřednictvím se nevidomí zorientují a také si v případě nouze mohou přivolat strážníka, který jim pomůže s případným problémem. Velká města mívají takových zařízení k dispozici více, nicméně i v malých obcích jsou strážníci či policisté schopni pomoci každému občanovi bez ohledu na věkovou kategorii či zdravotní stav.

4.8 Dílčí shrnutí

Zrealizované obsáhlé rozhovory s experty z oddělení prevence obecních a městských policií odhalily rozmanitost jejich práce včetně předpokladů, které musí strážníci splňovat. Komunikační schopnosti, práce s kolektivem, ale i požadavky na pedagogické vzdělání bývá podmínkou pro výkon práce preventisty. Ačkoliv zákon nepožaduje vysokoškolské vzdělání, sami strážníci hnáni vlastní motivací si jej doplňují. Ostatně vzdělávání je po celou dobu výkonu strážnické profese doprovází. Nejen, že mají zákonnou povinnost třikrát po pěti letech od první vstupní zkoušky dokazovat svou odbornou způsobilost před komisí Ministerstva vnitra, v případě preventistů se jedná o opakované absolvování různých seminářů, školení a dalšího vzdělávání v oblasti rizikového chování či sociálně-patologických jevů. Stejně jako v jiných profesích, i zde platí přínosnost sdílené praxe a předávání nových poznatků a zkušeností v rámci celorepublikových setkání s preventisty.

Pracovníci na těchto pozicích zpravidla zajišťují i další činnost než pouze prevenci. Ve většině případů vyjmenovali experti výčet dalších pracovních povinností jako tisková/ý mluvčí, správa webu a sociálních sítí, služby v běžném výkonu, zajištění služeb a výpomoc při velkých akcích či při absenci strážníků a dále jsou někteří preventisté mentory pro asistenty prevence kriminality. Při výběru nabízených témat se zpravidla drží nastavených preventivních programů, které prochází pravidelnou aktualizací. Preventisté též reagují na potřeby škol, ať už úpravou programu a jeho nastavení na konkrétní problém nebo poradenstvím, jež zahrnuje i předání kontaktů či doporučení na kompetentní organizace a odborníky.

Prevence na školách pokrývá většinu stupňů vzdělávání, přičemž rozsah je od mateřských škol až po střední odborné školy a učiliště. Programy jsou zaměřeny primárně na dopravní výchovu, a to zejména pro předškoláky a také pro celý první stupeň základní školy. Žáci se vzdělávají v teoretické rovině i v praxi formou jízdy na dopravním hřišti. Tímto

vybavením disponují všechny oslovené obecní policie v rámci tohoto výzkumu. Vedle dopravní výchovy jsou též programy zaměřeny na bezpečné chování doma i na ulici, nález infekčního materiálu, volání na tísňové linky a nahlašování událostí ohrožujících život, zdraví či bezpečí osoby. Druhý stupeň základních škol se již seznamuje s pojmy jako právo, morálka, odpovědnost, trestněprávní odpovědnost, také šikana, kyberšikana a bezpečný pohyb v online prostoru. Ve středním stupni školního vzdělávání je opět kladen důraz na znalost trestněprávní odpovědnosti, svědectví a výpovědi, problematiky domácího násilí a závislostí. Programy jsou doplňovány různými prezentacemi, skupinovou prací, hraním scének či hraním doplňkových her podporujících znalost a orientaci v probíraném tématu. Městské policie, které mají ve své obci i vysoké školy či univerzity, provádí na vyžádání přednášky i těmto subjektům či s nimi spolupracují na různých projektech.

Programy pro veřejnost obsahují převážně účast a prezentaci městské policie na kulturních, společenských, městských či sportovních akcích. Strážníci z oddělení prevence na nich představují činnost obecní policie, zároveň slouží jako poradci při probírání událostí, s nimiž se setkala dospělá populace a zajímá ji názor či rada od městské policie. Strážníci mohou při prezentaci využívat mnoho způsobů či prostředků, například speciálně upravený autobus, který vyjíždí za občany a informuje je o všem potřebném a zároveň upozorňuje na nebezpečné fenomény současnosti, kterými jsou například sociální sítě, kyberšikana a internetové podvody. Na toto téma strážníci v případě zájmu škol pořádají i přednášky pro rodiče, aby je seznámili s riziky, která se v online prostoru vyskytují.

K dalším akcím, které jsou zaměřeny na dospělé, patří dopravně-bezpečnostní aktivity cílené zejména na cyklisty. V první řadě strážníci šíří osvětu o nutnosti vidět a být viděn a dále se připojili k projektu, který apeluje na důležitost používání cyklistických přileb i v dospělém věku.

Senioři a handicapovaní jsou další skupinou, které je věnována pozornost v preventivních programech. Strážníci především podporují jejich bezpečné chování, seznamují je s možnými riziky a poskytují jim bezpečnostní prvky do bytů. Aktivní senioři se též mohou účastnit různých akcí a projektů, například Senior akademie, která má formu vzdělávacího programu určeného pro začátečníky nebo pokročilé. Součástí prevence u seniorů je edukace v oblasti dopravní výchovy, kdy jsou účastníci seznámeni s novinkami v legislativě a též upozorněni na nutnost dodržování povinných lékařských prohlídek pro držitele řidičského oprávnění. Pro handicapované občany zavádí strážníci na svých služebnách prvky pomáhající snižovat bariéry. Jedná se například o SMS linku či indukční smyčku pro neslyšící nebo informační hlasové majáčky pro nevidomé. Stejně jako dětem a

dospělým je nabízena prevence i pro tuto ohroženou skupinu obyvatel. Pro seniory i handicapované občany mají preventisté připravené programy např. Bezpečná adresa, Stárnout bezpečně či Bezpečné chování pro seniory a zdravotně handicapované.

Nástrojem soustavné reflexe preventivních programů je evaluace, která zajišťuje strážníkům zpětnou vazbu. Z expertních rozhovorů vyplynulo, že pravidelné hodnocení se provádí pouze u projektů, u kterých je to podmínkou a v případě školních programů vychází preventisté nejčastěji ze zpětné vazby od pedagogů či vedení školy nebo školky. Tato zpětná vazba může mít podobu verbální zpětné odezvy či písemnou formu například poděkování. Někteří experti považují za hodnocení efektivnosti jejich práce i samotný zájem o nabízené preventivní programy. Například u již zmiňované Senior akademie převažuje poptávka nad nabídkou. Součástí tohoto projektu je ale také vyplnění dotazníků před začátkem kurzu a po jeho dokončení. Strážníci pro svou činnost volí spíše formativní typ evaluace, který slouží pro interní potřeby.

5 Diskuse

Specifika práce preventisty obecní policie mají, jak ukázal výzkum, velmi široký záběr. Strážníci z oddělení prevence musí splňovat některé požadavky, jež jsou kladeny na vzdělavatele jako účastníka edukačního procesu. Mezi požadavky na vybavenost preventisty patří všeobecný přehled, dostatečná odbornost, osobnostní předpoklady a v některých případech i vzdělání pedagogického směru či orientace v základech pedagogiky a psychologie. K tomu, aby mohli preventisté vykonávat svou práci na vysoké úrovni je nezbytné neustálé vzdělávání v oblasti rizikového chování a sociálně-patologických jevů.

Tento úvod do diskuse již z části odpovídá na první výzkumnou otázku.

VO1: Jaké požadavky jsou kladeny na strážníky zajišťující prevenci?

Z expertních rozhovorů vyplývá, že předpokladem pro práci preventisty jsou osobnostní rysy a komunikační dovednosti. Dále můžeme jmenovat i zkušenost a poměrně dlouhé působení v policejních řadách. Průměrná délka praxe u deseti oslovených expertů činila 22 let, z toho 12 let na pozici preventisty. Průměrný věk respondentů činil 50 let. Požadavky na preventistu jsou jako na ostatní strážníky stanoveny zákonem o obecní policii, respektive její novelou zákona č. 261/2020 Sb., o obecní policii ve znění pozdějších předpisů. U strážníků na oddělení prevence je některými řediteli či veliteli požadováno pedagogické vzdělání, účast na lektorských kurzech či další vzdělávání v oblasti prevence kriminality. Tato podmínka ale není stanovena plošně. Někteří oslovení experti potvrdili, že jejich nástup na místo preventisty vyplynul z aktuální situace a potřeby pokrýt tuto pracovní pozici. Experti se však shodují ve tvrzení, že je nezbytné další vzdělávání, které je seznamuje s novými poznatky a aktuálními trendy v oblasti prevence rizikových jevů ve společnosti. Vedle práce preventisty plní strážníci i další pracovní úkoly vyplývající z jejich zařazení. Oslovení experti nejčastěji zmiňovali práci tiskové/ho mluvčí, správce webu a sociálních sítí, výkon velitele či zástupce ředitele a s tím spojené nutné administrativy a další úkoly. Mezi jmenovanou náplní práce byly i služby v běžném výkonu.

Rozsah poskytovaných preventivních programů se liší dle personálních možností obecních policií, tedy i jejich velikostí.

VO2: Jaký je rozsah preventivní činnosti zajišťovanou obecní policií dle její velikosti?

Ve výzkumu byly zastoupeny obecní a městské policie různých velikostí. Mezi ty nejmenší se řadí obecní policie Vyšší Brod a Přelouč. Zde je prevence zajišťována jedním strážníkem, který se prioritně věnuje běžnému výkonu. V případě Přelouče, je preventista zároveň velitelem obecní policie. Jestliže obec disponuje jednou mateřskou a jednou základní školou, nelze očekávat, že zde výkaz odbavených škol dosáhne na údaje, které je schopna vykázat jiná a podstatně větší obecní (městská) policie. Prevence pro předškoláky je realizovaná všude bez ohledu na možnosti obce i policie. Stejně tak jsou zajištěny i preventivní programy pro první stupeň základních škol.

Strážníci prioritně zajišťují dopravní výchovu a také cyklistické soutěže pro děti. Dalším častým tématem je bezpečné chování doma i na ulici, kontakt se psem a kontakt s cizím člověkem. Prevenci na druhém stupni základních škol již nezajišťují všichni oslovení experti. Důvodem je pracovní vytížení a nedostatečné personální obsazení. Lze zmínit i možnou dohodu s Policií ČR a jejich preventisty, že právě oni saturují potřeby druhých stupňů základních škol. V případě početnějších obecních policií, kde mají na oddělení dva a více preventistů je prevence zajišťována napříč vzdělávacími stupni – od preprimárního až po střední stupeň vzdělávání a nabídka témat je širší. Kromě tradičních témat šikana, kyberšikana a trestněprávní odpovědnost jsou programy zaměřeny i na problematiku domácího násilí, závislostí či téma práce v zahraničí a s tím spjatá rizika. Mezi aktivity v oblasti prevence patří i účast na akcích pro rodiny a širokou veřejnost. Zde se jedná o společenské, kulturní, sportovní a městské akce, kde vedle představení činnosti obecní policie nabízí preventisté rovněž krátké programy prevence v zábavné formě. Počet takových akcí se liší dle aktivit v obci. Preventisté v průběhu prázdnin spolupracují i s příměstskými tábory, kde děti seznamují jednak s prací strážníků a zpravidla takové besedy zpestří i ukázkou výcviku, sebeobrany, ale také výcviku služebních psů nebo koní, pokud těmito odděleními disponují.

Z expertních rozhovorů bylo dále zjišťováno, jakým způsobem probíhají preventivní programy.

VO3: Jakým způsobem zajišťují preventisté programy pro vybrané skupiny?

Ve výzkumu jsme se blíže seznámili s preventivními programy, které obecní policie poskytují. Víme, že jsou rozděleny na programy pro školy, veřejnost, seniory a pro osoby s handicapem. Od toho se odvíjí i způsob prezentace. Pro mateřské školy a 1.–3. třídu základní školy převažuje prevence formou her či hraní scének, při kterých dochází k nácviku

potřebného modelu chování v nebezpečných situacích. Délka programu je maximálně 45 minut. Strážníci navštěvují i školní družiny v rámci jejich odpoledního programu. Na prvním stupni základního vzdělávání je velká pozornost věnována dopravní výchově, která obsahuje vedle teoretické části i část praktickou v podobě jízd na dětském hřišti. Pro upevnění znalostí dopravních předpisů a podpory fyzické aktivity je tato výchova doplněna i řadou cyklistických soutěží. Na druhém stupni základních škol bývají programy rozvrženy do dvou vyučovacích hodin, přičemž jsou teoretické poznatky doplněny i skupinovými pracemi či hrami vztahujícími se k problematice. Pro druhý stupeň pořádají některé obecní policie i promítání zaměřené na problematiku trestné činnosti či závislosti. Rovněž pro starší žáky jsou pořádány soutěže, například sportovní dny, branné závody, kde se kombinuje aktivní pohyb s vědomostními či dovednostními úkoly. Ve výčtu soutěží nechybí ani takové, jež se zaměřují na znalost právního povědomí.

Programy pro veřejnost jsou zajišťovány především v rámci účasti na akcích, konaných ve městech, kde se zpravidla prezentují i jiné složky IZS. Vedle prevence nachystanou na stanovišti obecní policie je na těchto akcích také dáván prostor k prezentaci činnosti strážníků či jejich vybavení. Experti se shodují, že mezi žádané ukázky patří výcvik služebních psů, koní a také ukázky sebeobrany, dále prezentace technického vybavení strážníků, radaru nebo výstroj strážníků specialistů, například v pořádkové jednotce.

Preventisté pracují se seniory v rámci vzdělávacích programů, například Senior akademie, kde jsou účastníci zapojeni do výukového programu obsahujícího teoretickou a praktickou část. Péče o seniory je zajištěna i v samotném vyhledávání ohrožených seniorů či handicapovaných osob, předávání poznatků z terénu a následné zprostředkování či zajištění potřebné péče, například prostřednictvím sociálních služeb.

V rámci provedeného výzkumu bylo zjišťováno, zda preventisté provádí evaluaci poskytovaných programů.

VO4: Realizují preventisté evaluaci poskytovaných programů?

Experti se převážně shodují, že jistou formou ověření, zda programy fungují, je zpětná vazba od dětí, pedagogů, vedení mateřských a základních škol a zároveň vysoká poptávka po jejich programech. Nabízené programy mají svou návaznost a je dodrženo jedno ze základních pravidel účinné prevence, tedy že obsah programu i předávaných informací je vytvořen tak, aby odpovídal konkrétní věkové kategorii. Evaluaci provádí preventisté například u programů, jež jsou realizovány na základě dotací například z MV, MPSV nebo ÚP. V případě školních programů vychází oslovení strážníci nejčastěji ze zpětné vazby od

pedagogů či vedení školy nebo školky. Dalším ukazatelem kvality nabízených programů je pro mnohé experty i zvýšená poptávka po jejich práci, která převyšuje časové i personální možnosti oddělení prevence.

Oslovené obecní policie potvrzují zájem o jejich nabízené preventivní programy. Tam, kde to možnosti dovolují, probíhá prevence celoročně včetně letních prázdnin, pokrytím příměstských táborů. V místech, kde je málo strážníků v turisticky zatížené oblasti a v lokalitách vyhledávanými vodáky či cyklisty se nelze v sezóně prevenci věnovat. Probíhá tedy převážně v zimních či časných jarních měsících. Rozhovory poukázaly na různorodost této profese, která obsahuje činnost v běžném výkonu i prezentaci obecní policie v médiích.

6 Doporučení pro praxi

Strážníci z oddělení prevence mají v popisu své pracovní činnosti zajišťování prevence kriminality. Cílem je nerepresivní formou působit na občany a podporovat v nich pozitivní chování. Z toho plyne, že je nutné při výběru preventistů dbát důraz na osobnostní předpoklady. Mezi žádoucí vlastnosti patří komunikační dovednosti, práce s dětmi a organizační schopnosti, neboť preventisté zajišťují řadu soutěží či akcí pro děti a veřejnost. Vhodná je rovněž empatie a schopnost naslouchat. Preventisté předstupují před třídu v roli vzdělavatele, proto by měli disponovat všeobecným přehledem, dostatečnou odborností a vzděláním pedagogického směru a dále by měli zvládat orientaci v základech pedagogiky a psychologie. Z tohoto výčtu vyplývá, že neustálé vzdělávání, předávání zkušeností či sdílená praxe je pro preventisty velmi důležitou součástí profese.

Strážníci, tedy i preventisté musí být znalí velkého množství zákonů i vyhlášek města a jejich záběr odbornosti je široký. Veřejnost nemá o tomto rozsahu znalostí často ani ponětí, proto je žádoucí, aby byla činnost strážníků veřejnosti přibližována, kupříkladu i prostřednictvím akcí, které byly uvedeny ve výzkumné části. V návaznosti na profesní požadavky se tedy nabízí doporučení pro vytvoření vzdělávací instituce, která by zajišťovala další vzdělávání preventistů obecních policií. Absolvovaný výukový program by více prohluboval znalosti v oblasti prevence, pedagogiky, psychologie i práva. Instituce by dodávala podklady či zajišťovala školení na aktuální témata a trendy, jenž je nutné sledovat. Experti se často shodovali v názoru, že při prezentačních akcích pro veřejnost slouží velmi často v roli rádce, kdy musí být připraveni prakticky na jakoukoliv otázku, ať už jde o rodinné pře, sousedské nehody a další problémy plynoucí z občanského soužití. Rovněž poskytují rady, jak postupovat v případech, kdy má osoba pocit, že se stala obětí podvodu, nějakého urážlivého či útočného jednání a mnoho dalšího. Vzdělávací instituce by mohla kromě preventistů sloužit i k dalšímu vzdělávání strážníků sloužících ve specializovaných jednotkách či odděleních.

ZÁVĚR

V diplomové práci jsme se blíže seznámili s činností obecní policie a také byl nabídnut jiný pohled na profesi strážníka, která nemusí nutně souviset pouze s represí. Preventisté obecních policií se prostřednictvím svých preventivních programů snaží pozitivně ovlivňovat příslušná hodnotová měřítka zejména dětí a mládeže. K tomu, aby se jim tento záměr dařil co nejvíce, je zapotřebí disponovat nejen osobnostními předpoklady, ale také širokou odborností. Tato specifika se ale vyseletovala postupem času. Ze všeho nejdříve tu byla obecní policie jako orgán obce, který má sloužit k zajišťování veřejného pořádku v obci. Náplň práce obecní policie můžeme charakterizovat jako práci veřejně prospěšnou, která směřuje k zajištění pořádku a klidného soužití v obci. Činnost je definována zákonem č. 261/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii. Novela zákona je účinná od 1. ledna 2021. Rozsah činnosti obecní policie je vymezen v ustanovení § 2. Vedle kontrolní pochůzkové činnosti obsluhují strážníci městský kamerový systém či pult centrální ochrany, které řadíme mezi preventivní opatření. Strážníci též předchází obtížím ve vyloučených nebo problémových lokalitách projektem Asistent prevence kriminality, který je určen pro osoby obtížně zaměstnatelné nebo takové, které mají blíže k takovým lokalitám. Asistent má působit jako prostředník mezi strážníky a obyvateli takových míst. Na podobném principu funguje i doplňková služba tohoto projektu, a to Domovník preventista. V péči o seniory či zdravotně handicapové nabízí obecní policie akce na montáže bezpečnostních řetízku či kukátek nebo může být osamocený senior pod dozorem Signálu v tísni, což je bezpečnostní tlačítko, kterým lze přivolat strážníky na místo.

Mezi stěžejní práci preventistů patří úzká spolupráce se školami v rozsahu preprimárního stupně až po střední stupeň vzdělávání. Při realizaci preventivních programů je velmi důležitá i komunikace preventistů s pedagogy či vedením školy o problémech, které se na škole nebo v konkrétní třídě vyskytují. Problematice nejčastějšího rizikového chování jsme se věnovali v druhé kapitole. Seznámili jsme se výsledky výzkumů zaměřených na tuto oblast. Na základních a středních školách patří mezi nejrizikovější chování záškoláctví, šikana, verbální agrese vůči učitelům; následuje poškozování majetku, vandalismus, agrese, násilí a ublížení na zdraví. Školy se dále potýkají s problémy v klimatu třídních kolektivů a zvýšeným užíváním návykových látek. Dalším fenoménem současné doby, který způsobuje nemalé problémy už i na základních školách, je online komunikace a sociální sítě. Preventisté na toto téma pořádají přednášky i pro rodiče, neboť na rizika s tímto jevem spojená je nutné opakovaně upozorňovat.

Preventivní akce mimo školskou soustavu pokrývají širokou veřejnost napříč všemi věkovými kategoriemi. Konají se buď samostatně nebo v rámci městských slavností, akcí, oblíbených tradičních kulturních či sportovních událostí. Nejčastěji je cíleno na rodiny s dětmi, na zranitelné účastníky silničního provozu chodce a cyklisty a dále na seniory a jejich bezpečí doma či na ulici. Cílem primární prevence mimo školu je předcházení rizik a také bližší seznámení s činností obecní policie.

Jestliže chtějí strážníci poskytovat kvalitní a efektivní služby, je nutné věnovat patřičnou pozornost také vzdělání. Zákon o obecní policii nepožaduje vysokoškolské vzdělání, avšak řada preventistů si jej z vlastního přesvědčení doplňuje. Svou úlohu zde hraje motivace získat pozici preventisty nebo si ji udržet. Nezastupitelnou úlohu hraje další vzdělávání, kterého se preventisté účastní pravidelně. Vyhledávanými tématy jsou nové poznatky v oblastech online prostoru, kyberšikany či internetových výzev, které nabádají ke zdraví ohrožujícím aktivitám. Vedle pokrytí prevence pro školy, veřejnost i seniory musí strážníci vykonávat i další pracovní činnosti, z nichž jmenujme například pozici tiskové/ho mluvčí, správu webu a sociálních sítí, služby v běžném výkonu, zajištění služeb a výpomoc při velkých akcích či při absenci strážníků a dále jsou někteří preventisté mentory pro asistenty prevence kriminality.

Cílem diplomové práce bylo přiblížit rozmanitost činnosti preventistů obecní policie. Nastínit, jaký rozsah má jejich práce a jaké rozdíly jsou mezi obecními policiemi, kde se na chodu preventivního oddělení podílí více strážníků. Zabývali jsme se otázkou požadavků i dalšího vzdělávání, které tvoří nedílnou součást pracovní náplně. Výsledky výzkumu mohou být přínosem pro vedoucí pracovníky obecních policií, kteří si preventisty vybírají a zároveň je lze považovat za zpětnou vazbu pracovníků oddělení prevence. V návrhové části bylo doporučeno vedle důrazu na osobnostní předpoklady, zajištění dalšího vzdělávání preventistů, které je nezbytné. Jak je uvedeno v dokumentu Národní strategie primární prevence (2018, s. 23), „důležitým faktorem při nastavování kvalitního systému vzdělávání v oblasti primární prevence rizikového chování je individualizace znalostí, dovedností a kompetencí dle cílové skupiny i prostředí, ve kterém je realizována.“ Zřízení vzdělávací instituce, která by systematicky vzdělávala nejen preventisty, ale všechny specialisty z obecních policií, by bylo velkým přínosem pro tuto profesi.

Použitá literatura:

- DOLEJŠ, Martin a Miroslav OREL. *Rizikové chování u adolescentů a impulzivita jako prediktor tohoto chování*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-5252-4.
- FLICK, Uwe. *An Introduction to Qualitative Research*. 3rd ed. London: Sage Publications, 2006. ISBN 1-4129-1146-X.
- GILLERNOVÁ, Ilona a Lenka KREJČOVÁ. *Sociální dovednosti ve škole*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3472-9.
- GUMP, Paul V. School environments. In: *Children and the environment*. Springer, Boston, MA, 1978. p. 131-174.
- HEJČ, David. Zásada zákonnosti jako limit pro stanovení povinností (nejen) k ochraně veřejného pořádku obecně závaznou vyhláškou obce. *Právník*. 2019, **2019**(8), 742–743.
- HENDL, Jan a Jiří REMR. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1192-1.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HVOZDÍK, Ján. *Základy školskej psychológie*. 1. vyd. Bratislava: Slov. pedagog. nakl., 1986. 354 s.
- CHALUPOVÁ, Kateřina, ŠTEFUNKOVÁ, Michaela a Jaroslav ŠEJVL, ed. *Základy prevence kriminality pro pedagogické pracovníky*. Praha: Klinika adiktologie, 1. lékařská fakulta Univerzity Karlovy v Praze a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze ve vydavatelství Togga, 2012. ISBN 978-80-87258-96-5.
- KLEMENTOVÁ, Lucie. *Rizikové sporty mládeže v kontextu sociálních sítí jako rizikový faktor ovlivňující chování dospívajících*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2019. 55 s. Bakalářská práce.
- LACA, Slavomír. *Sociálna pedagogika*. Praha: Pražská vysoká škola psychosociálních studií, 2019. ISBN 978-80-906237-3-6.
- MATOUŠEK, Oldřich a KROFTOVÁ, Andrea. *Mládež a delikvence*. Vyd. 1. Praha: Portál, 1998. 335 s. ISBN 80-7178-226-2.

MIOVSKÝ, M. a kol. Výkladový slovník základních pojmů školské prevence rizikového chování. Praha: Univerzita Karlova v Praze & Togga, 2012. 220 s. ISBN 978-80-87258-89-7.

MORAVCOVÁ, Eva a kol. Delikvence mládeže: trendy a souvislosti. Vyd. 1. Praha: Triton, 2015. 231 s. ISBN 978-80-7387-860-3.

NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 1. Praha: Svoboda, 1970. 394 s. Sociologická knižnice.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ, J. Pedagogický slovník. 6. aktualizované vydání. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-X.

ŠÁMALOVÁ, Kateřina a Igor TOMEŠ, ed. *Řízení sociálních procesů v České republice*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2018. ISBN 978-80-246-4180-5.

ŠVARŤÍČEK, Roman a Klára ŠEĎOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

TITMANOVÁ, Michaela. *Prevence rizikového chování: praktická příručka pro práci se třídou*. Praha: Univerzita Karlova, 2019. ISBN 978-80-7603-034-3.

VELIKOVSKÁ, Martina. *Psychologie obětí trestných činů: proces viktimizace: status oběti a jeho význam: prevence a vyrovnávání se s viktimizací : reálné případy z policejní praxe*. Praha: Grada, 2016, s. 161. ISBN 978-80-247-4849-8.

VENDŽŮR, Jaroslav. *Sociálně-patologické jevy v společnosti s důrazem na kriminalitu: vědecká monografie*. Brno: Tribun, 2018. Knihovnicka.cz. ISBN 978-80-263-1412-7.

VESELÁ, Michaela a Kateřina POSPÍŠILOVÁ. *Strážník v okrsku: Společně k bezpečí*. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2009.

Internetové zdroje:

Analýza možného zefektivnění systému ochrany veřejného pořádku a bezpečnosti na místní úrovni a vzájemného vztahu Policie ČR a místní samosprávy [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2011 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: www.mvcr.cz > soubor > analyza-verejneho-poradku-na-mistni-urovni-pdf

Co jsou příklady dobré praxe [online]. Praha: NÚOZ, 2012 [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <http://www.nuov.cz/kurikulum/co-jsou-priklady-dobre-praxe>.

HODNOCENÍ ČINNOSTI ODDĚLENÍ, AKCE A PROJEKTY: Hodnocení činnosti oddělení prevence a dohledu [online]. Karlovy Vary: MPKV, 2020 [cit. 2021-03-13]. Dostupné z: <https://mpkv.cz/cs/hodnoceni-cinnosti-oddeleni-akce-projekty>.

KLEMENTOVÁ, Jana a Markéta SYCHROVÁ. Manuál pro školní metodiky prevence. *Klíč ke vzdělání: Školský portál Pardubického kraje* [online]. Pardubice: Pardubický kraj, 2017, 2017 [cit. 2021-03-14]. Dostupné z: <https://www.klickevzdelani.cz/Portals/0/Dokumenty/Manu%C3%A1l%20pro%20%C5%A1koln%C3%AD%20metodiky%20prevence.pdf>.

Koncepce přístupu MŠMT k BOZ dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních v regionálním školství ČR: Přehled opatření pro období 2021 – 2023 [online]. Praha: MŠMT, 2021 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/54891/download/>

KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. České děti v kybersvětě (výzkumná zpráva). *E-bezpečí* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2019, 2019 [cit. 2021-01-05]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/117-ceske-deti-v-kybersvete/file>.

KOPECKÝ, Kamil a René SZOTKOWSKI. Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru. *Projekt E-bezpečí: výzkumné zprávy* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017, 2017 [cit. 2019-03-18]. Dostupné z: <https://www.e-bezpeci.cz/index.php/ke-stazeni/vyzkumne-zpravy/96-sexting-a-rizikove-seznamovani-2017/file>.

Národní strategie bezpečnosti silničního provozu 2011-2020 [online]. Praha: Centrum dopravního výzkumu, 2021 [cit. 2021-02-12]. Dostupné z: <https://www.ibesip.cz/getattachment/Statistiky/Statistiky-nehodovosti-v-Ceske-republice/Dopravni-nehodovost-2020/20-12-NSBSP.pdf?lang=cs-CZ>.

Ministerstvo vnitra České republiky: Kamerové sledování veřejných prostranství a institucí [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2009 [cit. 2020-12-06]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/kamerove-sledovani-verejnych-prostranstvi-a-instituci.aspx>

Ostrava-Asistent prevence kriminality 2020-2022 [online]. Ostrava: Městská policie Ostrava, 2020 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://mposrava.cz/prevence/projekty/1045-projekty-2020>

PILNÝ, Jaroslav. *Ekonomika fungování obecní policie. Moderní obec* [online]. Praha: Profi Press, 2000, 11.10. 2000 [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <https://www.moderniobec.cz/ekonomika-fungovani-obecni-policie/>

Příklady dobré praxe [online]. Praha: MŠMT [cit. 2021-02-20]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/skolskareforma/priklady-dobre-praxe>.

SKLENIČKA, Josef. *Vybrané části novely zákona o obecní policii. Epravo.cz* [online]. Praha: Toman & partneři, 2020, 1. 10. 2020 [cit. 2020-12-12]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/vybrane-casti-novely-zakona-o-obecni-policii-111906.html>.

Stanovisko Ministerstva vnitra ke smíšeným hlídkám Policie České republiky a obecní policie [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, 2010 [cit. 2020-12-19]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/soubor/smisene-hlidky-op-pcr-pdf.aspx>.

Strategie primární prevence 2013–2018. MŠMT [online]. Praha, 2013 [cit. 2020-12-20]. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/28077>.

STRÍBRSKÁ, Jindra. *Sociální skupiny, třída jako sociální skupina. Univerzita Karlova* [online]. Praha: Univerzita Karlova, 2016, 2020 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/880248/mod_resource/content/1/Soci%C3%A1ln%C3%AD%20skupiny.pdf

Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení [online]. Praha: MŠMT, 2013–2021 [cit. 2021-04-06]. Dostupné z: https://www.msmt.cz/file/7347_1_1.

Výroční zpráva o činnosti za rok 2018 [online]. Pardubice: MP Pardubice, 2019 [cit. 2020-11-08]. Dostupné z: <http://www.mppardubice.cz/soubory/vyrocnizpravy/vyrocnizprava-2018.pdf>

Legislativní dokumenty:

ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon č. 553/1991 Sb.: Zákon České národní rady o obecní policii.*

In: Česká republika: Sbírka zákonů ČR, 1991, ročník 1991, 104/1991 Sb., číslo 553.

Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1991-553?text=Z%C3%A1kon+o+obecn%C3%AD+policii>.

ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon, kterým se mění zákon č. 553/1991 Sb., o obecní policii, ve znění pozdějších předpisů.*

In: Česká republika: Sbírka zákonů ČR, 2020, ročník 2020, 97/2020, číslo 261. Dostupné také z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2020-261#c12>.

ČESKÁ REPUBLIKA. Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. ve znění ústavního zákona č. 162/1998

Sb. In: *Listina základních práv a svobod.* Česko, 1999. Dostupné také z:

<http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>.

ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon o obcích (obecní zřízení).* In: Česká republika: Sbírka zákonů

ČR, 2020, ročník 2000, 38/2000, číslo 128. Dostupné také z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/print/cs/2000-128/zneni-20200101.htm?sil=1>.

ČESKÁ REPUBLIKA. *Zákon o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů.* In:

Česká republika: Sbírka zákonů ČR, 2003, ročník 2003, 121/2003, číslo 361. Dostupné také z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2003-361>.

ČESKÁ REPUBLIKA. *ÚSTAVNÍ ZÁKON: Ústava České republiky.* In: Česká republika:

Česká národní rada, 1992, ročník 1992, 1/1993, číslo 1. Dostupné také z:

<https://www.zakonyprolidi.cz/print/cs/1993-1/zneni-20130601.htm?sil=1>.

Příloha

Expertní rozhovor probíhal se strážníky vybraných městských policií, kteří se věnují prevenci. Jelikož na oddělení prevence pracuji i já, většinu oslovených kolegů a kolegyně znám a setkávám se s nimi v rámci pracovních aktivit.

Použité zkratky:

T – tazatel

E – expert

APK – Asistent prevence kriminality (projekt Ministerstva vnitra)

1. část – obecní informace, zařazení, projekt APK

T: Ahoj Helčo, děkuju za možnost s Tebou vést rozhovor. Poprosila bych tě o krátké představení.

E: Ahoj, tak já se jmenuji Helena Honkiszová a pracuji na Oddělení prevence kriminality a komunikace s médii u Městské policie Kolín.

T: Děkuji. Prosím, řekni mi, jaký je u vás počet strážníků a kolik se jich věnuje prevenci.

E: V současnosti pro město pracuje čtyřicet strážníků, z toho sedm žen a sedm ostatních zaměstnanců obce, zařazených do obecní policie. V Oddělení prevence kriminality a komunikace s médii pracuje jeden strážník, a to jsem já.

T: Víím, že tvá policejní praxe je delší. Kolik let vlastně u městské policie pracuješ?

E: Dvacet čtyři let. U městské policie v Pardubicích to bylo od roku 1997 do roku 2011, takže to bylo (pauza) čtrnáct let a pak jsem přešla do Kolína, kde jsem stále. Takže pokud dobře počítám, u policie pracuju dvacet čtyři let.

T: Jak dlouho trvalo, než ses na pozici preventistky dostala?

E: Dlouho (smích) V Pardubicích jsem byla v běžném výkonu. Potom jsem přešla do Kolína, kde v době mého nástupu vznikalo i nové oddělení prevence kriminality, tak jsem se na tuto pozici přihlásila. Protože jsem měla předchozí praxi v Pardubicích a v psychotestech mi vyšly komunikativní schopnosti, tak jsem se na místo preventistky a mluvčí dostala za asi šest měsíců.

T: Byly na Tebe kladeny nějaké speciální požadavky nebo stačilo již to zmíněné ... komunikativnost?

E: Ano, to stačilo, plus dlouhá praxe, takže jsem o výkonu ledačos věděla.

T: Jaké máš dosažené vzdělání? Samozřejmě střední s maturitou je ze zákona, zajímá mě, zda sis doplnila či stále doplňuješ vzdělání, jaké zaměření, co Tě k tomu vedlo a zda to třeba byl i požadavek nadřízeného?

E: V rámci spolupráce s VISKem jsem absolvovala vzdělávací program „Studium pedagogiky pro pedagogy volného času“. To bylo v roce 2014 a od té doby jsem absolvovala asi dalších dvacet vzdělávacích kurzů s akreditací ministerstva školství. A v rámci vzdělávacích programů pro pedagogy a pedagogické pracovníky, to byly akreditační kurzy na téma šikana, kyberšikana, prevence syndromu vyhoření ve školním prostředí, osobnostně sociální rozvoj, konkrétně sebepoznání v praxi pedagoga, pak třeba sekty a jejich působení v Česku nebo i právní náležitosti v oblasti rizikového chování dětí a mládeže. A nedávno, tuším dva roky zpátky, jsem ještě na Palestře, což je Vysoká škola tělovýchovy a sportu získala pedagogickou kvalifikaci ve vzdělávacím programu Vychovatelství – vychovatel a pedagog volného času.“

T: Jaké jsou informační zdroje pro Tvou práci?

E: Výše uvedený VISK, taky Vysoká škola tělovýchovy a sportu Palestra, kde jsou lektory významní odborníci z řad adiktologů, pedagogů, psychologů a dalších osob, které pracují s problémovou mládeží. Dále i dostupné dokumenty na webových stránkách a samozřejmě, že i odborná literatura

T: Když jsme u zdrojů, jsou pro Tebe přínosem konference a celorepubliková setkání preventistů pořádaných obecními/městskými policiemi?

E: Na setkání nejezdím. Dávám přednost konferencím prevence kriminality, které se konají na krajském úřadě. Pokud potřebuji konzultovat využívám úzké spolupráce s VISKem či kontaktuji kolegy z jiných městských policií.“

T: Takže jste se ani nikdy nezajímali o realizaci takového setkání...

E: Pamatuji si, že v dobách, kdy jsem sloužila v Pardubicích se setkání konalo, ale to jsem ještě nepochybovala na prevenci, takže jsem se ho nezúčastnila. Co vím, je to nejen časově, ale zvláště finančně náročné.

T: To rozhodně ano, vždy je nutná finanční pomoc města. Dobře, pojd'me se teď pobavit na zaměření. Zajímalo by mě, na jaký úvazek, nebo spíše lépe řečeno, jakou máš pracovní náplň. Je to pouze prevence nebo máš na starosti i jinou práci, či pozici.

E: Tak úvazek je jasný, ten je plný. Ale prevenci dělám spolu s pozicí tiskové mluvčí Městské policie Kolín. V rámci získání informací, které využiju při besedách s žáky na školách, chodím i do terénu, ale jen na chvíli. Kvůli pořízení fotodokumentace jsem cca 1x týdně, tak na 3 hodiny ve vozidle „výjezdové skupiny“. Běžnou pochůzkovou činnost v terénu nevykonávám.

T: Má vaše městská policie asistenta prevence kriminality (APK)?

E: Projekt jsme ukončili k 31. 12. 2020. U nás vyloučené lokality nejsou, ale tak jako v jiných městech i v Kolíně máme místa, kde jsou ubytovny a vyskytují se tam více problémy, zejména co se veřejného pořádku týče. Tam si ale vystačíme sami s běžným výkonem, a tak asistenta nepotřebujeme.

T: Jak dlouho jste projekt využívali?

E: My jsme v roce 2017 začínali s projektem Bezpečný Kolín, na který plynule navázal projekt APK Ministerstva vnitra. Zprvu jsme měli čtyři asistenty, později dva, kteří tvořili jednu hlídku.

T: Byl projekt APK financován z dotací MV či jste zvolili jiný způsob jejich financování?

E: Ano, APK byl z dotací Ministerstva vnitra. První zmiňovaný projekt Bezpečný Kolín spadl pod Ministerstvo práce a sociálních věcí.

T: Spolupracovala jsi jako preventistka s APK, a pokud ano, tak jak?

E: Nespolupracovala. Pokud byli tito pracovníci s někým ve spojení, pak to bylo s operačním střediskem, kde hlásili podněty zejména porušení veřejného pořádku, závadové chování nebo třeba nález použitých stříkaček.

2. část – Rozsah preventivní činnosti

T: Děkuji. V následující části se zaměříme na rozsah preventivní činnosti.

Jaký je tedy rozsah preventivních programů pro školy?

E: Vzhledem k časové vytíženosti při besedách pro základní školy, nejsou preventivní programy pro MŠ zde ve městě již vykonávány. Vzhledem k tomu, že jsou ve zdejších mateřských školách smíšené věkové skupiny dětí od 2 do 7 let, nebylo možno vytvořit takový program, aby ho pochopily všechny zúčastněné děti. Ten rozdíl cca 5 let byl znát i z důvodu problémů s udržení pozornosti.

T: ano, máme stejnou zkušenost. Malé děti skutečně nevydrží. Rozdělené třídy jsou vždy lepší a je tam i větší efekt.

Jaký rozsah je tedy na základních školách?

E: Prevenci realizuju na všech školách v Kolíně, dále na základce v Sendražicích, tam zajišťuji programy pro první stupeň a také docházím i na specku a praktikou školu.

T: Na základních školách oba stupně?

E: Ano, od první až do deváté třídy.

T: A co střední školy?

E: Tam jsem činnost utlumila, a to z časových důvodů. V minulosti jsem chodila na Střední zdravotnickou školu do prvního ročníku a v rámci projektu Gymnázia Kolín jsem se účastnila jednorázové preventivní akce pro žáky víceletých gymnázií. Více nelze stihnout.

T: Na spolupráci s vysokou školou se ptát nemusím, tu v Kolíně nemáte...

E: Ne, nemáme.

T: Pojdme se teď zaměřit na výběr témat. Měníš je podle aktuálních trendů?

E: Ano, snažím se zjistit, co žáky zajímá nebo co je trápí, takže dotazem před uskutečněnou besedou. Na to pak můžu reagovat a případně o takové téma besedu zpestřit

T: Zavádíš nová témata – například fake news, problematiku sociálních sítí, podvody na internetu?

E: Většinou se držím osvědčených a doporučených témat, ale samozřejmě, že musím sledovat nové trendy, o čem se mluví, co se ve společnosti řeší a na to musím reagovat. Témata, o kterých mluvím tedy průběžně aktualizuju, přidávám nové příběhy, které proběhnou tiskem, médií. Ale vyloženě novinky, že bych obměnila nabízené okruhy, to ne.

T: O jaká témata je největší zájem?

E: Starší žáci se mnou často chtějí diskutovat o návykových látkách a všem, co je s nimi spojeno, takže nějaké přestupky i trestné činy, taky průšvihy, které se už někomu pod vlivem staly. No a vedle toho taky chtějí slyšet veselé zážitky z policejní praxe, které umím velmi barvitě vyprávět. (smích)

T: Konzultuješ se školami před preventivní programy, co je trápí?

E: Ano, se všemi školami zde v Kolíně je skvělá spolupráce, takže s vedením škol a jejich metodiky prevence kriminality.

T: Poskytujete školám i poradenství v případech, kdy řeší konkrétně problém, např. krádeže, kyberšikanu, apod.?

E: Vzhledem k tomu, že je toto, dle metodiky prevence MŠMT, záležitost PČR, tak ne.

T: Ale věřím, že se školy jistě dotazují. Jak to tedy řešíš? Zprostředkováváš školám kontakty na kompetentní osoby, které jim s danou problematikou pomohou?

E: Ano, v rámci spolupráce ano.

T: Témata pro školy jsme zde již trochu nakousli. Teď si je pojd'me upřesnit. Témata pro mateřinky z důvodu namíchaných tříd i Tvé vyčerpání tedy vynecháme. Přejdeme rovnou na základní školy.

Jaká to jsou pro první stupeň?

E: Je to kontakt s cizí osobou, bezpečné chování na ulici i doma. Také probíráme tísňové linky, jak na ně správně volat. Na prvním stupni se věnujeme i dopravní výchově. Probíráme základy, dopravní značky, povinnou výbavu kola a zkusíme zábavné testy, jak se chovat v dopravě. (chvíli přemýšlí) Abych ještě nezapomněla, probíráme i jak se chovat v případě nálezů použité injekční stříkačky a pokud jsou děti šikovné, nebo spíš hodně zvědavé, bavíme se i o vandalismu, o přestupcích, kterých se třeba mohou dopustit a o tom, jak by to s nimi strážníci mohli řešit.

T: Jakou formou přednášíš? Myslím tím třeba zážitky, hry? Ono jenom povídání děti nebaví.

E: Souhlasím. Většinou kombinuji obojí. Přednášky pro 1., 5., 7. a 9. ročníky se uskutečňují v prostoru zasedací místnosti služebny Městské policie Kolín a naše povídání obsahuje i ukázkou prostoru Operačního střediska městské policie, kde je žákům předveden Městský

dohledový kamerový systém – MDKS. V současnosti má město asi 27 kamerových bodů. A děti se ptají na vše, co je zajímá a také mohou chvíli pozorovat město.

T: Jak je to s tématy pro druhý stupeň?

E: Tam toho je! (směje se). Takže, jsou to takové ty klasiky jako šikana, kyberšikana, bezpečný online prostor, seznamuji je s činností strážníků, tedy městské policie. Bavíme se o trestněprávní odpovědnosti, učí se rozpoznat rozdíl mezi přestupkem a trestným činem, probíráme právo, morálku, odpovědnost a samozřejmě, že i závislosti. To hlavně v osmých a devátých třídách.

T: I tady se zeptám na formu přednášky.

E: Na druhém stupni ke délka přednášky je na dvě vyučovací hodiny. Besedy pro sedmé a deváté ročníky se uskutečňují, stejně tak, jako pro první, v prostoru zasedací místnosti služebny Městské policie Kolín a prostoru operačního střediska MP. Také těmto ročníkům je předveden Městský dohledový kamerový systém. U témat jako kyberšikana nebo trestněprávní odpovědnost volíme i skupinovou práci, aby si děti lépe zapamatovali to, o čem jsme se bavili.

T: Střední školy jsou na tom jako ty mateřské, tedy z důvodu časové vytíženosti necháváte tento prostor jiným. Nepřemýšleli jste o rozšíření preventistů?

E: Zatím ne, pokud potřebuji výpomoc, mám již vyzkoušené kolegy z běžného výkonu. Tato spolupráce se osvědčila například při různých akcích pro veřejnost.

T: Realizujete soutěže pro ZŠ? Vědomostní nebo třeba sportovní? A spolupracujete na projektech i s jinými složkami IZS?

E: Oddělení prevence kriminality a komunikace s médii se podílí, zde ve městě, na několika akcích pro děti a mládež například:

- Projekt „Den záchranářů“ – ten se koná vždy 8.5. spolu s IZS
- Projekt „Mladý zdravotník“ – soutěž ve spolupráci s ČČK (duben)
- Projekt „Bezpečně na kole – sejdeme se na ostrově“ – to je akce v rámci spolupráce Cyklo tour Kolín. Jedná se o cyklistické závody pro děti, a to v několika termínech v roce
- máme tu soutěž „Pod mostem cup“, je to soutěž pro mladé horolezce ve věku od šestnácti let.“ Ta se koná vždycky v září.

- A potom účast na dalších organizovaných akcích městského úřadu Kolín

T: Bavily jsme se o dopravní výchově, teď zazněla i cyklo soutěž. Zajišťujete dopravní výchovu teoretickou a praktickou?

E: Teoretickou v rámci přednášek pro první stupeň.

T: Máte vlastní dopravní hřiště?

E: Město Kolín má ve vlastnictví Dětské dopravní hřiště v areálu Vodní svět Kolín.

T: Chápu to tedy správně, že dětské dopravní hřiště je volně přístupné veřejnosti? Mohou ta zajít rodiče se svými dětmi?

E: Ano, odpoledne je vyhrazené pro rodiče s dětmi, ale na hřišti je omezená kapacita, takže je nutné se předem objednávat. Dopolední čas je vyhrazený pro školy a školky. Hřiště i své lektory, které dopravní výchovu vedou.

T: Pořádáte soutěže cyklistů?

E: Nepořádáme, ale v rámci soutěže BESIP a Cyklo tour Kolín, se jich účastníme. Máme tam vždy stánek s úkoly i vhodnými dárky pro malé i velké cyklisty. Třeba rozdáváme reflexní pásky či přívěsky a stále připomínáme nutnost cyklistických přileb.

T: Ještě se vrátíme k akcím pro veřejnost. Účastníte se takových, kde kromě prevence prezentujete činnost městské policie?

E: Ano, například již zmíněný Den Záchranářů, kde prezentujeme naši techniku i výcvik. Pak to je například i akce ke Dni seniorů. Takových akcí máme asi tak tři do roka, vedle těch soutěžních akcí pro děti.

T: Pořádáte například den otevřených dveří pro zájemce nebo akce typu Den s městskou policií?

E: Nepořádáme.

T: Realizujete preventivní programy pro seniory? A pokud ano, tak jaké?

E: Tak kromě Dne seniorů a v rámci spolupráce s Odborem sociálních věcí a zdravotnictví při Městském úřadu Kolín jsme měli jako městská policie uskutečnit výlet pro kolínské seniory do Muzea Policie České republiky Praha. Bohužel se tato akce, v loňském roce, z důvodu pandemické situace, nemohla pořádat. Tak doufám, že si to, co nevidět vynahradíme. Kromě

akcí uskutečňujeme besedy na téma „rizika“, se kterými se může (nejen) senior setkat jak v domácím, tak i venkovním prostředí. Dále to jsou preventivní besedy se seniory v Klubu seniorů – ulice Benešova a ulice Zámecká a ve spolupráci se Svazem osob tělesně postižených to byly, v minulosti, také pro osoby zrakově postižené.

T: Zajišťujete službu Signál v tísni? Pokud ano, kolik máte uživatelů této služby?

E: Nezajišťujeme. Péči o seniory necháváme v kompetenci sociálního odboru a také na sociálních službách.

T: Zajišťujete jinou službu pro občany, která zvyšuje jejich bezpečnost?

E: Ano, třeba projekt Bezpečné město, který zřídilo Město Kolín. Jeho základem je komunikace s veřejností, prevence a dobře naplánovaná práce v terénu. V Kolíně se díky němu podařilo od roku 2014 snížit kriminalitu o polovinu, majetkovou trestnou činnost dokonce o 70 %. O fungující spolupráci policie, MP, vedení města, OSPOD a veřejnosti. Projekt Asistenti prevence kriminality skončil k 31. 12. 2020., takže ty už v současné době nevyužíváme.

3. část – Evaluace a koordinace činnosti

T: Jakým způsobem hodnotíte efektivnost Vašich preventivních programů? Například hodnotící dotazníky, přínosy/nedostatky; silné/slabe stránky a tak dále.

E: Ano, všemi těmito prostředky, které zmiňuješ. Dotazníky jsme třeba dávala jak žákům, tak i pedagogům, abych zjistila, jestli jsou spokojeni s obsahem. Nejvíce ale využívám zpětnou vazbu, kterou získávám prakticky obratem od škol, jejich vedení nebo metodiků prevence.

T: Získáváš od města přehledy o preventivních programech probíhajících nebo plánovaných ve městě?

E: V rámci spolupráce a účasti na jimi organizovaných setkáních se k těmto informacím dostanu.

T: Koordinuješ svou činnost s plánovanými programy tak, aby došlo k efektivnímu pokrytí v oblasti primární prevence?

E: Ano, činnost vykonávám, v rámci svého nejlepšího „vědomí a svědomí“, tak, aby byl efekt co nejvýraznější a žáci a občané byli co nejvíce spokojeni (doprovázeno širokým úsměvem)

